

TERMÉSZETRAJZI FÜZETEK

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM.

SZERKESZTI

SCHMIDT SÁNDOR.

v. 17

TIZENHETEDIK KÖTET.

1894.

HAT TÁBLÁVAL.

TERMÉSZETRAJZI FÜZETEK

Vol. XVII. 1894.

ZEITSCHRIFT FÜR

ZOOLOGIE, BOTANIK, MINERALOGIE UND GEOLOGIE NEBST EINER REVUE FÜR DAS AUSLAND. HERAUSGEGEBEN VOM UNG. NAT. MUSEUM IN BUDAPEST.

JOURNAL POUR

LA ZOOLOGIE, BOTANIQUE, MINÉRALOGIE ET GÉOLOGIE AVEC UNE REVUE POUR L'ÉTRANGER. PUBLIÉ PAR LE MUSÉE NAT. DE HONGRIE A BUDAPEST.

PERIODICAL OF

ZOOLOGY, BOTANY, MINERALOGY AND GEOLOGY BESIDES A REVIEW FOR ABROAD. EDITED BY THE HUNG. NAT. MUSEUM AT BUDAPEST.

BUDAPEST

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM TULAJDONA.

Megjelent: június hó 30-án, 1894.

TERMÉSZETRAJZI FÜZETEK

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM.

SZERKESZTI

SCHMIDT SÁNDOR.

TIZENHETEDIK KÖTET.

1894.

1—2. FÜZET.

HÁROM TÁBLÁVAL.

~~343822~~

TERMÉSZETRAJZI FÜZETEK

Vol. XVII. 1894.

ZEITSCHRIFT FÜR
ZOOLOGIE, BOTANIK, MINERALOGIE UND GEOLOGIE NEBST EINER REVUE FÜR DAS AUSLAND. HERAUSGEGEBEN VOM UNG. NAT. MUSEUM IN BUDAPEST.

JOURNAL POUR
LA ZOOLOGIE, BOTANIQUE, MINÉRALOGIE ET GÉOLOGIE AVEC UNE REVUE POUR L'ÉTRANGER. PUBLIÉ PAR LE MUSÉE NAT. DE HONGRIE A BUDAPEST.

PERIODICAL OF
ZOOLOGY, BOTANY, MINERALOGY AND GEOLOGY BESIDES A REVIEW FOR ABROAD. EDITED BY THE HUNG. NAT. MUSEUM AT BUDAPEST.

BUDAPEST

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM TULAJDONA

Publ. VI. 30. 1894

TARTALOM.

	Lap
I. MOCSÁRY SÁNDOR. Species novæ vel minus cognitæ generis Pepsis Fabr. Publicatio secunda	1
II. Dr. LENDL ADOLF. A magyar nemzeti Muzeum Kaszás-pók gyűjteménye. I., II. tábl'	15
III. MOCSÁRY SÁNDOR. E fauna Apidarum Hungariæ	34
IV. FRANZENAU ÁGOSTON. A zsupaneki felső-mediterrankorú tályag foraminiferái	38
V. JABLONOWSKY JÓZSEF. Thysanoptera nova. Tab. III.	44
VI. Dr. KRIECHBAUMER J. Ichneumonidæ novæ e fauna Hungarica Musæi Nationalis Hungarici	48
VII. Dr. BORBÁS VINCZE. A hazai vajfüvekről	61

Revue.

	Pag.
ALEXANDER MOCSÁRY. Species novæ vel minus cognitæ generis Pepsis Fabr. Publicatio secunda	75
Dr. A. LENDL. Opiliones Musæi nationalis hungarici. Tab. I., II.	75
A. FRANZENAU. Die Foraminiferen des ober-mediterranen Tegels von Zsupanek	75
J. JABLONOWSKY. Thysanoptera nova. Tab. III.	81
Dr. J. KRIECHBAUMER. Ichneumonidæ novæ e fauna Hungarica Musæi Nationalis Hungarici	81
Dr. V. von BORBÁS. Ueber die Galeopsisarten von Ungarn	82
ALEXANDER MOCSÁRY. E fauna Apidarum Hungariæ	84

SPECIES NOVÆ VEL MINUS COGNITÆ GENERIS
PEPSIS FABR.

Auctore ALEXANDRO MOCSÁRY Budapestinensi.

(Publicatio secunda.)*

1. *Pepsis anrocincta* n. sp.

Submagna, elongata, nigra; capite thoracis latitudine, post oculos fortiter angustato, pube brevissima atro-holosericea vestito; temporibus, facie tota usque ad ocellos clypeoque aureo-sericeo-tomentosis, hoc apice in medio arcuatim emarginato, labro nigro-piceo, nitido, mandibulis apice rufis, bidentatis; antennis crassiusculis, articulis cylindricis, nigro-fuscis, apice et flagello subtus inde ab apice articuli primi ferrugineis; thorace maxima parte tomento aureo concinne ornato, solum mesonoti lateribus vittaque mediana atro-holosericeis; segmento mediano (metathorace) longo, medio longitudinaliter alte elevato, utrinque subcanaliculato, postice in medio crista transversa, utrinque et mesopleuris subtus fortiter tuberculatis, minus dense crasseque transverse-strigoso, strigis in canalicula interruptis, abdomine thoracis latitudine, pube brevi nigro-holosericea vestito, segmento primo toto, 2—6 margine apicali fascia angusta e pube brevi aurea sericeoque lucida supra subtusque concinne ornatis, septimo apice valvulisque aureo-fulvo setosis; segmentis ventralibus 6—7 apice arcuatim emarginatis, hoc et valvula anali valde lata ovali, apice in medio sat late excisa aureoque ciliata, basi lateribus utrinque acute abbreviatim carinata, dense sat longe fulvo-tomentosis; pedibus nigris, nigro-violaceo subnitentibus, coxis omnibus aureo-tomentosis, tarsis posticis compressis latis; alis fuscolutescentibus, venis cum costa et subcosta fuscis. — ♂; long. 36 mm; alis expansis 72 mm.

P. aurozonata Sm. socia; sed antennis supra nigro-fuscis, abdominis fasciis aureis multo angustioribus et præsertim valvula anali ventrali longe aliter constructa, bene distincta est. — In hac specie enim valvula analis valde singularis est, nempe: fulva, angusta, vix $1\frac{1}{2}$ mm. lata, nitida,

* Vide publicationem primam: Természetráji Füzetek. Vol. IX. 1885. pag. 236—271.

parallela, arcuatim fortiter deorsum curvata, apice in medio emarginata, supra planata, subtus in medio acute carinata, etiam segmenta 5—6 utrinque parcius longe fimbriata sunt. — *P. aurifeci* Sm. pariter similis; sed haec species plerumque tibiis tarsisque ferrugineis gaudet abdominisque segmenta ventralia: 5—6 longius aureo-fimbriata sunt valvulaque ferruginea lata nitida parte postica excavata denseque aureo-setosa et basin versus angustata est. — Speciei *P. Plutus* Erichs Schomburgs Reisen in British-Guiana. III. Theil, pag. 588. ♂ ♀. 1848. etiam similis esse videtur forsanique eadem est species; sed ex illa descriptione brevi maximeque incompleta animal rite cognosci nequit.

Patria: Brasilia, provincia Piahy (Mus. Hung.).

2. *Pepsis chrysochlamys* n. sp.

Media, elongata, nigra; capite thoraceque cum coxis ac trochanteribus pedibusque duobus anterioribus et abdominis segmento primo supra subtusque et reliquis ventralibus antennarumque scapo pulcherrime aureo-tomentosis; capite thoracis latitudine, sat parvo, post oculos fortiter angustato; antennis totis ferrugineis, supra infuscatis, clypeo apice arcuatim emarginato, labro rufo-piceo, mandibulis bidentatis, dente interno minuto; segmento mediano longo, medio alte elevato, utrinque subcanaliculato, sat sparsim minus fortiter transverse strigoso, postice in medio crista transversa, utrinque vero mesopleurisque obtuse-tuberculatis; abdominis segmentis dorsalibus atro-holosericeis, 2—5 margine apicali fascia e pube brevi aurea sericeoque lucida egregie ornatis, fasciis latis, sexto septimoque fulvo-aureo-setosis; ventralibus 5—6 fulvo-aureo longius densiusque tomentosis, valvula anali nitida, ferruginea, minus lata, apicem versus angustata, ipso apice rotundata, non excisa, basi utrinque dente minuto triangulari armata et juxta dentem emarginata; etiam segmento sexto lateribus dente parvo munito; femoribus, tibiis tarsisque posticis atro-violaceis, his duobus ultimis fortiter compressis latisque; alis fulvo-hyalinis, superioribus apice magis hyalinis, costa et subcosta infuscatis, — ♂; long. 25—26 mm; alis expansis 50—52 mm.

Species sui generis pulcherrima, fere corpore toto aureo vestito, colore et valvula anali ventrali facillime cognoscenda.

Patria: Brasilia (provincia Piahy) (Mus. Hung.).

3. *Pepsis deaurata* n. sp.

Submagna, elongata, nigra; capite, thorace, coxis abdominisque segmentis dorsalibus: primo toto et secūndi parte basali pube brevissima seu tomento aurea sericeoque lucida concinne ornatis; clypeo, vertice tempori-

busque valde tumidis, illo apice fortiter calloso emarginatoque, hoc valde longo latoque et nec minime angustato (sicut adhuc solum in *P. Frivaldszkyi* Mocs.), antennis crassiusculis, ferrugineis, articulis duobus primis tertiique basi nigris; segmento mediano longo, sat dense crasseque transverse-strigoso, apicis lateribus mesopleurisque vix tuberculatis; abdomine thoracis latitudine, segmentis dorsalibus pube brevissima cœrulescenti vestitis, 2—5 margine summo apicali valde anguste fascia e pube brevi aurea sericeoque lucida concinne ornatis, sexto nigro, nitido, parcius longe nigro-setoso, ventralibus 3—6 nigris nitidis (forsan tomento detrito?) fere lævibus; pedibus nigris violaceo nitentibus, tibiis posticis intus atro-holosericæo strigatis; alis fulvo-hyalinis et fusco-tinctis, venis fulvis, costa et subcosta infuscatis. — ♀; long. 40 mm.; alis expansis 70 mm.

Species eximia: de clypeo temporibusque valde singularibus coloreque facile cognoscitur.

Patria: Peru (Yquitos) (Mus. Hung.).

4. *Pepsis opulenta* n. sp.

Media, elongata, sat robusta, nigra; capite thoracis latitudine, post oculos fortiter angustato, clypeo medio emarginato, antennis crassiusculis, ferrugineis, articulis duobus primis et tertio apice excepto nigris; capite thoraceque cum coxis segmentoque primo abdominis e tomento brevi aureo concinne ornatis (locis detritis in fronte verticeque, clypeo et thorace cum scutello sculptura irregulariter et subtiliter oblique longitudinaliterque striolata); segmento mediano crasse minus dense transverse strigoso, postice utrinque mesopleurisque sat fortiter tuberculatis; abdominis segmentis reliquis pube brevissima cœrulescenti vestitis, 2—5 margine apicali fascia e pube brevi aurea sericeoque lucida supra subtusque egregie ornatis, fascia segmenti secundi sat lata, reliquis sensim angustioribus, ultimo dense longaque nigro-setoso, hoc ventrali sat sparsim punctulato, punctis setigeris; pedibus nigris violaceo nitentibus, tibiis posticis intus atro-holosericæo strigatis; alis fulvo-hyalinis, apice parum fumatis, venis testaceis, costa et subcosta fuscis. — ♀; long. 30 mm.; alis expansis 60 mm.

Præcedenti similis et affinis; sed vertice, temporibus clypeoque haud latis ac tumidis, antennarum articulo tertio fere toto nigro, abdominis fasciis latioribus, capite quoque multo angustiore alisque magis fulvo-hyalinis, bene distincta.

Patria: Brasilia (provincia Piahy) (Mus. Hung.).

5. **Pepsis Asteria** n. sp.

Media, elongata, nigra, thorace maxima ex parte tomento fusco-aureo sericeoque lucido concinne ornato, parcius fusco-pilosa, pro-et mesonoto scutelloque atro-holosericeis parumque fusco-aureo micantibus; capite thoracis latitudine, vertice sat lato, temporibus valde brevibus fortiter angustatis; antennis longiusculis, fusco-nigris, articulis 5—6 subtus, reliquis totis ferrugineis; clypeo apice arcuatim emarginato; segmento mediano longo, sat sparsim crassius transverse-strigoso, apice utrinque obtuse-tuberculato medio crista transversa angusta minus alta instructo, postice valde declivi, mesopleuris quoque fortius tuberculatis; abdomine thoracis latitudine, elongato-ovali, segmentis dorsalibus quinque primis, pube brevi purpurascenti-violacea sericeoque lucida eximie ornatis, sexto supra subtusque dense nigro-setoso; segmentis ventralibus reliquis nitidis, fere lævibus, punctis piligeris sparsis longis nigrisque vestitis; pedibus nigro-violaceis, tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis; alis dilute fusco-castaneis, anticis apice latius subhyalinis. — ♀; long. 31—35 mm.; alis expansis 58—64 mm.

Species: de tomento singulari thoracis fusco-aureo, segmento mediano et colore abdominis segmentis dorsalibus quinque primis alisque facile cognoscitur.

Patria: Peru (Uquitos et Yurimaguas ad Amazonas) (Mus. Hung.).

6. **Pepsis pictipennis** n. sp.

Minuta, elongata, nigra, corpore toto pedibusque pube brevissima violascenti-cerulea sericeoque lucida concinne ornato, locisque detritis nitidissimo, parcius nigro-pilosa; capite thoracis latitudine, haud magno, temporibus fortiter angustatis; antennis crassis, brevibus, nigris, articulis quinque ultimis sextoque subtus et apice supra ferrugineis; clypeo tumido, convexo, apice nitido, rude irregulariter crasse punctato leniterque emarginato; segmento mediano minus longo, sat sparsim crassius transverse-strigoso, lateribus inermibus, mesopleuris subtus obtuse-tuberculatis; abdomine thorace parum latiore, quinto dorsali dense subtiliter punctulato punctis maioribus piligeris inmixtis, sexto dense rude-rugoso nigroque setoso; ventralibus: primo densissime ac subtilissime, tertio quartoque parum fortius dispersiusque, reliquis adhuc fortius sparsimque punctatis punctis maioribus piligeris insitis; tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis; alis fusco-hyalinis parumque violascentibus, superioribus seu anticis in medio macula magna discoidali, posticis quoque in medio e pube brevi fulvo-rufa concinne ornatis, illis apice seu limbo apicali anguste sordide-albo hyalinis. — ♀; long. 22 mm.; alis expansis 44 mm.

P. sanguiguttæ Christ socia; sed antennis ex parte ferrugineis alisque ex parte aliter coloratis distincta.

Patria: Bolivia (Bueyes) (Mus. Hung.).

7. *Pepsis pruinosa* n. sp.

Minuta, elongata, nigra, vertice thoracisque dorso excepto (forsan in his partibus pube pruinosa detritis?) corpore toto pube brevissima pruinosa concinne ornato; capite thoracis latitudine, haud magno, post oculos fortiter angustatis seu temporibus brevibus, fronte verticeque nigris, subnitidis; antennis nigris, scapo nitido; clypeo convexo, sparsim irregulariter punctato, apice arcuatim emarginato; thorace supra subnitido, vix punctato, nigro; segmento mediano minus longo, fortius sat sparsim transverse-strigoso, lateribus anticis leviter, mesopleuris fortius obtuse-tuberculatis; abdomine thoracis latitudine, segmentis quinque primis supra subtusque nitidissimis lævigatis, ultimo punctis piligeris; pedibus violaceis, tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis; alis nigro-cyaneis, in extremitatibus parum violascentibus, anticis juxta basin macula magna, posticis multo minore, e pube brevi fulvo-rufa concinne ornatis, maculis anticis ad originem colore dilutiori. — ♀; long. 24 mm.; alis expansis 42 mm.

Præcedenti similis; sed parum maior ac robustior, antennis totis nigris, corpore aliter punctato et præsertim macula fulvo-rufa ad radicem alarum magis approximata spatiumque latiore limbum versus nigro-cyaneum relincente, distincta.

Patria: Brasilia (provincia Piauhy) (Mus. Hung.).

8. *Pepsis deuterolenca* Smith.

Pepsis deuterolenca, Smith. Cat. Hym. Ins. Brit. Mus. III. pag. 196, n. 28. ♂. (1855).

Media, elongata, nigra, nigro-pilosa; vertice, pro- et mesonoto, scutello metanatoque nigro-violaceo-holosericeis, corpore reliquo violascenti-cæruleo pruinoso; capite thoracis latitudine, haud magno, temporibus fortiter angustatis, non latis; antennis nigris vel nigro-fuscis, articulis basalibus magis nigris; clypeo convexo, medio arcuatim emarginato; segmento mediano minus dense fortius transverse-strigoso, antice utrinque sat fortiter, mesopleuris adhuc fortius tuberculatis; alis nigro-cyaneis, posticis limbo antico fere usque ad medium in femina angustius, in mare latius sordide-hyalinis.

Femina: antennis haud crassis; abdominis segmento sexto dorsali dense nigro-setoso. — Long. 27—31 mm.; alis expansis 54—62 mm.

Mas: antennis paulo incrassatis; abdominis segmentis ventralibus:

2—3 quintoque parce longius pilosis, quarto utrinque e pilis longis densisque introrsum versus arcuatim curvatis et in fasciculos duos parallelos divisus vestito, sexto nitido, glabro, utrinque dente sat longo acuto parum curvato armato valvula anali elongata, subangusta, basin versus angustata apice rotundata; tarsis posticis compressis minus latis. — Long. 23—25 mm.; alis expansis 46—50 mm.

Species: de limbo sordide-hyalino alarum posticarum et mas: de segmento quarto ventrali valvulaque anali facile cognoscitur.

Patria: Brasilia (Santarem Smith et Mus. Hung.; Manaos Mus. Hung.).

9. *Pepsis decorata* Perty.

Pepsis decorata, Perty, Delect. Anim. Artic. Brasiliae, pag. 143. tab. XXVIII. fig. 2. ♂. (1830—34).

Submagna, sat robusta, nigra, pube brevissima cyanea sericeoque lucida concinne ornata densiusque nigro-pilosa; vertice, pro- et mesonoto, scutello metanotoque (postscutello) atro-holosericeis, a latere visis parum cyanescentibus; capite thoracis latitudine, post oculos fortiter angustato minusve tumido; antennis crassiusculis, nigris, 21 mm. longis, scapo cyaneo-pubescenti, clypeo convexo, apice arcuatim emarginato; segmento mediano dense nigro-villoso, convexo, medio canaliculato, utrinque longitudinaliter parum impresso, sat sparsim fortius transverse-strigoso, postice recte truncato, basi et apice utrinque inermi, mesopleuris apice obtuse-tuberculatis; abdomine oblongo-ovali, pube brevissima cœrulea sericeoque lucida egregie vestito, valvula anali dorsali dense nigro-setosa; segmentis ventralibus valde parce breviterque pilosis, septimo apice utrinque acute denticulato, valvula anali brevi, glabra ac laevi, parte basali convexa, apice acute transverse-bicarinata, carinis parallelis, prima supra rotundata, postica medio arcuatim emarginata; pedibus atro-violascentibus, tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis, tarsis his compressis longis minus latis; alis nigro-cyaneis, subopacis, anticis vitta sat lata pone basin et striga obliqua mediana costaque a stigmatate usque ad vittam et cellula radiali superne e pube brevi argentea concinne decoratis et insuper anticis limbo apicali toto anguste, posticis parte apicali latius sordide-hyalinis. — ♂; long. 36 mm.; alis expansis 72 mm.

Species: de segmento mediano basi et apice utrinque inermi, valvula anali et alis facile cognoscitur.

Patria: Brasilia (Mus. Bremense).

10. *Pepsis equestris* Erichs.

Pepsis equestris, Erichs. Schomburgk's Reisen in British-Guiana. III. Theil. pag. 588. (1848).

Pepsis leucobasis, Smith, Cat. Hym. Ins. Brit. Mus. III. pag. 193. n. 15, ♂ ♀. (1855).

Mas : feminae colore penitus similis ; antennis longioribus, crassiusculis, tibiis tarsisque posticis compressis haud latis, abdominis segmentis ventralibus valde parce breviterque pilosis, sexto utrinque acute denticulato, valvula anali nitida, angusta, post medium transverse carinata, apice leniter arcuato-excavata. — Long. ♀. 22—24 mm. ; ♂ 15—17 mm.

Patria : British-Guiana (Schomb. Erichs.) ; Venezuela (Mus. Hung.) ; Columbia (Coll. Ed. André !) ; Brasilia (Smith).

11. *Pepsis Nestor* n. sp.

Parva, elongata, angusta, nigra, pube brevissima atro-violacea sericeoque lucida concinne ornata parciusque nigro-pilosa, capite supra, pro- et mesonoto scutelloque atro-holosericeis ; capite parvo, post oculos fortiter angustato, vertice sat lato ; antennis sat crassis ac longis, 13 mm. longis, laete-ferrugineis, articulis cylindricis, duobus primis nigris ; segmento medio longo, densius irregulariter fortius transverse-strigoso, medio elevato, utrinque subcanaliculato, postice utrinque inermi, mesopleuris dente parvo obtuso armatis ; abdomine thorace vix latiore, pube brevissima nigro-violacea egregie ornato, ventralibus tribus primis valde parce nigro-pilosis, 4—6 nigris nitidis fere laevibus, quarto utrinque e pilis longis nigris introrsum versus arcuatim curvatis haud numerosis fimbriato, sexto apice utrinque dente sat magno acuto armato, valvula anali longa, sat lata, dense nigro-setosa, apice truncata, basin versus angustata, utrinque breviter canaliculata ; pedibus atro violascentibus, tibiis tarsisque posticis compressis, haud latis ; alis viridi-cyaneis, limbo apicali omnium parum violascentibus. — ♂ ; long. 15 mm. ; alis expansis 30 mm.

Species : de antennis, segmento mediano segmentisque ventralibus et alis facile cognoscitur.

Patria : America meridionalis (Mus. Hung.).

12. *Pepsis flavicornis* n. sp.

Parva, elongata, minus robusta, nigra, pube brevissima laete-smaragdina sericeoque lucida concinne ornata parciusque nigro-pilosa ; capite thoracis latitudine, post oculos fortiter angustato, temporibus brevibus, vertice sat lato ; antennis flavis seu potius citrinis, 14 mm. longis, minus crassis, articulis

cylindricis, duobus primis tertiique basi nigris; clypeo convexo, medio arcuatim emarginato, segmento mediano sat longo, irregulariter obsolete transverse-strigoso, medio elevato, utrinque subcanaliculato, postice lateribusque inermibus, mesopleuris dente obtuso armatis; abdomine thorace vix latiore, pube brevissima laete-smaragdina sericeoque lucida egregie ornato, segmentis ventralibus: tribus primis parce, 4—5 dense minus longe pilosis, sexto utrinque postice dente acuto armato, valvula anali elongata, sat lata, apice rotundato dense nigro-fimbriato, basin versus fortiter angustata et utrinque abbreviatim canaliculata, canalicula subtili; alis parum virescenti-cyaneis. — ♂; long. 15—17 mm.; alis expansis 30—34 mm.

Species: de antennis, segmento mediano, colore abdominis segmentisque ventralibus 4—5 valvulaque anali et alis facile cognoscitur.

Patria: Brasilia (provincia Piauhy) (Mus. Hung.).

13. *Pepsis nigricornis* n. sp.

Media, elongata, minus robusta, nigra, pube brevissima nigro-violacea sericeoque lucida concinne ornata parcusque nigro-pilosa; vertice, pro- et mesonoto, scutello metanotoque atro-holosericeis, a latere visis violascentibus; capite thoracis latitudine, post oculos minus fortiter angustato, temporibus parum tumidis, minus longis; antennis crassiusculis fusconigris, articulis basalibus atro-holosericeis; clypeo sat tumido, convexo, apice in medio arcuatim emarginato; segmento mediano minus longo, sat sparsim fortius irregulariter transverse-strigoso, medio elevato-convexo, utrinque longitudinaliter impresso, postice in medio crista elevata transversa medio emarginata instructo, lateribus mesopleurisque obtuse-tuberculatis, postice declivi; abdomine thorace parum latiore, pube brevissima nigro-violacea sericeoque lucida egregie ornato, sexto dense nigro-setoso; ventralibus laevibus, punctis piliferis maioribus sparsim vestitis; pedibus nigro-violaceis, tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis; alis unicoloribus virescenti-cyaneis. — ♀; long. 26—27 mm.; alis expansis 52—56 mm.

Species: colore corporis et alis, antennis totis nigris et segmento mediano a congeneribus facile cognoscitur.

Patria: Peru (Tarapoto et Cumbara) (Mus. Hung.).

14. *Pepsis Nireus* n. sp.

Magna, elongata, sat robusta, nigra, pube brevissima virescenti-cerulea sericeoque lucida concinne ornata parcusque nigro-pilosa; vertice, pro- et mesonoto scutelloque atro-holosericeis, certo situ virescentibus;

capite thoracis latitudine, post oculos evidenter angustato, temporibus minus longis; antennis 25 mm. longis, crassis, apicem versus fortiter angustatis, articulis cylindricis, totis nigris; clypeo sat tumido, convexo, apice in medio arcuatim emarginato; segmento mediano sat longo, dense nigro-villoso, sat sparsim minus fortiter transverse-strigoso, medio elevato-convexo, utrinque longitudinaliter impresso, postice in medio crista transversa minus alta arcuata, lateribus mesopleurisque obtuse-tuberculatis; abdomine elongato-ovali, thorace parum tantum latiore, pube brevissima virescenti, vel violascenti-cœrulea egregie ornato, segmentis ventralibus: 3—4 parce, 5-to multo densius longiusque nigro-pilosis, sexto utrinque valde dense longius fimbriato, septimo nitido, utrinque acute-denticulato, valvula anali elongata, sat longa, apice nigro-fimbriata rotundataque, basin versus angustata; alis viridi-cyaneis splendidissimis violaceoque tinctis, præsertim limbo apicali omnium. — ♂; long. 35—37 mm.; alis expansis 70—72 mm.

Species hæc magnifica: de antennis, segmento mediano, segmentisque ventralibus et alis facile cognoscitur.

Patria: Brasilia (provincia Piauhy) (Mus. Hung.).

15. *Pepsis vitripennis* Smith.

Pepsis vitripennis, Smith, Cat. Hym. Ins. Brit. Mus. III. pag. 197. n. 34. ♀. (1855).

Mas: feminae colore penitus similis; antennis minus longis, tantum 16—17 mm., crassiusculis, apicem versus fortiter angustatis, totis nigris; abdominis segmentis ventralibus: 1—3 parce longius nigro-pilosis, quarto utrinque e pilis longis introrsum versus arcuatim curvatis in fasciculos duos parallelos divisus vestito, 5—6-toque nitidis, septimo utrinque dente acuto armato, valvula anali elongata, minus lata, apice dense nigro-setosa, basin versus leniter angustata et utrinque subacute-marginata. — Long. 25—27 mm.; alis expansis 50—52 mm.

Species: de antennis minus longis crassisque, segmento ventrali quarto, valvula anali et alis pulcherrime læte-violaceis splendidissimis, a congeneribus facile cognoscenda.

Patria: Costa Rica (Coll. Magrettii!); Chiriqui (Mus. Hung.); Panama (Mus. Hung.); Columbia (Smith).

16. *Pepsis lepida* n. sp.

Media, elongata, sat gracilis, nigra, pube brevissima virescenti-vel violascenti-cœrulea sericeoque lucida concinne ornata parcinsque nigro-pilosa; capite thoracis latitudine, post oculos fortiter angustato, temporibus minus

longis; antennis pallide-ferrugineis, sat tenuibus, articulis duobus primis tertiique basi, subtus latius, in femina, et duobus primis, 3—4 supra in mare, nigris; clypeo convexo, sat tumido, apice in medio arcuatim emarginato; segmento mediano sat longo, densius minus fortiter transverse-strigoso, medio parum elevato-convexo, utrinque leniter longitudinaliter impresso, lateribus mesopleurisque obtuse-tuberculatis; abdomine thorace concolore, parum latiore; pedibus nigro-violaceis, tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis; alis nigro-violaceis, splendidis.

Femina: abdominis segmento dorsali sexto dense nigro-setoso, ventralibus parce nigro-pilosis. — Long. 25—30 mm.

Mas: antennis 16—17 mm. longis, abdominis segmentis ventralibus: tribus primis valde parce nigro-pilosis, quarto fimbria utrinque e pilis longis introrsum versus arcuatim curvatis in fasciculos duos parallelos divisa vestito, quinto quoque longius piloso, sexto nitido, septimo utrinque dente parvo acuto armato, valvula anali sat longa, angusta, parallela; tibiis tarsisque posticis compressis sat latis. — Long. 16—22 mm.

Species: de colore antennarum alarumque, mas insuper etiam de segmento ventrali quarto valvulaque anali facile cognoscitur.

Patria: Chiriqui (Mus. Hung.).

17. *Pepsis Sagana* n. sp.

Media, elongata, sat robusta, nigra, pube brevissima virescenti-cœrulea sericeoque lucida concinne ornata parciusque nigro-pilosa; vertice, pro- et mesonoto, scutello metanotoque atro-holosericeis, certu situ cœrulescentibus; capite thoracis latitudine, post oculos fortiter angustato, temporibus minus longis ac tumidis; antennis longiusculis, sat tenuibus, nigris, articulis quinque ultimis et 6—7 subtus ferrugineis; clypeo convexo, in medio arcuatim emarginato; segmento mediano sat longo, densius ac crassius sat regulariter transverse-strigoso, medio elevato-convexo, lateribus longitudinaliter parum impressis, postice utrinque obtuse-angulatis, mesopleuris sat fortiter tuberculatis; abdomine thorace parum latiore, pube brevissima virescenti-cœrulea sericeoque lucida egregie ornato, segmento sexto dense nigro-setoso; pedibus violaceis, tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis; alis unicoloribus caryophilleis (Nelkenbraun). — ♀; long. 25 mm.; alis expansis 44 mm.

P. elongatae Lep. et *hymaeneae* Mocs. socia.

Patria: Brasilia (provincia Piauhy) (Mus. Hung.).

18. *Pepsis Hyperion* n. sp.

Magna vel maxima, robusta, elongata, nigra, pube brevissima virescenti-cœrulea sericeoque lucida concinne ornata parciusque nigro pilosa; capite thoracis latitudine, fronte lata, temporibus sat longis ac tumidis, parum tantum angustatis; antennis sat crassis, longis, fusco-nigris, articulis basalibus magis obscuris; clypeo valde convexo, apice arcuatim emarginato; pronoto lateribus rotundatis, segmento mediano minus longo, dense nigro-villoso, sat sparsim non crasse subarcuatim, postice et lateribus fortiter transverse strigoso, apice in medio crista elevata angusta, lateribus mesopleurisque apice fortiter obtuse-tuberculatis; abdomine oblongo-ovali, pube brevissima virescenti-cœrulea sericeoque lucida egregie vestito, ultimo dense nigro-setoso; pedibus nigro-violaceis, tibiis tarsisque longis, illis posticis intus atro-holosericco-strigatis; alis castaneis, limbo apicali basique fortiter infuscatis. — ♀; long. 54—60 mm.; alis expansis 86—102 mm.

Speciei *Peps. heros* Fabr. Mocs. similis; sed antennis evidenter longioribus, apicem versus magis attenuatis, alis rufo-castaneis, præsertim distincta. — Cum *Pepside Pulszkyi* Mocs. simul est specierum omnium maxima.

Patria: Brasilia (provincia Piahy) (Mus. Hung.).

19. *Pepsis citreicornis* n. sp.

Minuta, elongata, minus robusta, nigra, pube brevissima fusco-plumbea sericeoque lucida ornata parciusque nigro-pilosa; fronte cum vertice, pro- et mesonoto segmentoque mediano virescenti-atro-holosericceis; capite thorace parum latiore, post oculos fortiter angustato, temporibus brevibus; antennis longis, sat crassis, pulchre citrinis, articulis duobus primis tertii-que basi postice nigris; clypeo sat convexo, densissime punctulato, punctis aliquot majoribus piligeris inmixtis; segmento mediano sat longo, sat dense irregulariter fortius transverse strigoso, lateribus inermibus, mesopleuris obsoletius tuberculatis; abdominis segmentis pube brevissima virescenti-cœrulea sericeoque lucida egregie ornatis, ventralibus fere levibus, quarto margine apicali utrinque e pilis longis haud numerosis introrsum versus curvatis nigris fimbriato, sexto nitido, valvula anali oblongo-elongata, haud lata, apice rotundata, basi utrinque abbreviatim carinata; tarsis posticis compressis, proportionaliter sat latis; alis fusco-castaneis, omnium limbo apicali infuscatis, costa et subcosta fuscis. — ♂; long. 20—21 mm.; alis expansis 40—42 mm.

Species: de colore antennarum pulchre citrino alarumque facile cognoscitur.

Patria: Brasilia (provincia Piahy) (Mus. Hung.).

20. *Pepsis brevicornis* n. sp.

Media, robusta, nigra, pube brevissima violascenti-cœrulea sericeoque lucida concinne ornata densiusque nigro-pilosa; capite thoraceque supra nigro-holosericeis; capite longitudine thoracis, sat parvo, vertice lato, temporibus brevibus, minus fortiter angustatis; antennis nigris, subtus fusconigris, crassis, insolite brevibus, tantum 15 mm. longis, articulis cylindricis, tertio quarto parum tantum longiore, 4—6 longitudine inter se subæqualibus; clypeo convexo, densissime punctulato, punctis sat magnis piligeris; segmento mediano minus longo, dense longius nigro-villoso, sat sparsim crassius transverse-strigoso, lateribus inermibus, postice recte-truncato, arcuatim-strigoso, mesopleuris non tuberculatis; abdomine thorace multo latiore, crasso, oblongo-ovali, pube brevi virescenti-cœrulea sericeoque lucida egregie vestito; segmentis ventralibus parcius longe nigro-pilosis, sexto margine postico in medio profunde exciso, utrinque dente valido apice acutissime armato, valvula anali lata subquadrata, apice truncato, breviter dense nigro-setoso; pedibus nigro-violascentibus, tarsis compressis, angustis brevibusque; alis fulvo-castaneis, pube nempe brevi lætefulva, basi anguste nigra ornatis, omnibus limbo apicali late infuscatis. — ♂; long. 33 mm.; alis expansis 66 mm.

Species: de antennis insolite brevibus, abdomine lato crassoque, segmento ventrali sexto utrinque dente valido apice acutissimo, valvula anali alisque facile cognoscitur.

Patria: Brasilia (Rio grande de Sul) (Mus. Hung.).

21. *Pepsis Sommeri* Dhlb.

Pepsis Sommeri, Dhlb. Hym. Europ. I. pag. 465, n. 17. ♀. (1843—45). — Cresson. Transact. Amer. Ent. Soc. I. pag. 146. n. 9. ♀. (1867—68).

Mas: feminae colore penitus similis; antennis crassiusculis, abdomine pedibusque violaceis, segmentis ventralibus 4—6 nigris ac politis, quarto utrinque pilis aliquot (circiter 9—10) longis vestito, pedibus posticis medio-criter compressis. — Long. 28 mm.

Patria: Mexico (Dhlb. Cress. et Mus. Hung.); Quatemala (♂. Coll. Edm. André!).

22. *Pepsis lativalvis* n. sp.

Magna, elongata, sat robusta, nigra, pube brevissima atro-violacea sericeoque lucida concinne ornata parciusque nigro-pilosa; vertice, pro- et mesonoto, scutello metanotoque atro-holosericeis, a latere visis vix violascentibus; capite thoracis latitudine, post oculos evidenter angustato satque tumido; antennis crassiusculis 21—22 mm. longis, ferrugineis, arti-

culis cylindricis, duobus primis nigris; clypeo convexo, apice in medio arcuatim emarginato; segmento mediano sat longo, dense nigro-villoso, minus sparsim fortius transverse-strigoso, medio elevato-convexo, utrinque longitudinaliter impresso, postice in medio crista elevata instructo, lateribus utrinque fortiter tuberculatis, mesopleuris quoque tuberculo obtuso; abdomine oblongo-ovali, thorace parum latiore, pube brevissima atro-holosericea, marginibus posticis segmentorum dorsalium latius virescenti-cœrulea egregie ornatis; ventralibus: quatuor primis parce, 5—6 dense longius nigro pilosis, valvula anali valde lata, leniter arcuatim curvata, basi nitida, postice excavata et dense nigro-setosa, apice profunde excisa fimbriataque; pedibus atro-violaceis, tarsis posticis compressis valde latis; alis fulvis, pube brevi castaneo-fulva, imo basi nigra, concinne decoratis, omnibus limbo apicali (usque ad cellulas) fortiter infuscatis, violaceo vix nitentibus. — ♂; long. 38—40 mm.; alis expansis 78—80 mm.

Species: de antennis, segmento mediano et segmentis ventralibus, valvula item anali, pedibus alisque facile cognoscitur. — De cetero *P. Andrei* Mocs. proxima.

Patria: Chiriqui (Mus. Hung.).

23. *Pepsis nitens* n. sp.

Submagna, elongata, sat robusta, nigra, pube brevissima viridi-cœrulea sericeoque lucida concinne ornata parcusque nigro-pilosa; vertice, pro- et mesonoto scutelloque atro-holosericeis; capite thoracis latitudine, post oculos evidenter angustato minusve fortiter tumido; antennis crassis, 22 mm. longis, apicem versus attenuatis, ferrugineis, duobus primis nigris, articulis cylindricis; segmento mediano longo, dense minus fortiter transverse-strigoso, medio elevato-convexo, utrinque leniter longitudinaliter impresso, postice in medio inermi, lateribus tantum angulatis, mesopleuris sat fortiter obtuse-tuberculatis; abdominis segmentis atro-holosericeis, marginibus posticis latius pube virescenti-cœrulea egregie ornatis, ventralibus: 1—3 quartique parte basali valde parce nigro-pilosis, quarto apice quintoque dense minus longe nigro-setosis, reliquis nitidis, septimo utrinque denticulato, valvula anali minus lata, elongata basin versus angustata, apice rotundata; pedibus atro-violaceis, tibiis tarsisque posticis compressis, minus latis; alis castaneo-fulvis, nitore dilute-orchalceo splendidissimo, omnibus limbo apicali late (usque ad cellulas) fortiter infuscatis, anticis apice parum violascentibus. — ♂; long. 29 mm.; alis expansis 60 mm.

Species elegans: de antennis, segmento mediano segmentisque ventralibus, et præsertim de colore alarum a congeneribus facile cognoscenda.

Patria: Chiriqui (Mus. Hung.).

24. **Pepsis Petitii** Guér.

Pepsis Petitii, Guér. Voyage de Coquille. Zoolog. II. part 2. pag. 255. ♀. tab. 115. fig. 1. (1828—32).

Media, sat robusta, nigra, pube brevissima nigro-cyanea dense vestita parciusque nigro-pilosa; pro- et mesonoto, scutello, postscutello et alarum tegulis atro-holosericeis; capite thoracis latitudine, post oculos parum angustato, sat tumido; antennis crassiusculis, fulvis, articulis duobus basalibus nigris, tertio imo basi infuscato; clypeo valde convexo, apice arcuatim leniter emarginato; segmento mediano longius densiusque nigro-villoso, medio minus profunde canaliculato, utrinque longitudinaliter impresso, inæqualiter sat sparsim minus fortiter, lateribus fortius, transverse-strigoso, postice oblique-truncato, basi non tuberculato, apice utrinque fortius denticulatim producto, mesopleuris apice tuberculo parvo obtuso armatis; abdomine oblongo-ovali, pube brevissima violascenti-cœrulea sericeoque lucida concinne ornato, segmentis: secundo thorace latiore, ultimo dorsali dense nigro-setoso; pedibus abdomine concoloribus, tibiis posticis intus atro-holosericeo-strigatis; alis fulvis, pube densa argentea aureoque micanti, imo basi nigra et posticis unatertia parte basali atro-cyanea concinne ornatis. — ♀; long. 35 mm.

Patria: Peru (Guér. et Coll. Ed. André!).

Animadversio. — Insigne hoc animal, in ætate senili alis iam maxime derasis laceratisque inventum, præcisius describi nequit; sed species: alarum et antennarum colore a congeneribus iam facile cognoscitur.

A MAGYAR NEMZETI MUZEUM KASZÁSPÓK- GYŰJTEMÉNYE.

(OPILIONES MUSAEI NATIONALIS HUNGARICI.)

Dr. LENDL ADOLF-tól Budapesten.

(I., II. tábla.)

HERMAN OTTÓ 1879-ben megjelent munkájában: «*Magyarország Pók-faunája*»-ban a magyarországi kaszáspókok ismertetésének néhány lapot mint függelékét szentelt. Ő maga mondja: «Az Opiliók vagyis Kaszáspókok magyar Faunája mindedig még nem képezte a tüzetesebb vizsgálódás tárgyát. Magam is csak mellékesen foglalkoztam vele; mindazonáltal hasznos dolgot vélek művelni, amidőn mindazt, ami ezekről az alakokról tudomásra jutott, legalább egy átnézetesen taglalt és tartott kis dolgozatban közrebocsátom.» — S ez a kis dolgozat az egész, amit eddig a magyar irodalomban ezekről az állatokról feljegyeztek.

Már évekkel ez előtt SÖRENSEN VILMOS, a kiváló araneologus vállalkozott arra, hogy a magyar nemzeti *muzeum* állattári osztályában levő, elég tekintélyes kaszáspók-gyűjtemény alapján összeállítja a magyarországi fajok enumeratióját.

A magy. nem. *muzeum* készséggel el is küldte *Kopenhágá*-ba a gyűjteményeiben őrzött összes kaszáspókokat, — s hogy én is hozzájáruljak és a nevezett tudós munkáját megkönnyítsem, de főképen azért is, hogy a muzeumi gyűjteményt még teljesebbé tegyem: hozzáadtam a magam gyűjteményét is, mely fajokban szintén olyan gazdag volt mint a muzeumé.

Azóta elmúlt öt év, s habár SÖRENSEN időközben referált ugyan munkájának előhaladásáról, mégis a múlt év szeptember havában visszaküldte mind a két gyűjteményt a felett való sajnálkozásának kifejezésével, hogy másféle és túlságos elfoglaltsága miatt nem fejezheti be tervezett munkáját. Mindenesetre sajnálhatjuk mi is, hogy munkája félben maradt, mert SÖRENSEN épen a kaszáspókok kitünő ismerője. De ha nem is irhatta meg a tervbe vett enumeratiót, mégis nagy hálaára kötelezte kiváltképen a magyar nemzeti muzeumot, mert a kiküldött fajok több mint $\frac{3}{4}$ részét meghatározta. Az én gyűjteményemet pedig revideálta és részben meg is határozta fajaimat.

Az itt röviden elmondott körülmények abba a szerencsés helyzetbe

juttattak engemet, hogy az ő determinatiói alapján és az ő beleegyezésével közölhetem az alábbi adatokat a magyarországi kaszaspókok faunájáról.

Mielőtt azonban a fajok felsorolásába fognék, meg kell még jegyeznem, hogy azt a kevés fajt, melyet SÖRENSEN meghatározni már reá nem ért, utólagosan én determináltam meg; a szükséges rajzokért szintén én vagyok felelős; ellenben az új fajok leírásai többnyire SÖRENSEN-től valók.

A midőn végre az elmúlt év őszén a muzeumi kaszaspók gyűjteményt újból rendeztem, beosztottam saját gyűjteményemet is, melyet a nemzeti muzeumnak ajándékoztam.

Az így kiegészített muzeumi kaszaspók-gyűjtemény a következő fajokat foglalja magába.

Ordo: Opiliones.

SUBORDO: OPILIONES PLAGIOTETHI E. S.

FAMILIA I. PHALANGIIDÆ.

SUBFAMILIA A. SCLEROSOMATINAE.

GENUS I. ASTROBUNUS Th.

1. *Astrobunus laevipes* CAN.

A muzeum gyűjteményében 13 példány van, melyek közül az egyik abban tér el, hogy oldaldudorok nélkül való. Azelőtt *Homalenotus* sp. névvel jelölték meg a gyűjteményben. — *Hungaria*.

2. *Astrobunus croaticus* n. sp. SÖRENSEN.

LENDL gyűjteményében egy példány. — *Jassenak (Croatia)*.

SUBFAMILIA B. PHALANGIINAE.

GENUS 2. LIOBUNUM C. K.

3. *Liobunum rotundum* LATR.

A muzeum gyűjteményében számos ♀ és ♂. — *Hungaria*.
(*Pozsony*, Dr. BÖKH.)

4. *Liobunum rupestre* HERBST.

A muzeum gyűjt. 1 péld. *Hungaria* és 3 ♀ *Hungaria* sept. *Budatin* megjelöléssel.

GENUS 3. PHALANGIUM L.

5. *Phalangium opilio* L.

LENDL gyűjt. 1 ♂. — *Mosunje (Croatia)* X/87; 1 ♂. — *Budapest 1886*; több példány *Zuberecz (Árva)*. A muzeum gyűjteményében számos ♂ és ♀ van *Hungaria* megjelöléssel; ezek közül az egyik ♀ abban

tér el, hogy fejtorjának és lábainak tuskéi a rendesenél nagyobbak, ellenben a potroh tuskéi kisebbek. Mindezek a példányok azelőtt más nevek alatt szerepeltek a múzeumi gyűjteményben és pedig: *Opilio parietinum* C. K., *O. albescens* C. K., *Ceratoma curvicorne* C. K., *C. cornutum* L. és *C. brevicorne* C. K. nevekkal voltak megjelölve.

6. *Phalangium parietinum* De Geer.

A múzeum gyűjteményében számos példány van részben *Budapest*, részben *Hungaria* megjelöléssel. Legnagyobb részt szintén más fajoként voltak beiktatva és pedig a következő nevekkal: *Opilio instratus* L. K., *O. intricatus*, *Phalangium terricola*, *Ceratoma brevicorne* C. K., *C. cornutum* L. K., *C. curvicorne* C. K.

LENDL gyűjteményében a következő magyarországi helyekről vannak példányok: *Pilis*, VII. 87. — *Budapest*, 86. — *Jassenak (Croatia)*, X. 87. — *Nyáregyháza*, VIII. 86. — *Pécs*, VI. 87. — *Nagyvárad*, VIII. 86. — *Kolozsvár*, VIII. 86. — *Dombóvár*, IX. 87. — *Tolna*, VI. 87. — *Szántótl*, 13. VII. 87. — *Resicza*, IX. 87.

7. *Phalangium saxatile* C. K.

A múzeum gyűjteményében csak egyetlenegy ♂ példányt találtam, mely azelőtt *Ceratoma brevicorne* C. K., *Hungaria*, névvel volt besztva.

LENDL gyűjteménye több példányt foglal magában: *Jassenak (Croatia)*, X. 87, — *Mosunje (Croatia)*, *Tüske (Tolna)* VI. 87.

8. *Phalangium dentatum* (?) C. K.

Nem biztos determinatio; — LENDL gyűjteményében. — *Jassenak*, X. 87.

GENUS 4. PLATYBUNUS C. K.

9. *Platybunus* sp.

LENDL gyűjt. — Az egyetlen példány hibás, azért SÖRENSEN sem akarta a valószínűleg új faj leírását erre alapítani.

10. *Platybunus bucephalus* C. K.

LENDL gyűjteményében számos példány van a következő helyekről: *Poprádi tó*, VIII. 86, — *Béla-Liget*, — *Zuberecz*, IX. 86. — *Német-Próna (Nyitra m., LOCZKA József gyűjt.)* VIII. 87.

A múzeum pedig a következő helyekről mutathat fel példányokat: *Hungaria sept.* (KRIVAN), — *Bártfa*.

11. *Platybunus corniger* HERM.

Ebből a ritka fajtól a múzeumi gyűjteményben található több példány *Hungaria* és *Nagyvíz-völgy 1897.* megjelöléssel, közülök egynehány darab *Opilio cinerascens* C. K. névvel volt beiktatva.

LENDL gyűjteményében csak két ♀ van. — *Tüske*, VI. 87.

12. *Platybunus* sp.

Mind a két ♀ példány kissé hibás, azért biztosan meghatározni nem sikerült. LENDL gyűjt. — *Jassenak*, X. 87.

13. *Platybunus robustus*. SÖRENSEN n. sp.

A múzeumi gyűjteményben van egy magyarországi példány *Hungaria* megjelöléssel; LENDL gyűjteményében pedig két görögországi.

GENUS 5. GYAS. E. S.

14. *Gyas titanus* E. S.

LENDL gyűjteményében. — *Rézbánya, Nagy Sándor barlang, VII. 87.* Az összes példányok eltérnek kissé SIMON leírásától, amennyiben a trohanter-ízek csak felül feketék, alul pedig barnásak; azon kívül a fejtor egészen fekete és csak a szemek előtt mutat kissé világosodó foltot. SIMON pedig azt írja: «une bordure antérieure blanche, coupée au niveau du mamelon d'une grande tache frontale noire triangulaire projetant en arrière trois branches obliques peu régulières: l'extérieure submarginale interrompue au porc latéral, l'interne rapprochée du mamelous et très irrégulière». De továbbá azt mondja még: «. . . . quelque fois cephalothorax noir avec de espaces brun mal définis.» Ez az utóbbi megjegyzés az összes magyarországi példányokra illik.

A múzeumi példányok *Opilio longipes* névvel voltak megjelölve azelőtt és *Hungaria orient.* és *Nagyvízvölgy* helyről valók.

GENUS 6. EGAENUS C. K.

15. *Egaenus variegatus* n. sp. LENDL.

Múz. gyűjt. — *Hungaria.* — *Budapest.*

16. *Egaenus mordax* C. L. K.

Múz. gyűjt. — *Hungaria.*

17. *Egaenus convexus* var. *ictericus* C. L. K.

Múz. gyűjt. — *Hungaria (Pozsony, Dr. BöKH).*

LENDL gyűjt. 1 péld.

18. *Egaenus convexus* var. *convexus* C. L. K.

Múz. gyűjt. — *Hungaria.*

19. *Egaenus convexus* var. *atratus* LENDL.

Múz. gyűjt. — *Nagyvízvölgy, 1887.* számos példány.

20. *Egaenus maximus* LENDL nov. spec.

LENDL gyűjt. — *Vinkovce (Slavonia), 1 ♂, 1 ♀.*

21. *Egaenus* sp. *indeterm.*

Ebből a fajtól a múzeum és LENDL gyűjteményében is vannak egyes példányok, de oly állapotban konzerválódtak, hogy biztos meghatározásra már nem alkalmasak.

22. *Egaenus hungaricus* LENDL n. sp.
LENDL gyűjt. — Farkasd, Budapest.

GENUS 7. OLIGOLOPHUS. C. K.

23. *Oligolophus palpinalis* HERBST.
LENDL gyűjt. — *Jassenak (Croatia); Podusesd (Croatia), XI. 87.*
24. *Oligolophus sp. indetem.*
Múz. gyűjt. — *Hungaria.*

GENUS 8. ACANTHOLOPHUS.

25. *Acantholophus tridens* C. L. K.
LENDL gyűjt. — 1, ♀ *Hungaria*; több példány a *rumunyeseti (Bihar)* barlangból való, VIII. 86.
26. *Acantholophus Lendlii* n. sp. SÖRENSEN.
LENDL gyűjteményében egy magyarországi példány.
27. *Acantholophus bellicosus* n. sp. SÖRENSEN.
LENDL gyűjt. — *Német-Próna, VIII. 87.*
Múzeumi gyűjtemény példánya *Acantholophus horridus* C. K. névvel volt bejegyezve, ami abból magyarázható, hogy ez a faj tényleg az *A. horridus* Panz. legközelebbi rokona.
28. *Acantholophus horridus* Panz.
Múz. gyűjt. — *Hungaria.* — Valamennyi példány azonban rossz állapotban van.
29. *Acantholophus ephippiatus* C. L. K.
Múz. gyűjt. 1 ♀.
30. *Acantholophus ephippiger* E. S.
Múz. gyűjt. — Valószínűleg magyarországi példány.
31. *Acantholophus hispidus* HERBST.
Múz. gyűjt. *Hungaria (Pozsony, Dr. BöKH).*

GENUS 9. MITOPUS THOR.

32. *Mitopus alpinus* HERBST.
Múzeumi gyűjteményben számos példány van, melyek azelőtt részben *Opilio rufescens*, *O. albescens* és *O. Rhododendri* nevekkel voltak jelölve.
Termőhelyeik: *Hungaria, Hungaria sept.* és *Nagyvízrőlgy.*
LENDL gyűjteménye csak 3 hímeket mutathat fel a *poprádi tó* környékéről.
33. *Mitopus alpinus var. fasciatus* C. K.
LENDL gyűjt. — *Poprádi tó 1886.* 2 ♂ és 4 ♀. — *Békatavak* 1 ♀.
— *Királyhegy* 31. VII. 87. 3 ♀ és 1 ♂.

34. *Mitopus palliatus* LATR.

Múz. gyűjt. — *Hungaria.*, *Hungaria sept.* — Több példány *Opilio albescens* névvel volt beiktatva.

LENDL gyűjt. — *Zuberecz.* — *Német-Próna*, VIII. 87. (LOCZKA József). — *Pilis*, VIII. 86.

FAMILIA II. ISCHYROPSALIDAE.

GENUS I. ISCHYROPSALIS C. K.

35. *Ischyropsalis Kollari* C. L. K.

LENDL gyűjt. — *Hungaria.*

36. *Ischyropsalis Hellwigii* PANZ.

Múz. gyűjt. — *Hungaria orient.*

37. *Ischyropsalis manicata* L. K.

Néhány magyarországi példány LENDL gyűjt.

FAMILIA III. NEMASTOMATIDAE.

GENUS I. NEMASTOMA C. K.

38. *Nemastoma elegans* SÖRENSEN n. sp.

Múz. gyűjt.

39. *Nemastoma lineatum* SÖRENSEN n. sp.

Múz. gyűjt. — *Nagyvíz völgy*, 1887. 1 péld.

40. *Nemastoma gigas* SÖRENSEN n. sp.

Múzeum gyűjt. — *Hungaria orient.* — Azelőtt *Nemastoma flavimum* névvel volt megjelölve.

41. *Nemastoma KOCHII* Nov.

LENDL gyűjteményében összesen 7 példány, melyek közül egy ♂ és három ♀ példányt HAZAY Gyula 1886-ban a *Segestyelvölgyi barlangban*, Bihar megyében gyűjtött; három ♀-t pedig én magam egy évvel később, 1887 nyarán találtam ugyanott.

Múz. gyűjt. — *Nagyvíz völgy*, 1887. *Bártfa*.

42. *Nemastoma triste* C. L. K.

Múz. gyűjt. — *Bártfa* 1 ♀ és 1 ♂ a termőhely megjelölése nélkül. A hím leírását eddig még nem közölték sehol, a miért hasznos dolgot vélek művelni, ha leírását — melyet ugyan csak erre az egy és kissé hibás példányra alapíthatok — e dolgozatom végén közlöm.

43. *Nemastoma chrysomelas* HERM. (= *N. quadricorne* L. K.)

Múz. gyűjt. — *Bártfa*, 1 ♂. 1 ♂. — *Hungaria.*

Ezek a példányok azelőtt *Nemastoma dentipalpe* névvel voltak bejegyezve.

44. *Nemastoma lugubre* O. F. MÜLL. (= *N. bimaculatum* Fabr.)
Múz. gyűjt. — *Hungaria*.

FAMILIA IV. TROGULIDÆ.

SUBFAMILIA A. DICRANOLASMATINÆ.

GENUS I. DICRANOLASMA SÖRENSEN.

45. *Dicranolasma scabrum* HERBST.
Múz. gyűjt. — *Nagyvízvölgy*, 1887.

SUBFAMILIA B. TROGULINÆ.

GENUS. 2. TROGULUS LATR.

46. *Trogulus rostratus* LATR.
Múz. gyűjt. — *Rézbánya*. — *Malomvíz*, 5 péld.
47. *Trogulus tricarınatus* L.
Múz. gyűjt. — *Máramaros*. — *Malomvíz* 1887.

AZ UJ FAJOK LEIRÁSA.

DESCRIPTIONES SPECIERUM NOVARUM.

Astrobonus croaticus Sörensen nov. spec.

4 mm. longus, fuscus, partim testaceo variegatus; tuber oculiferum sat magnum compressum, processulis utrinque quaternis instructum; segmenta abdominalia priora quattuor processulis binis, quintum, sextum, septimum processulis quaternis prædita; partes palporum muticæ, peniculo destitutæ; femora teretia, ordinibus binis (antere et posteriore) processuum instructa.

Tuber oculiferum est magnum compressum, a margine anteriore corporis spatio separatum, quod longitudinem tuberis manifesto superat. Processuli utriusque ordinis quaterni, sibi subæquales, procre conici (vel subcylindrici) subacuti, parce coriacei, altitudine tuberis manifesto breviores. Corporis tota superficies dense granulata, præter quod cephalothorax muticus. Supra antennis processuli ambo robusti, breves, mutici porrecti adsunt. Segmenta dorsualia abdominis priora quattuor processulis binis, conicis, in-basi dilatatis, subobtusis, prædita, quam processulis tuberis manifesto robustioribus, ordines ambos, retrorsum leviter divergentes

formantibus; præter quos segmentum quartum tuberculis humilibus lateralibus utrinque singulis, ornatum. Segmenta quintum, sextum, septimum processulis similibus quaternis prædita, quæ in segmento septimo inter sese æque distant, dum medii segmentorum quinti et sexti sibi quam lateralibus propinquiores sunt. Segmentum dorsuale anale et venter mutica.

Antennæ parvæ; articulus secundus oblongus. Palpi parvi. Partes omnes muticæ; patellaris et tibialis subæque longi, peniculo interiore destitutæ, in apice non productæ.

Pedes breves. Coxæ I processulo parvo anteriore, II processulo anteriore et processu posteriore; III processu anteriore biramo (seu tuberculum laterale ante apicem gerente) et processulo posteriore; IV. processibus anteriore et posteriore instructæ. (Coxæ processibus dorsualibus destitutæ). Trochanteres processibus anterioribus et posterioribus, utrobique sæpissime binis. Femora teretia, ordinibus binis, anterioribus et posterioribus, processuum tricuspikatorum * instructa, quorum longiores æque longi atque diametros articuli sunt; eminentiæ femoris II ultra medium minores: tubercula. Præter quos femora I. III. IV. ordinibus singulis dorsualibus tuberculorum parvorum prædita. Patellæ teretes præter tubercula apicalia tuberculis parvis superioribus præditæ. Tibiæ teretes muticæ, sicut femora et patellæ et metatarsi dense granulatae; tibia I spurie articulata.

Cephalothorax fuscus, testaceo marmoratus; scutum abdominale (segmenta quinque priora coalita) fuscum, ante testaceo variegatum. Segmenta libera fusco-testacea. Eminentiae tuberis oculiferi totæ testaceæ et apices eminentiarum abdominalium sordidæ testaceæ. Venter sordide testaceus. Coxæ et trochanteres testacea; partes ceteræ pedum sordide testaceæ.

Corpus 4 mm. long., 2.5 mm. lat.; pedes I 7; II (sine tarso) 12 III 7; IV. 11.5. —

Platybunus robustus Lendl nov. spec.

♀ 8.5 mm. longus, 5 mm. latus, magnus ac robustus; cinerascens in extremitatibus colore ferrugineo; dorso vitta lata in marginibus undulata in cephalothorace dilatata, colore saturate-cinereo, in abdomine postice attenuata, dilute-brunnea usque ad segmentum sextum abdominis extensa; ventre unicolori albido-flavescenti; apicibus femorum, genibus tibiisque dilute-ferrugineis. Cephalothorace longitudine duplo latiore; oculis magnis et in latere tuberis oculiferi magni ephippiformis lati ac bene elevati sitis; tubera oculi vero lateribus spinulis armata; abdominis segmento primo convexo, sulcis bene discreto, spinulis parvis nigris transversis

* Lente acutissima inspecti processus dicti videntur esse spinæ, quorum pars basali in cuspides ambas producta est, juxta partem apicalem (vel aculeum) positas.

armato; segmentis reliquis connatis, granulosis, spinulis aliquot nigris valde brevibus, vix visibilibus; articulo secundo antennarum basali duplo longiore; femoribus palporum spinulis parvis nigris armatis, articulis reliquis latere interno pube subtili albido vestitis, tarso tibia patellaque simul sumtis æquilongo; unguiculo palporum uncatō; pedibus valde longis crassisque, femoribus spinulis nigris parvis densis serriatim dispositis; auctione majore spinulis totius corporis basi albidis, in apicibus nigris.

Egæus hungaricus Lendl nov. spec.

♂ Saturate-brunneus, minutus, depressus; cephalothorace abdomine æquilato; tubere oculifero albo, parvo; antennis haud longis saturate-brunneis, subangustis, coxis anticis non crassioribus, digito mobili immobili longiore, supra lineis flavidis; palpis brunneis, genibus tibiisque æquilongis, valde crassis, femore crassioribus, pedibus anticis tamen quarto non crassioribus; coxis femoribusque totis saturate-brunneis, genibus tibiisque supra albido-flavis, tarsis dilute-brunneis; abdominis dorsi saturate brunnei medio vitta angusta albido-flava ornatis, lateribus postice utrinque vitta angusta albido-flava medium abdominis non superante; abdomine subtus saturate-brunneo, segmentis marginibus bene visibilibus colore dilutiore; supra subtusque maculis parvis dispersis subtilibus flavis. Longit. 5·5 mm., latit. 4·00 mm.

♀. Colore dilutiore, fulvescenti-brunneo; statura magnitudineque mari similis; cephalothorace abdominis latitudine; tubere oculifero albo, parvo; antennarum articulo secundo crassitie coxarum anticarum; digitis mobilibus immobili longioribus; genibus tibiisque palporum incrassatis, apice longo valde tenui; genibus tibiisque supra pedum albidis, cetero brunneis, coxis brunneis; tarsis magis dilutis; abdomine supra subtusque maculis parvis flavidis; medio vitta flava, postice utrinque angusta albido-flava; segmentis evidentibus saturate brunneo fasciatis.

Egæus convexus var. *atratus* Lendl nov. var.

Stirpe colore saturatiore, *atratus*; pedibus, exceptis tarsis, æque atratis; in medio dorsi abdominis vitta valde angusta flava; antennis maris evidenter magnis ac crassis.

Egæus variegatus Lendl nov. spec.

♂. Statura lato, brevi; brunneo-albido flavoque variegatus. Cephalothorace latitudine fere æquilongo, abdomine angustiore depresso; tubere oculifero parvo, oculis minutissimis; cephalothorace antice flavo-rufo, late-

ribus maculis brunneis albisque; antennis valde magnis robustis brunneis superne flavis; digitis immobilibus prope basin dente magno obtuso armatis; digitis mobilibus falciformibus subtus dente parvo munitis; abdomine brunneo fasciato, fasciis confluentibus, postice dilutioribus, lateribus albidis, in medio dorsi linea tenui albida a tubere oculifero usque ad apicem abdominis extensa; apice abdominis rotundato obtusoque ad ventrem deflexo ac vitta lata albida ornato; ventre albo-fasciato; pedibus anticis valde robustis, femoribus crassissimis saturate brunneis superne albido-flavo lineatis; pedibus brunneis, coxis trochanteribusque obscurioribus. 7.5 mm. longus 5.5 mm. latus, antennarum articulus secundus 5 mm. longus.

♀ *Feminae speciei præcedentis similis*; longiusculus, postice acutusculus, cinereo-brunneus, saturate-brunneo flavo-alboque varius; cephalothorace parvo, abdomine angustiore; antennis colore minus saturato quam cephalothoracis, articulo secundo angusto, longo; pedibus dilute-brunneis, coxis trochanteribusque colore magis saturato; abdominis lateribus dilutis, medio fasciis saturate-brunneis confluentibus, antice posticeque magis saturatis; apice abdominis acuminato, lateribus vitta angusta tenui; medio dorsi linea tenui albida usque ad apicem abdominis extensa; ventre fusco-griseo, fasciis minus distinctis. 9.5 mm. longus, 5.5 mm. latus.

Egænus maximus Lendl nov. spec.

♂. Valde magnus ac robustus; antennis pedibusque anticis evidenter crassis ac robustis; brunneus, subtus cinereo-brunneus, antice colore saturatiore, albo-flavo brunneoque variegatus. Cephalothorace longitudine sua non multo latiore, abdomine æquilato ad basin antennarum margine cephalothoracis reflexo, ibidemque superficie subtus spinulosa; supra subtiliter granulato, punctis maculisque albis saturateque brunneis intermixtis; tubero oculiferorum parvo alboque, oculis quoque minutis; antennis insolite magnis ac crassis, articulo basali fere longitudine cephalothoracis, supra tuberculo magno instructo, punctis saturate brunneis, albis flavisque variegato, supra intus subtusque spinulis parvis; articulo secundo primo adhuc semel longiore, supra geniculatim tuberculato, saturate brunneo, supra vitta sulphurea, digito immobili dentibus duobus obtusis, digito mobili arcuato, longo, falciformique vero incisuris duabus sat profundis. Pedibus anticis valde crassis, femoribus saturate-brunneis, supra colore dilutiore, genibus tibiisque flavis, subtus brunneis; tarsis valde tenuibus; genibus tibiisque simul sumtis longitudine femorum; femoribus pedum 2—4 brunneis, articulis reliquis pedum albido-flavis, apicibus brunnescentibus. Abdomine postice acutiusculo, segmentis connatis, supra brunneo, fasciis evanescentibus, in lateribus quasi maculis saturate-brunneis;

dorsi medio vitta angusta albido-flava a tubere oculifero usque ad apicem abdominis extensa, utrinque ad apicem vitta alba irregulariter emarginata, circa medium abdominis desinente; abdomine subtus unicolori punctis aliquot minutis albidis. Long. corp. 11·5 mm., latit. 7·0 mm., articuli secundi antennarum 6·0 mm.

♀. Mari similis; sed magis longiuscula colore dilutiore cinnereo-brunneo; articulo secundo antennarum elongato, digito immobili medio dente parvo armato, digito mobili vero ante medium excisura profunda instructo; coxis antennisque dilutioribus, in apicibus articulis pedum brunnescentibus, in reliquis albido-flavis; pedum omnium femoribus, genibus tibiisque eburneis, colore valde peculiari. Long. 12·5 mm., latit. 7 mm.

Acantholophus bellicosus Sörensen nov. spec.

4,5 mm. longus, pallidus, sella dorsuali pone manifesta nigra, pone truncata; tuber oculiferum sat parvum, processulis utrinque quaternis præditum; corpus ordine anteriore transverso recto processuum proclinium trium instructum, mox pone quos processuli similes pauci adsunt; segmenta abdominalia ordinibus singulis processulorum acutorum instructa; palporum pars femoralis spinis inferioribus magnis quattuor et pars tibialis spinis inferioribus tribus parvis armatae; pedum femora, patellæ, tibiæ ordinibus spinarum leviter procurvarum undique munita.

Tuber oculiferum sat parvum, a margine anteriore corporis spatio separatum, quod longitudinem tuberis superat; longius quam altius et (præter oculos) multo longius quam latius. Utrinque adsunt processuli quaterni procere conici, acuti, sibi subæquales, altitudine tuberis breviores, quorum secundi sibi propinqui. Quibus processulis setulæ apicales singulæ impositæ sunt.

Cephalothorax ante truncatus, processibus anterioribus tribus, procliniis, divergentibus instructus, procere conicis acutis, sibi æqualibus, ordinem transversum *rectum* formantibus; mox pone quos adsunt processuli similes ambo aut quattuor; item processuli magni marginales adsunt, quorum maximus angulo anteriori-laterali impositus est. Juxta tuber oculiferum processuli minores utrinque adsunt; post tuber ordines duo processulorum. — Dorsum totum dense granulatum. — Abdominis segmenta dorsualia suo ordine processulorum breviter conicorum acutorum, densorum, inæqualium, ante minorum, pone sensim majorum, prædita; segmentum octavum tuberculis obtusis remotis. — Venter sublævis, granis lateralibus paucis ornatus. Operculum genitale oblongo trigonum, ante rotundatum.

Antennæ mandibulares parvæ.

Palpi sat breves et robusti. Pars femoralis spinis inferioribus (exterioribus) quinque armata, robustis, apicem articuli versus (apicali parva

excepta) sensim longioribus, quarum longissima, quarta, diametro articuli manifeste brevior; præter quas adest ordo interior-inferior spinularum gracilium densarum; denique prope apicem spinulæ dorsuales paucae, leviter procurvæ; apex interior partis femoralis breviter conice productus, obtusus, turba setularum ornatus. Pars patellaris sensim latior et in apice interiore breviter conice producta; ordinibus superioribus duobus spinularum leviter procurvarum munita, infra inermis. Pars tibialis parte patellari paullo longior, ordinibus superioribus duobus spinularum similium sed manifesto minorum et spinis parvis inferioribus rectis tribus (exterioribus duabus et interiore una) instructa; apex articuli interior angulatus, non productus. Partes patellaris et tibialis peniculo interiore haud denso ornatae. Pars tarsalis cylindrica; partibus patellari et tibiali coniunctis manifesto longior, præter pilos breves ordinibus crinium ornata.

Spinarum (et palpis et pedibus impositarum) pars apicalis parte basilarum multo brevior.

Pedum coxæ omnes coriaceæ, ordinibus inferioribus binis tuberculorum præditæ; tubercula coxæ I subconica, ceterarum humilia rotundata; processulis singulis, I et II posterioribus, III et IV anterioribus instructæ. Trochanterès omnes processulis aliquot, magnis et minoribus, præditi. Femora, patellæ, tibiæ ordinibus spinarum densarum leviter procurvarum undique prædita (inter quas setæ non adsunt), quarum supremo manifesto majores, diametro sui articuli tamen manifesto breviores. Metatarsi omnes spinis superioribus similibus et minoribus præditi.

Pallidus. Sitta dorsualis fusca, pone manifesta, nigra, in segmento quinto truncata. Dorsum punctis obscuris, sua areola pallida cinctis, dispersis ornatum. Antennæ pallide testaceæ, supra vix fusciores. Palpi testacei; pars femoralis apicem prope infusca; partes patellaris et tibialis fusce bistratæ. Pedes testacei; coxæ pallidæ, leviter fusce unilineatæ; pars apicalis femorum, patellæ, tibiæ (partim—II manifesto) brunnescentes. Venter griseus, albido punctatus.

Corpus 4,5 mm. long., 2,75 lat.; palpi 3; pedes I 6; II 12; III 6; IV 9.

Acantholophus Lendlii Sørensen nov. spec.

6,5 mm. longus, testaceus, striis ambabus brunneis, ante tuber oculiferum positus, notatum; tuber oculiferum tuberculis humilibus rotundis albis utrinque quinis ornatum; corpus ordine anteriore transverso recto processulorum proclinium trium, paullo inæqualium, instructum; segmenta dorsualia ordinibus singulis tuberculorum rotundorum prædita; pars tibialis palporum inermis; femora I et II teretia, III et IV leviter angulata, omnia (apicibus exceptis) mutica.

Tuber oculiferum parvum, a margine anteriore corporis spatio, quam longitudine tuberis duplo majore, separatum; æque longum ac latum, longius quam altius, supra non excavatum, cristæ ambæ tuberculorum sibi æqualium, humilium, rotundorum, densorum, quinorum (alborum) sibi propriusque. Corpus ovatum. Margo anterior angustus, rectus, processulis tribus proclinibus conicis acutis, sibi propinquis præditus, ordinem rectum formantibus, quorum medius ceteris paullo major. Processuli conici minores vix acuti in angulis anterioribus bini; post orificia glandularum fetidarum singuli; post coxas II et III singuli, juxta quos tubercula magna conica. In parte anteriore cephalothoracis tubercula rotundata sat pauca; pone tuber oculiferum ordines transversi duo tuberculorum (s. granorum magnorum) rotundatorum; in segmentis abdominalibus dorsualibus adsunt ordines singuli tuberculorum similium, tubercula segmentorum sexti et septimi et octavi paullo minora. Quæ tubercula omnia alba sunt. Dorsum totum præterea dense granulatum et abdomen punctis impressis fuscis ornatum, sua areola albo cinctis, in ordines sat regulares transversos dispositis. Venter punctis impressis dispersis ornatus, ceterum lævis.

Antennarum articulus secundus longus, crinibus brevibus nigris dispersis anterioribus et turba crinium similium interiore, adversus basin digiti immobilis posita, ornatus.

Palporum pars trochanterica parte femorali non duplo brevior, spinulis inferioribus densis dispersis armata. Pars femoralis ordinibus inferioribus duobus spinularum armata: exteriores ultra medium articuli attingentes robustiores et maiores, quinque, quarum duæ ultimæ ceteris manifesto majores; interiores sex æquales, partem dimidiam articuli excipientes; supra et extra ordinibus pilorum perbrevium ornata; apex interior paullum rotundate productus. Partes ceteræ inermes; patellaris et tibialis pilis brevibus ornatae, in ordines partim dispositis; pili intra densiores, paniculum tamen non formantes. Pars patellaris parte tibiali manifesto brevior; apex interior in conum perbreve obtusum vix productus.

Pedes breves, robusti, coxæ I granis piliferis densis, ceteræ infra inermes; I, II, III processulis dorsualibus singulis minoribus instructæ; lateralibus I destituta, II processulo posteriore magno; III et IV tuberculis brevibus robustis singulis, anterioribus, munitæ. Trochanteres I et II processulis anterioribus et posterioribus utrobique binis; III, anterioribus duobus et posteriore uno; qui processuli conici subobtusis, in trochantere I multo minores; trochanter IV granis anterioribus rotundatis. Femora I et II teretia; III et IV leviter angulata; omnia præter processulos apicales dorsuales binos mutica. Tibiæ manifesto angulatae. Metatarsi subteretes. Tarsorum articulus primus ceteris multo longior.

Testaceus. Cephalothorax striis brunneis ambabus ornatus, a tridente usque ad tuber oculiferum ductis, et brunneo variegatus. Abdomen dor-

suale brunneo variegatum; ehippium (in specimine perlustrato unico vix manifesto expressum, fusco marginatum) in segmento quinto truncatum. Venter marmoreus. Antennæ macula superiore basali brunnea notatæ. Palporum articuli extra et (parte femorali excepta) supra et intra fusco maculatæ; spinarum pars basalis testacea, apicalis nigra.

Coxæ infra anguste fusco striatæ, et in apice brevi fuscatae. Trochanteres III et IV infra maculati. Femora ultra medium fusca; patellæ et tibiæ, præsertim anteriores, lateraliter fusco maculatæ.

Corpus 6.5 mm. long., 4.75 lat.; palpi 4; pedes I 8.5; II 14. Hæc species *Acantholopho spinoso* Bosc. affinis est.

Nemastoma gigas Sørensen nov. spec.

5 mm. longum, nigro-fuscum, maculis anterioribus ambabus et posterioribus ambabus luteis aut aureo-chloris notatum, lineis undulatis ambabus sæpissime conjunctis; tuber oculiferum granis densis, sat altis ornatum; scutum dorsuale granis dispersis densis ornatum (eminentiis ancorariis destitutum) et conis sæpissime ambobus, magnis, submediis instructum; coxæ ordinibus lateralibus tuberculorum magnorum ancorariorum præditæ; crines globuliferi palporum oculum faciliter effugientes.

Tuber oculiferum latius quam longius et quam altius, manifesto aut vix manifesto sulcatum, ante in medium læve, ceterum granis densis, sat altis ornatum, quæ granis scuti majora sunt.

Scutum dorsuale ante rotundatum, pone leviter rotundatum, lateribus non excavatis. Pars cephalothoracalis a parte abdominali sulco levi, recurvo, latera non attingente, separatus; areæ partis abdominalis impressionibus transversis vix aut non indicatæ. Scutum totum granis dispersis densis ornatum, quæ in margine posteriore paullo majora sunt; eminentiæ ancorariæ desunt. Area prima partis abdominalis conis magnis ambobus instructa, reclinibus leviter divergentibus, sæpissime æque altis atque longitudine trochanterum, granitis, quorum apex glaber nitidus, rotundatus. Segmenta dorsualia libera granis densis ornata, quæ æque magna atque grana marginis posterioris scuti sunt. Segmenta ventralia primum et anale granis et granulis, cetera granulis, dispersis ornata. Coxæ ordinibus lateralibus, utrinque singulis, tuberculorum magnorum ancorariorum præditæ; inferioribus I tuberculis parvis, ceteræ granis magnis dispersis.

Antennarum articulus primus granis densis, inferioribus-exterioribus, scaber.

Palporum pars femoralis cylindrica parte patellari paullo longior, partibus tibiali et tarsali conjunctis paullo brevior. Pars tibialis parte tarsali dimidio longior. Crines globuliferi pauci; in partibus femorali et patellari solum inferiores, in partibus tibiali et tarsali ubique adsunt. Quorum

crinium globuli — præsertim in parte femorali — ita parvi sunt, ut oculum faciliter effugiant.

Pedes sat breves. Trochanteres granis magnis dispersis præditi. Articuli ceteri usque ad metatarsos dense graniti. Femora I clavatum, articulatione spuria submedia una aut nulla; articulis spuriiis II mediis duobus, aut tribus aut quattuor, III ante medium uno aut duobus, IV ante medium tribus aut quattuor. Articuli metatarsales circiter: 5; 12; 6·7. Articuli tarsales circiter 20; 28; 24; 28.

Nigro-fuscum. Lutea aut aureo-chlora sunt: maculæ irregulares anteriores ambæ et posteriores ambæ scuti dorsualis, lineis ambabus parallelis undulatis sæpissime coniunctæ; puncta bini marginis posterioris scuti et segmentorum dorsualium liberorum primi et secundi; maculæ parvæ ambæ segmenti liberi tertii. Antennæ fusco-brunnæ. Palpi brunneo-testacei, interdum testacei; pars tarsalis (et tibialis) infuscata. Pedes fusci aut brunnei; femora in basi et annulis (articulationibus spuriiis) submediis testacea. Metatarsi et tarsi paullo dilatiores (brunnei).

Differentia sexualis: mas quam femina paullo minor. Scutum dorsuale pone mari vix, feminae leviter latius. Antennarum articulus primus in apice superiore leviter elevatus; pars elevata lata rotundata, crinibus densis ornata. Crines globuliferi mari pauciores et tenuiores quam feminae. Long. corp. 5; long. scuti 4·25; lat. scuti 3·5; palpi 6; pedes II 18.

Variatio. Species valde variabilis: maribus duobus et uni feminae coni sat magni rotundati ambo areæ secundæ partis abdominalis scuti impositi; mari uni vestigia similium areæ secundæ et coni parvi ambo areæ tertiæ impositi; feminae uni areæ prima, secunda, tertia partis abdominalis conis binis instructæ; qui areæ secunda impositi, maximi.

Hæc species antea fortasse nominata,* nondum autem descripta est.

Nemastoma elegans Sörensen nov. spec.

2 mm. longum, fusco-brunneum aut nigrum, maculis anterioribus pallidis ambabus notatum; tuber oculiferum leviter sulcatum tuberculis ancorariis anterioribus ambobus et ordinibus granorum ambobus ornatum; scutum dorsuale cristis tuberculorum ancorariorum margine anteriori et laterali parallela una et transversis tribus anterioribus tribus ornatum; pars posterior, abdominalis, scuti ordinibus transversis granorum quinque ornata; coxæ tuberculis simplicibus; crines leviter globuliferae partibus palporum femorali et patellari infra, tibiali et tarsali ubique impositæ.

* *Nemastoma aurosum* L. Koch (Beitrag zur Kenntniss der Arachniden-fauna Tirols. — Zeitschr. d. Ferdinandeums. (1869), quod Græciæ indigena est.

Tuber oculiferum latum, humile, leviter sulcatum, ordinibus ambobus granorum et tuberculis minoribus ancorariis anterioribus ambobus ornatum.

Scutum dorsuale ante et pone rotundatum, pone sensim paullo latius, lateribus vix excavatis. Cristæ tuberculorum ancorariorum dorsuales adsunt: marginibus anteriori et laterali parallela, usque ad coxas IV et post cristam transversam tertiam ducta; transversæ tres, quarum prima procurva et secunda recurva et tertia vix procurva; prima et secunda sibi in medio subcontiguæ et ponte (dente tuberculorum singulorum) coniunctæ. Tuber oculiferum cum crista transversa primæ pontibus (tuberculis ancorariis) ambobus, ante convergentibus, et cum crista marginali pontibus (dentibus tuberculorum) ambobus conjunctum. Pars cephalothoracalis ante cristam transversam primam et post cristam secundam coriacea; pars abdominalis granulis densis et ordinibus transversis quinque granorum ornata. Pars abdominalis scuti impressionibus levibus transversis in areas quinque divisa. Segmenta dorsualia libera anale granis densis et cetera granis densis ordinatim dispositis prædita. Segmenta ventralia primum disperse, cetera ordinatim granulata. Coxæ ordinibus tuberculorum parvorum cylindricorum (nec ancorariorum) præditæ.

Palpi crinibus haud densis vestiti; pars tarsalis densis. Crinibus leviter globuliferis partes tibialis et tarsalis undique, ceteræ paucis solum infra vestitæ. Crines globuliferæ quam crines simplices non crebriores; longissimi diametro articuli duplo breviores. Pars femoralis parte patellari manifesto longior, æque longa atque partes tibialis et tarsalis conjunctæ; pars tibialis parte tarsali non duplo longior.

Pedes breves, ordinatim granulati. Pars basalis brevior femorum in articulos spurios divisa: I et III in binos; II in tres aut quattuor; IV in quattuor. Articuli metatarsales: 2; 4; 2—3; 4. Articuli tarsales circiter: 10; 16; 12; 12, articulis ultimi bini III et IV haud manifesti.

Fusco-brunneum aut nigrum. Maculæ pallidæ ambæ aream, cristis tuberculorum ancorariorum transversis prima et secunda limitatum, fere excipientes. Areæ tertia et quinta partis abdominalis scuti vittis transversis singulis dilutioribus sæpissime notatæ. Pedes fusi; pars basilaris femorum omnium pallida, angusti brunneo annulata. Pars articulata metatarsorum et tarsi omnes pallida. Palpi brunnei, parte basilari partis femoralis pallida; partes tibialis et tarsales testaceæ.

Corpus 2 mm. long., 1.25 lat.; palpi 2.25; pedis II 6.

Exempla perlustrata octo, differentiam sexualem non præbentia, feminas esse iudico.

Nemastoma lineatum Sörensen nov. spec.

Femina (?) 3·5 mm. longum, nigrum, lineis arcuatis transversis luteis ambabus ante tuber oculiferum notatum, pedibus totis brunneis; tuber oculiferum manifesto sulcatum; scutum dorsuale granis densis (nunquam ordinatim dispositis) et sulco recurvo et tuberculis ambobus magnis rotundatis præditum (eminentiis ancorariis destitutum); partes palporum crinibus globuliferis destitutæ.

Tuber oculiferum manifesto sulcatum, latum, granis dispersis ornatum.

Scutum dorsuale pone sensim paullulo latius, ante rotundatum, pone leviter; totum granis dispersis densis, nunquam ordinatim dispositis, ornatum, eminentiis ancorariis destitutum. Sulcus recurvus cephalothoracem ab abdomine separat, cujus extremitates in fossulas transversas desinunt, præter quas fossulæ et puncta impressa dispersa adsunt; ante marginem posteriorem ordo punctorum impressorum. Post medium scuti (in segmento primo abdominis) tubercula ambo magna rotundata posita sunt, post quæ impressiones transversæ debiles tres adsunt. Coxæ et segmenta dorsualia libera granis densis, segmenta ventralia granulis densis ornata.

Supra antennas ordines transversii breves bini granorum adsunt.

Palpi haud robusti. Partes sensim breviores, crinibus globuliferis destitutæ; pars femoralis partibus tibiali et tarsali conjunctis paullo brevior; patellaris femorali paullo brevior; tarsalis femorali duplo brevior.

Pedes longi, disperse granulati. Femora I integrum; articulis spuriis II duobus mediis; III duobus ante medium positis: IV 3—5 ante medium positis. Articuli metatarsales: 7; 17; 6; 8; articuli tarsales (speciminis unici): 27; 31; 25; 27.

Nigrum, lineis transversis arcuatis luteis ambabus (5. linea in medio interrupta) ornatum, ante tuber oculiferum positis, et ante marginem posteriorem scuti punctis magnis ambabus, prope medium positis et lineis transversis lateralibus utrinque singulis, sordide luteis (ante quas puncta parva adsunt). Segmenta dorsualia libera tria priora punctis magnis binis sordide luteis ornata. Pedes toti (et tarsi quidem) et palpi brunnei.

Corpus 3·5 mm. long., 2·5 lat.; palpi 6; pedes II 23; IV 19.

Specimen unicum vidi, quod feminam habeo.

Hæc species antea fortasse nominata,* nondum autem descripta est.

Nemastoma triste C. L. Koch.

Opace nigrum, unicolor, palpis et pedibus brunneis; tuber oculiferum convexum; scutum dorsuale granis densis ornatum, granis anterioribus subcylindri-

* *Nemastoma Daciscum* L. Koch (Beitrag zur Kenntniss der Arachnid-fauna Tirols. — Zeitschr. d. Ferdinandeums. 1869), quod Transilvaniae indigena est.

cis præditum (eminentiis ancorariis destitutum), impressionibus transversis septem divisum; partes palporum omnes, partim paucioribus, crinibus globuliferis ornatae. — Mari articulus primus antennarum processu apicali superiore; pars patellaris palporum processu apicali interiore-inferiore pronò armata; scutum dorsuale ordinibus ambobus tuborum perlatorum perhumilium quaternorum ornatum.

Nemastoma triste C. L. Koch (*Uebersicht d. Arachnidensystems. Fasc. II. p. 38.*

Nemastoma triste C. L. Koch ♀ (*Die Arachniden. T. XVI. p. 63 Fig. 1542*).

Tuber oculiferum convexum, æque longum atque latum, manifesto latius quam altius, granis subcylindricis densis ornatum.

Scutum dorsuale totum granis dispersis densis ornatum et secundum marginem anteriorem granis *subcylindricis* præditum; impressionibus transversis septem divisum, quarum tertia limitem inter cephalothoracem et abdomen indicat; segmenta abdominalia *maris* priora quattuor (partem scuti igitur efficientia) tuboribus perlatis, perhumilibus binis prædita, ordines ambos, pone divergentes, formantibus, quorum vix vestigia apud feminam adsunt. Segmenta dorsualia libera et ventralia et coxæ granis densis ornata, quæ in segmentis ventralibus minora sunt.

Antennarum articulus primus *maris* processu apicali superiore instructus, robusto, oblique erecto, quadrilatero, in basi leviter coarctato, granulato, subæque longo atque diametro articuli. Articulus secundus utriusque sexui muticus.

Palpi breves, robusti, *maris* quam feminæ multo robustiores. Pars femoralis *maris* elevata, curvata, parte patellari longior, ultra medium ordine inferiore-interiore tuberculorum parvorum conicorum acutorum trium munita; *feminae* leviter curvata, apicem versus leviter incrassata, mutica. Pars patellaris *maris* apicem versus sensim latior, vix curvata, processu apicali interiore-inferiore oblique *pronò*, robusto, conico, obtuso, armata, qui diametro transversò apicis articuli manifesto brevior est, subæque autem longus atque crassitudo apicalis articuli; feminæ rectæ, parte tibiali non crassior. Pars tibialis parte tarsali fere duplo longior. Partes femoralis et patellaris crinibus globuliferis paucioribus (♀) aut paucis (♂), tibialis et tarsalis undique (♂ sat paucis) vestitæ.

Pedum femora, patellæ, tibiæ dense granulata; femur I infra scabrum. Femora I integrum; in articulos spurios basales divisa sunt: II et III 1, IV 3, quorum proximus vix manifestus. Tibia I quam patella dimidio longior et, ubi crassissima, paullo crassior. Articuli metatarsorum: I 2, II 5; III 3; IV 4. Articuli tarsales (exempli unius): 9, 15, 11, 11. Opacè nigrum, unicolor. Palpi et pedes brunnei; pars basalis femorum pallida; metatarsi et tarsi apicem versus dilutiores.

Mas femina manifesto minor.

Maris corpus 1·75 mm. long., 1·25 lat.; pes II 7.

Hanc speciem describo, quia mas, a femina magnopere discrepans, nondum descriptus est.

EXPLICATIO TABULARUM.

Tab. I.

- Fig. 1. *Platybunus robustus* LENDL n. sp.
 « 2. *Astrobunus croaticus* SÖRENSEN n. sp.
 « 3. *Nemastoma elegans* SÖRENSEN n. sp.
 « 4. *Egænus hungaricus* LENDL n. sp.
 « 5. « *maximus* LENDL n. sp.

Tab. II.

- Fig. 6. *Astrobunus croaticus* SÖRENSEN n. sp. a latere visus.
 « 7. *Acantholophus bellicosus* SÖRENSEN n. sp. abdomen subtus visum.
 « 8. *Egænus maximus* LENDL n. sp., ♂, antenna.
 « 9. *Acantholophus Lendlii* SÖRENSEN n. sp., palpus.
 « 10. *Oligolophus palpinalis* HERBST, ♂.
 « 11. « « « ♂, palpus.
 « 12. *Platybunus robustus* LENDL n. sp., apex palpi 100 ampl.
 « 13. *Acantholophus Lendlii* SÖRENSEN n. sp., tuber oculiferum.
 « 14. *Egænus maximus* LENDL n. sp., ♀, antenna.
 « 15. « *hungaricus* LENDL n. sp., ♂, «
 « 16. « *variegatus* LENDL n. sp., ♂, «
 « 17. « « « ♀ «

E FAUNA APIDARUM HUNGARIÆ.

Auctore ALEXANDRO MOCSÁRY Budapestinensi.

Camptopœum Friesei n. sp.*Camptopœum interruptum* Spin.? Friese in litt.

Nigrum, subnitidum, cinereo-alboque pilosum; callis humeralibus, pronoto, alarum radice scutelloque flavis; abdomine subopaco, dense subtiliter punctulato, segmentis dorsalibus quinque vel solum quattuor primis in medio ante marginem depressum sat late flavo-fasciatis, fasciis in lateribus parum dilatatis, medio attenuatis, integris, quinti in mare saepius utrinque interrupta; antennis breviusculis, flagelli articulo secundo tertio dimidio brevioribus; thorace supra dense subtilius punctato; segmento mediano (metathorace antea) subnitido subtiliter coriario; pedibus nigris, femorum apice tibiarumque basi flavis; alis hyalinis, venis, stigmatibus tegulisque testaceis.

Femina: antennis fulvis, articulis duobus primis nigris, 3—5 supra infuscatis; scuto frontali maculisque binis rotundatis supra clypeum in orbitis oculorum internis clypeoque flavis, hoc sat sparsim punctato, maculis duabus longitudinalibus, magnitudine irregularibus, parallelis brunneis notato, labro nigro, nitido, vix punctulato, mandibulis basi rufis; metatarsis fulvo-hirtis. — Long. 9—12 mm.

Mas: antennis fulvis, articulis duobus primis subtus flavis, supra infuscatis; scuto frontali maculaque utrinque rotundata supra clypeum et orbitis oculorum internis, clypeo labroque totis et mandibularum basi flavis; abdominis segmenti quinti fascia flava saepius utrinque interrupta, sexti abbreviata; tarsis pallidis rufescentibus. — Long. 8 mm.

Camptopœo frontali Fabr. similis et affinis; sed multo maius ac robustius minusque nitidum, abdominis segmentorum dorsalium fasciis lateribus non tam fortiter dilatatis; femina insuper: clypeo uberius flavo-picto (non solum linea unica longitudinali saepius abbreviata); mas: tibiis maxima parte nigris, tarsis quoque obscurioribus, distincti.

Specimina nonnulla in Hungaria meridionali amicus H. Friese, de fauna Apidarum Hungariæ eximio modo meritis, anno 1886. die 23. Julii ad Deliblat primus detexit; postea in Hungaria centrali ad Colociam (Kalocsa) Professor Thalhammer pariter invenit unum exemplar.

Animalversio. — De hoc concinno genere, praeter *C. frontalem* F. et hanc speciem, duae adhuc (vel forsitan tantum una?) cognitæ sunt species, nempe:

Camptopocum (Panurgus) venustum Erichs. et *interruptum* Spin. ex Hispania. Prioris descriptio in Waltl Reise durch Tirol, Oberitalien und Piemont nach dem südlichen Spanien. Passau, 1835 et Les Insectes d'Andalousie. Traduit de l'allemand par G. Silbermann. Hyménoptères. Revue Entomologique. IV. 1837. pag. 163. est sequens: *glaber, ater, facie pedibus anterioribus, abdominisque maculis lateralibus flavis*. Mas. — Et *Camptopocum interruptum* Spin. Annal. soc. entom. de France. Sér. 2. Tom. I. 1843. pag. 140: « ♀ *Longueur du corps, 8 et 1/2 mill. — Antennes, corps et pattes noirs: une tache linéaire au bord postérieur du chapeçon, trois autres au bord antérieur de la face, deux autres transversales et distantes au dessus des premier, deuxième et troisième anneaux; une bande transversale et entière sur le quatrième, jaunes. Corps luisant et peu velu: poils épars noirs; frange du cinquième anneau, touffes laterales du sixième, brosses tibiales et tarsiennes, blanchâtres. Ailes hyalines; bord postérieur enfumé; nervures et stigma noirs.* — Prouti ex his descriptionibus videtur: duo hæc animalia verosimiliter tantum ad unum pertinent, tamquam mas et femina et maculis lateralibus flavis ornata sunt, quod nostrae speciei non convenit. Antennæ porro nigrae et corpus quoque nigro-pilosum esse dicuntur.

Paradioxys nov. gen.

Generi *Dioxys* Lep. simillima; differt tamen præcipue: abdomine in mare e segmentis sex, in femina e quinque tantum constituto, segmento ultimo apud illum truncato, apud feminam acuminato (non obtuso), fere sicut in feminis generis *Coelioxys*; alarum superiorum vena ordinaria satis pone furcam. — Species mihi adhuc unica cognita est, nempe:

Paradioxys Pannonica Mocs.

Dioxys Pannonica, Mocs. Petit. Nouv. Entom. 1877, No. 166. pag. 109. n. 2. ♂ ♀. — Magy. Tud. Akad. mathem. és term. Közl. Vol. XVI. pag. 68. ♂ ♀. (1879).

Nigra; antennarum articulis sex ultimis subtus obscure-rufescentibus; fronte, antennarum scapo, segmento mediano pectorisque lateribus et scutello postice griseo-pilosis; vertice thoracisque dorso murino-hispidis; abdomine pubescenti, dense rugosiuscule-punctato; pedibus griseo-pubescentibus, metatarsis intus ochraceo-hirtis, anticis basi excisis, calcaribus rufescentibus; alis fusco-hyalinis, cellula radiali apiceque obscurioribus, nervis nigro-piceis, tegulis rufescentibus, basi nigris.

Femina: abdominis segmentis dorsalibus quattuor primis, ventralibus vero tribus, rubris, marginibus posticis tenuiter albo-ciliatis, ventrali quarto nigro, postice rufo-marginato, anali vero seu quinto subtus et supra nigro, aculeo rufo, polito, eius lamina superiore brevior; pedibus anterioribus duobus nigris, tarsis rufescentibus, metatarsis tamen obscurioribus, posticis rubris, femorum basi nigra. — Long. 9—10 mm.

Mas : abdomine toto rubro, segmentorum marginibus posticis tenuiter albo-ciliatis, sexte seu ultimo dorsali truncato, ventrali quarto medio modice producto, bilobo, quinto lateraliter bidentato, sexto intruso ; pedibus nigris, tarsorum articulis quattuor ultimis rufescentibus. — Long. 8 mm.

Species hæc insignis est hucusque solum Hungariæ centralis incola, ubi mense Junio valde rara est.

Dioxys cineta Jur. var. **juconda** mihi.

Exemplaribus gallicis constanter minor et non tam robusta ; abdomine in mare toto nigro, in feminis tantum segmento primo rubro. — Long. 7—8 mm. (Specimina gallica 10—13 mm. longa sunt).

In Hungaria centrali et orientali (Transsylvania) mense Junio rara.

Ammobates punctatus F. var. **atratus** mihi.

Typo simillimus ; differt solum abdominis segmentis omnibus (etiam tribus primis) fortiter infuscatis, fere nigris, epidermide tantum in exemplaribus detritis modice rufo-pellucidis.

In Hungaria centrali et meridionali mensibus Julio-Augusto sat rarus.

[**Ammobates similis** n. sp.

Niger, segmento mediano (metathorace) nitido excepto subopacus ; capite thoraceque sat dense crassius punctato-rugosis ; frontis thoracisque lateribus cum metanoto segmentique mediani lateribus dense niveo-tomentosis ; scutello planato, unicalloso, linea nempe longitudinali mediana quasi in partes duas non separato ; antennis longiusculis, piceo-nigris, articulis intermediis parum rufescentibus, tertio quarto fere dimidio longiore ; clypeo dense rugoso, labro dense sat crasse punctato-rugoso, mandibulis basi rufis ; abdomine toto rufo, segmentis dorsalibus : primo utrinque macula, reliquis fascia lata e tomento niveo ornatis, primo sat sparsim crassius, reliquis sensim, sed subtilius punctatis ; pedibus nigris vel brunneo-nigris, femoribus tibiisque posticis sæpius rufescentibus ; alis parum fumato-hyalinis, venis piceis, tegulis nigris. — ♂ ♀ ; long. 8—8½ mm.

Femina : segmento ventrali sexto lamina angusta parallela apice in medio parum emarginata.

Ammobato punctato F., *carinato* Mor. et *vincto* Gerst. (setoso Mor.) similis ; sed scutello planato, unicalloso in sexu utroque abdomine toto rufo, et femina segmento ventrali sexto lamina angusta parallela apice in medio parum tantum emarginata et non profunde fissa seu bifurcata, certe distinctus. — Etiam *Ammobato rufiventri* Lep. similis esse videtur ; sed hæc species mihi in natura ignota est.

In Hungaria meridionali-orientali circa finem Julii et Augusto valde rara.

Nomadita nov. gen.

Corpus nitidum, parce pilosum. Frons inter antennis acute carinata. Antennæ (in solum cognito mare) 13-articulatæ, longiusculæ. Labrum inerme. Scutellum bituberculatum. Alæ superiores cellulis cubitalibus completis duabus, magnitudine subæqualibus, secunda cubitali ambos nervos recurrentes excipiente, nervo recurrente primo ante medium, secundo ab apice sat remote terminatis; vena ordinaria interstitiali. Abdomen maris oblongum, supra maculis e tomento niveo non ornatum.

Forma et habitu *Nomadæ* simillima; sed ab ea: cellulis cubitalibus tantum duabus (non tribus), vena ordinaria interstitiali etc. iam facile cognoscitur. A genere *Melittoxena* Mor. (Horæ Soc. Ent. Rossicæ. IX. 1872. pag. 154; quod genus etiam ego propter characteres a Clarissimo Auctore allatos et venam ordinariam interstitialem a genere *Biastes* distinguendum esse censeo): antennis multo longioribus, in mare 13-articulatis, nervo recurrente secundo ab apice sat remote terminato, vena ordinaria interstitiali et non satis pene furcam sita, differt. In systemate igitur inter *Melittoxenam* et *Nomadam* locum aptissimum habebit. — Species tantum unica mihi cognita est, nempe:

Nomadita montana n. sp.

Nigra, parce griseo-pilosa; antennis 3 mm. longis, rufis, superne infuscatis, articulo flagelli secundo tertio subæquali, hoc quarto longiore; labro clypeoque fulvido-flavis; orbitis oculorum internis subtus mandibularumque basi flavis; pronoto flavo-marginato; callis humeralibus, alarum tegulis scutellique maculis duabus rotundis rufis; mesonoto sat sparsim crassius punctato, segmenti mediani area superiore dense subtilissime coriaria, lateribus lævigata, mesopleuris crassius dense rugoso-punctatis alboque pilosis; abdomine brunneo-nigro, segmentis dorsalibus: primo maxima parte apicali secundoque in medio fasciatim anguste et 2—4 margine apicali rufis, 2—4 lateribus posticis utrinque et sexto toto pallide-flavo-maculatis, illorum maculis sat magnis ovalibus, segmentis: primo lævi, 2—5 sat sparsim punctulatis, anali-nigro, dense granulato, apice in medio lenissime emarginato; segmentis ventralibus duobus primis rufo-maculatis; pedibus rufis, femoribus intermediis basi fere usque ad medium et posticis tibiisque his maxima parte brunneo-nigris, calcaribus longis, medio parum curvatis, pallide-testaceis; alis leniter infumatis, venis fuscis, stigmate brunneo. — ♂; long 6 mm.

In Hungariæ septentrionalis montibus Tatricis ad balnea Tátrafüred, in altitudine 3000 pedum, mense Julio anno adhuc 1884. circa nidos *Doufoureae minutæ* Lep. in unico solum specimine detexi.

A ZSUPANEKI FELSŐ-MEDITERRANKORÚ TÁLYAG FORAMINIFERÁI.

FRANZENAU ÁGOSTON-tól Budapesten.

Orsovától északra a Cserna völgyében fekvő Zsupanek helységtől nyugatra fellépő neogenkorú tálagnak előjöttét először tüzetesebben Dr. SCHAFARZIK FERENCZ a magyar kir. Földtani Intézet 1890. évi felvételi jelentésében ismerteti, a mennyiben annak nemcsak geológiai viszonyait írja le behatóan, hanem a belőle gyűjtött szerves maradványok alapján a badeni tálaggal az egykorúságát kétségkívűlien kimutatja.

A közlött kövület-jegyzékben 32 molluska-fajjal társulva előfordult egy crustacea-maradvány, a *Lithothamnium ramosissimum* Rss. és a foraminiferák közül a *Heterostegina costata* d'ORB. faj, míg a többi e rendű alakoknak bő előfordulása a leírásban csak általánosságban van felemlítve.

Utóbbiaknak megvizsgálására Dr. ZIMÁNYI KÁROLY úr nyújtotta nekem a módot, ki a múlt évben az Al-Duna vidékén járva, a tálagnál egy adagot gyűjtött és azt rendelkezésemre bocsátá.

E tálagnak, a róla adott leírásnak megfelelően, kékesszürke színű volt. A benne előforduló nagyobb kövületekből két *Columbella*-héjat, a *Buccinum* (*Zeuxis*) Hörnesi MAY.-t, egy átmeneti alakot a *Buccinum restitutum* FONT. és a Hörnesi MAY. között és egy kicsi *Capulus*-héjat sorolhatok fel.

A tálagnak vízben könnyen széteső és iszapolási maradéka, mely az agyagpróbának alig számbavehető részét teszi ki, nagyjából szerves maradványokból és azok töredékeiből, alárendelten Quarzszemekből és csillámpikkelyekből van összealkotva.

Az iszapolási maradékban a foraminiferák mellett mikroskopos nagyságú molluskák, echinus részek, egy ostrakoda-héj, egy halsigolya és legalább két fajhoz tartozó ctolithok fordultak elő.

A foraminifera anyagban a megállapított fajok ezek.

Biloculina ventricosa Rss. A két példány jóval gömbölyűbb a REUSS lerajzolta héjénál. — Mint ritkaság előfordul a kosteji homokos agyagban s a wieliczkaikai sóagyagban.

Spiroloculina excavata d'ORB. Gyakori. — A felső-lapugyi tálagnál, a kosteji homokos agyagból, a letkési tuffszerű homokkőből, nemkülönben a badeni tálagnál és a wieliczkaikai sóagyagból ismeretes.

Miliolina Schreibersii d'ORB. sp. Bőséges anyagom vizsgálata alkalmával megállapíthattam, hogy a d'ORBIGNY-féle *Adelosina pulchella*, e fajnak egy fiatalkori alakja, valamint azt is, hogy a BRADY-féle *Miliolina separans* sem egyéb, mint rendhagyóan nőtt példányok e fajtól. — Honos a felső-lapugyi tályagban, a kosteji homokos tályagban, a bujturi homokos márgában és a badeni tályagban.

Miliolina venusta KARR. sp. Egy héj. — Ez ideig csak a kosteji homokos agyagban fordult elő.

Miliolina Haidingeri d'ORB. sp. E nagy faj gyakori töredékeit találtam. — Előfordul a felső lapugyi tályagban, a kosteji homokos tályagban, a rákosi lajtmész foraminifera homok szintjében, a badeni tályagban és a wieliczkaikai sóagyagban.

Miliolina Cuvieriana d'ORB. sp. (*Quinqueloculina Ungeriana* d'ORB.) Gyakori. — A kosteji homokos tályagban gyakori, a letkési tuffszerű homokkőben és a bujturi homokos márgában ritka, a badeni tályagban gyakori, a wieliczkaikai sóagyagban nem ritka.

Miliolina Ungeriana d'ORB. var. *stenostoma* KARR. sp. Egy példány. E fajt a kosteji tályagban és a rákosi lajtmész foraminifera homok szintjében ritkának találtam.

Miliolina Akneriana d'ORB. sp. Két példány. — A felső lapugyi tályagban, a kosteji homokos tályagban, a badeni tályagban és a wieliczkaikai sóagyagban ritka, ellenben gyakori a bujturi homokos márgában, valamint a rákosi lajtmészréteg foraminifera homokjában.

Miliolina sp. A *Quinqueloculina Krenneri* FRNZN.-ra emlékeztető héj.

Articulina sulcata Rss. Két példány. — A felső lapugyi tályagban, a kosteji homokos tályagban és a bujturi homokos márgában ritka, a rákosi lajtmész-képlet foraminifera homokjában gyakori, a badeni tályagban és a wieliczkaikai sóagyagban igen ritka.

Hauerina compressa d'ORB. Látszólag vastag, mert kicsi példány, melynek utolsó kanyarulatán csak három kamra volt számolható. — Mint ritkaság a nussdorfi lajtmészből ismeretes.

Peneroplis Hauerii d'ORB. sp. Igen kicsi héj. — A felső-lapugyi tályagban és a kosteji homokos tályagban ritka, a bujturi homokos márgában nem ritka, ellenben gyakori a rákosi lajtmész foraminifera homokjában.

Alveolina melo FICHTEL & MOLL, sp. Kopott felületű héj. — A felső-lapugyi tályagban ritka, a kosteji homokos tályagban nem ritka, de gyakori a bujturi homokos márgában és a rákosi lajtmész foraminifera homok szintjében.

Textularia carinata d'ORB. A gyakori héjak mindig ékalakuak. — A felső-lapugyi tályagban, a letkési tuffszerű homokkőben gyakori, a kosteji homokos tályagban nem ritka, a bujturi homokos márgában ritka, a badeni tályagban és a wieliczkaikai sóagyagban pedig gyakori.

Textularia serrata Rss. sp. Két héj. — A kosteji homokos tályagban és wieliczkaik sóagyagban egyaránt ritka.

Textularia articulata d'ORB. Három példány. — A bujturi homokos márgában és a badeni tályagban gyakori.

Textularia gramen d'ORB. Gyakori kicsi héjak. — A kosteji homokos tályag nem ritka, a badeni tályag gyakori és a wieliczkaik sóagyag ritka alakja.

Textularia abbreviata d'ORB. Gyakori. — A felső-lapugyi tályagban ritka, nemkülönbén a kosteji homokos tályagban és a letkésik tuffszerű homokkőben, míg a wieliczkaik sóagyagban gyakori.

Bulimina inflata Ssg. Három a karesu alakuakból való példány. — A letkésik tuffszerű homokkőben nem ritka.

Bulimina inconstans Egg. A széles formának gyakori héjai. — Az ortenburgi neogen marin-rétegekből ismert faj.

Bulimina aculeata d'ORB. A zömök héjak ritkák, a hosszura nyultak gyakoriak. — A letkésik tuffszerű homokkőnek, a badeni tályagnak és wieliczkaik sóagyagnak egyaránt nem ritka alakja.

Bulimina cuspidata FRNZN. Ritka. A zágráb-környéki markuševéci homokkőnek egy alakja.

Bulimina porrecta FRNZN. Nem ritka. — Előfordult az előbbinek társaságában.

Bulimina socialis BORN. Ritka. — Az előbbi kettővel együtt találtott.

Bulimina affinis d'ORB. A porembai tályagból RHEZÁK által ismertett karesu alakváltozathoz hasonló ritka héjak. — Mint ritkaság ismert a letkésik tuffszerű homokkőből is.

Bulimina pyrula d'ORB. A ritka héjak a markuševéciek alakjaival bírnak. — A felső-lapugyi tályagban, a kosteji homokos tályagban, a badeni tályagban ritka, a wieliczkaik sóagyagban pedig rendkívül ritka forma.

Bulimina ovata d'ORB. Egy héj. — Az előbbi fajnál említett helyeken hasonló mennyiségben, de még a letkésik tuffszerű homokkőben is ritka.

Bulimina elegans d'ORB. Az egyedüli példánynál a kamráknak elrendezése nem olyan szabályos háromsoros, mint a markuševecinál, hanem inkább hasonlít a BRADY által ismertett egy héjhoz. Nyílása egy széles, mély vályuban van.

Bulimina n. sp. Ritka.

Bolivina punctata d'ORB. A kis-czelli tályaggal egykorú romhányi tályagban talált alakhoz hasonló négy töredék.

Cassidulina punctata Rss. A nem ritka héjak porusai igen finomak. — A felső-lapugyi tályagban és a wieliczkaik sóagyagban ritka.

Cassidulina oblonga Rss. A résalaku nyílást a nem ritka héjakon egy inkább ovális alakú helyettesíti. — Ugyanazon helyeken és mennyiségben, mint az előbbi faj, azonfelül gyakori még a letkésik tuffszerű homokkőben.

Glandulina rotundata Rss. A két példány nyílása hegyesebb csúcon ül, mint a Zágráb-környékieknél. — Előfordul a grinzingi márgában és a leMBERG-környéki borostyánkőveket hordó neogen-marin rétegeknek vett homokban.

Nodosaria scabra Rss. E faj töredékei gyakoriak. — A kosteji homokos tállyagban és a badeni tállyagban ritka, a wieliczkaí sóagyagban nem ritka.

Nodosaria Brusinae FRNZN. Egy négy kamráju töredék. — Mostanig csakis a markuševeci homokkőből ismert, melynek foraminiferái valószínűleg egy neogen-marin rétegből kerültek be.

Nodosaria sp. Négy különböző alakú töredék.

Cristellaria limbata Rss. Két héj. — Ezen eredetileg oligocän-alak már a letkési tuffszerű homokkőben is előfordult.

Amphimorphina Haueriana NEUG. Csekély számú töredékek. — Mint ritkaság fellép a felső-lapugyi tállyagban, a kosteji homokos tállyagban, úgyszintén a wieliczkaí sóagyagban.

Globigerina bulloides d'ORB. Nagy nyílású, rendszeren csak 0·2 milliméter hosszú, gyakori héjak. — Szintén gyakori faj a felső-lapugyi tállyagban, a kosteji homokos tállyagban, a letkési tuffszerű homokkőben és a wieliczkaí sóagyagban, ellenben ritka a bujturi homokos márgában, a rákosi lajtamészrétegeknek a foraminifera homok szintjében és a badeni tállyagban.

Globigerina triloba Rss. A nem ritka példányok jóval nagyobbak az előbbinél. — A felső-lapugyi tállyagban, a kosteji homokos tállyagban, a letkési tuffszerű homokkőben és a badeni tállyagban gyakori, a bujturi homokos márgában nem ritka, a wieliczkaí sóagyagban pedig ritka.

Globigerina Dutertrei d'ORB. Nem ritka. — Sajátságos véletlen, hogy ezen mostanig csak élőnek ismert fajt majdnem egyidőben ezen lerakásban, valamint egy Máramaros megyéből, Dragomérfalva környékéről származó próbában találtam meg.

Pullenia bulloides d'ORB. sp. Egy sérült héj. — Ritka a felső-lapugyi tállyagban, a kosteji homokos tállyagban, a bujturi homokos márgában és a badeni tállyagban, gyakori pedig a letkési tuffszerű homokkőben.

Discorbina planorbis d'ORB. sp. Három sérült héj. — A felső-lapugyi tállyagban, a rákosi lajtamész-képződmény foraminifera homok rétegében és a badeni tállyagban ritka, nem ritka a kosteji homokos tállyagban és a letkési tuffszerű homokkőben, ellenben gyakori a bujturi homokos márgában és a wieliczkaí sóagyagban.

Discorbina rugosa d'ORB. sp. Gyakori. A bécsi medenczében előforduló eme faj jelölésére d'ORBIGNY a *Rosalina complanata* (Die fossilen Foraminiferen des tertiären Beckens von Wien. Paris. 1846. p. 175, Tab. X. fig. 13—15.) nevet használta. — A faj különben ritka a felső-lapugyi és

badeni tályagban, nem ritka a kosteji homokos tályagban és a letkési tuffszerű homokkőben.

Truncatulina lucida Rss. A három példány spiralloldalon a középrész kanyarulatait callosus tömeg fedi.

Truncatulina Ungeriana d'ORB. sp. Két sérült héj. — A felső-lapugyi tályagban, a badeni tályagban és a wieliczkaí sóagyagban gyakori, a letkési tuffszerű homokkőben nem ritka, a kosteji homokos tályagban ritka.

Truncatulina Bouèana d'ORB. Nem ritka. — A felső-lapugyi tályagban, a kosteji homokos tályagban ritka, a letkési tuffszerű homokkőben nem ritka.

Heterolepa Dulemplei d'ORB. sp. Az utolsó kanyarulat kamráinak száma 6 és 9 között változik. Gyakori faj. — Ritka a felső-lapugyi tályagban és a bujturi homokos márgában, nem ritka a kosteji homokos tályagban és a wieliczkaí sóagyagban, gyakori a letkési tuffszerű homokkőben és badeni tályagban.

Heterolepa Girardana Rss. sp. Gyakori. — A kosteji homokos tályagban és a bujturi homokos márgában ritka, a letkési tuffszerű homokkőben gyakori.

Pulvinulina umbonata Rss. Gyakori. — Hasonlóképen gyakori a letkési tuffszerű homokkőben, de ritka a bujturi homokos márgában.

Pulvinulina Hauerii d'ORB. sp. Gyakori. — A felső-lapugyi tályagban és a letkési tuffszerű homokkőben gyakori, ellenben ritka a kosteji homokos tályagban, a badeni tályagban és a wieliczkaí sóagyagban.

Rotalia Beccarii L. sp. Erősen kopott, kicsi héj. — Ritka a felső-lapugyi és badeni tályagban, nem ritka a letkési tuffszerű homokkőben, gyakori pedig a kosteji homokos tályagban, a bujturi homokos márgában és a rákosi lajtmész-képződmény foraminifera homok rétegében.

Nonionina communis d'ORB. Gyakori. — A felső-lapugyi és badeni tályagban ritka, a wieliczkaí sóagyagban nagyon ritka, nem ritka a bujturi homokos márgában, gyakori a kosteji homokos tályagban, a letkési tuffszerű homokkőben és a rákosi lajtmész-rétegek foraminifera homok szintjében.

Polystomella macella FICHTEL & MOLL. sp. Három példány, melyeknek középrésze duzzadt ugyan, mint a *Polystomella crispa* L. sp.-nél, de melyeknél a köldökkorong hiányzik. — Szintén ritka faj a letkési tuffszerű homokkőben, ellenben gyakori a bujturi homokos márgában és a rákosi lajtmész-lerakodás foraminifera homok rétegében.

Heterostegina costata d'ORB. Dr. SCHAFARZIK jegyzékében szerepelő faj. Az általam vizsgált anyagban hiányzik.

A közlött összeállítás szerint tehát a *zsupaneki* tályagból 54 foraminifera faj volt kimutatható, a melyek közül, miután három csak nemi meghatározásokat engedett, 51 marad a fauna jellemének kipuhatólására.

Ez utóbbiak a

- Bulimina inconstans* EGG.,
 « *cuspidata* FRNZN.,
 « *porrecta* FRNZN.,
 « *socialis* BORN.,
 « *elegans* d'ORB.,
Nodosaria Brusinæ FRNZN.,
Globigerina Dutertrei d'ORB.,
Truncatulina lucida Rss.

kivételével valamennyien honosak hazánk, a bécsi medence, valamint a galicziai második mediterrán emelet lerakódásaiban, még pedig előfordul:

31 faj, az a tárgyalt lerakódáshoz térbelileg legközelebb fekvő kőzetes homokos tályagban,

26 a lapugyi tályagban,

23 a letkési tuffszerű homokkőben, a badeni tályagban és a wieliczka-i sóagyagban,

18 a bujturi homokos márgában, de csak

11 a rákosi lajtamész-rétegeknek foraminifera homokszintjében.

Mint e kimutatásból látható, a foraminifera fauna jelleme egyező az avval, a mit Dr. SCHAFARZIK a molluskák tanulmányozása folytán nyert.

A foraminifera fauna még most is élő 34 alakja révén következtethetjük, hogy a tályag lerakódása egy nem igen mély tengerben ment véghez, mert 22 olyan forma van jelen, mely határozottan a sekély vizeket kedveli és csak három, mely ezidei ismereteink szerint a mély tengereket lakja, míg a többiek közepes mélységekben tartózkodnak.

A vizsgálatra átengedett anyagért legyen szabad Dr. ZIMÁNYI KÁROLY barátomnak e helyen is köszönetemet nyilvánítani.

THYSANOPTERA NOVA.

Auctore JOSEPHO JABLONOWSKI Budapestinensi.

(Tab. III.)

1. *Phlœothrips crassipes* n. sp. (T. III. Fig. *a—g*.)

♂ Nigra, nitida, lævis.

Caput nigrum, superne visum subquadratum (long. 14:lat. 13·65), retrorsum paullo angustatum; angulis subrotundatis; oculis oblongis et angulos anticos partisque laterum $\frac{1}{4}$ occupantibus; ocellis tribus; lateribus capitis spinulis 6—7 fuscis, antrorsum vergentibus (Fig. *b*) præditis.

Antennæ (Fig. *c*) moniliformes, octo articulatae, articulis primo et secundo nigris, tertio dilute picescente, sequentibus sensim obscurioribus, piceis; articulo primo brevi (long. 2:lat. 2·5), extus sinuato, intus autem subrotundato setaque brevi instructo; articulo secundo subrotundato, omnium crassissimo (3:2·6), apice truncato, basin versus graciliore, setis duabus externis et tribus internis prædito; articulis tertio—sexto pyriformibus; tertio (2:2·1) minimo setis duabus vel tribus instructo; quarto basi omnium gracillimo (3:2·2) et quinto (3:2·1) præcedenti paullo maiore; quarto et quinto apice setis quatuor et trichomatibus duobus armatis; sexto (3:2·09) in medio lateris externi seta posita, longiuscula, apice setis tribus breviusculis trichomateque uno armato; septimo ovali, oblongo, basin versus parum graciliore (3:1·7) apiceque trichomate uno et setis nonnullis prædito; octavo conico (2:0·99); septimo et octavo lateribus piliferis.

Prothorax trapezoidalis (long. 11·99), lat. ant. 13·65, lat. postic. 20·5), angulis rotundatis, anticis spinulis duabus, posticis vero seta unica obtusa præditis; mesothorax metathorace connatus, simul sumpti longitudine circiter duplo latiores (11·5:23·3); marginibus laminae mesothoracis antice rotundatis, postice sinuatis; metathorax setis tantum tribus minimis præditus.

Femora antica (Fig. *d*) crassa, nigra, tantum apice paullo testacea, ante apicem constricta et deinde nonnihil dilatata spinulisque armata; tibiæ basi graciles, picescentes, apicem versus incrassatae (7:3·7), nigrae setisque nonnullis obtectæ; tarsi flavo-testacei parum setosi; articulo tarsorum secundo primo longiore, et unco introrsum curvato armato; ves-

culæ flavescentes. Pedum femora tibiæque posteriores (Fig. *e* et *f*) anticis similes sed paullo graciliores.

Alæ nullæ.

Abdomen thorace latius, fusiforme, (long. 7·2 lat. 31·1) nigrum, apice imo fuscenscens; segmento primo angustissimo, secundo—octavo structura æqualibus, segmentis autem 6—8 retrorsum sensim angustioribus lateribusque pone medium utrinque seta obtusa instructis et ante apicem subsinuatis; segmento nono præcedentibus angustiore, ultimo (Fig. *g*) omnium angustissimo (long. 10·2 lat. ant. 5, latit. post. 2·2), tubum formante apiceque fuscenscente et setis longis brevibusque alternantibus prædito.

Longit. 1·75 millim.

♀ Mihi ignota.

Specimen unicum in societate *Sericothrips staphylini* Hal. in littore lacus *Balaton* apud locum *Badacsony* (Hungaria meridionali-occidentalis) die 13. Augusti 1892 legi. Habitat verisimiliter in floribus *Ononidis arvensis*.

Species hæc *Phlocothripi monilicorni* Reut.* simillima sed spinulis capitis et femorum, uncis tarsorum, femoribus fortiter incrassatis structuraque prothoracis optime discincta.

2. *Limothrips angulicornis* n. sp. (T. III. Fig. *h—k*.)

♀ Castaneo-fusca, nitida.

Caput fuscum, glabrum, subquadratum (long. 13·4:lat. 13), antice nonnihil angustius et inter basin antennarum biacuminatum, lateribusque fere rectis; oculis oblongis, postice paullo latioribus (6·8:3·5), ocellis tribus, posticis duobus oculorum granulæ maximis subæqualibus, ocello antico autem minimo.

Antennæ octo articulatæ; articulo primo (1·9:2·5) fusco, antice paullo sinuato, intus setula minima instructo; articulo secundo primo fere triplo longiore (3·9:2·9 et sine processu 3·9:2·4) basi constricto, margine externo undulato anguloque antico in processum producto, intus seta unica, extus setis duabus prædito; articulo tertio oblongo, basi angustissimo, hyalino, dein subito paullulum dilatato et constricto parteque reliqua dilatata, dilute-fuscenscente (3·5:1·5), apicem versus incrassato, annulo anteapicali setularum et trichomate externo hyalino prædito; articulo quarto tertio subæquali (3·2:1·5) sed basi minus gracili, haud constricto et paullo obscuriore, apice trichomatibus duobus ex annulo setularum anteapicali emergentibus instructo, trichomate externo introrsum vergente, trichomate interno

* *Thysanoptera fennica*. Descripsit. O. M. Reuter. I. Tubulifera. Helsingforsiae. 1880. p. 21—22. 9.

fere recto; articulo quinto præcedenti subæquali sed obscuriore, a basi angusta apicem versus paullo incrassato (3 : 1·5), apice trichomate uno setulisque nonnullis instructo, articulo sexto elliptico, basi apiceque truncato, præcedenti nonnihil crassiore (3·5 : 1·6) et obscuriore, apice trichomatibus duobus et præterea setulis nonnullis instructo; articulis septimo et octavo fere connatis stylumque formantibus, illo setulis duabus, hoc autem setulis duabus vel tribus vestitis; articulo septimo oblongo, subquadrato, præcedente concolore (0·5; 0·4); articulo octavo apice truncato, septimo pallidiore.

Prothorax subquadratus postice paullo latior (12 : 16·4), lateribus subrotundatis; angulis posticis rotundatis spinisque nonnullis instructis; mesothorax fere glaber et prothorace latior (13 : 23·5); metathorax mesothorace angustior et brevior (12 : 16·6), angulis posticis rotundatis.

Pedes corpore concolores.

Femora antica crassa, glabra (8·5 : 6); tibiæ anticæ graciles dein mox dilatatae (8·5 : 4·6), parce setulosæ, dilute-fusæ, apice imo flavescens; tarsi flavi, articulo primo brevissimo, articulo secundo præcedenti fere duplo longiore et setis instructo; vesicula hyalina basi flavo-testacea.

Femora intermedia femoribus anticis nonnihil gracilioribus (8 : 3·5) setis nonnullis brevissimis instructa; tibiæ intermediæ tibiis anticis paullo longiore (long. 9 : lat. 3), intus spinis 7—8 armatae, spina apicali maxima.

Pedes postici anterioribus similes, femoribus paullo crassioribus et longioribus (femora 9 : 4·5, tibiæ 13·5 : 3·5).

Alæ longæ, angustæ, ensiformes (long. 72 : lat. 5) basi paullulum dilatatae; hemelytra lurida, venis duabus longitudinalibus, venis his nec non margine antico spinis distantibus instructis, margine antico præterea cum margine postico setis brevissimis ciliisque undulosis prædito; alæ posticæ subhyalinæ, albidæ et margine ciliatae, ciliis his illis hemelytrorum similibus, sed paullo longioribus.

Abdomen segmentis decem compositum; segmentis basalibus trapeziformibus; segmento primo setis destituto, segmento secundo præcedenti latiore et longiore, tertio secundo latiore et paullo brevioribus; segmentis secundo et tertio setis nonnullis obtectis; segmentis quatuor—septem inter se subæqualibus, sed segmento tertio brevioribus; segmento octavo trapeziformi (postice angustiore) segmentoque secundo minore, lateribus setis tribus et spina unica, margine postico setis duabus instructo; segmento nono præcedenti simili, minore, lateribus et postice bisetoso; segmento decimo conico, apice denticulis duobus minimis armato et ante hos spinoso et setoso (setis his spinis duplo longioribus).

Long. 1·45 millim.

♂. Mihi ignotus.

Duo specimina ad *Eriwan* in *Armenia rossica* die 11 mensis Junii 1893 legit Dr. HORVÁTH; sex specimina *Budapestini* ad montem Scti Gerhardi (Gellérthegy) 12 Julii 1893 ipse legi.

A *Limothripe denticorni* Hal., cui simillima, differt structura articuli antennarum secundi.

ADNOTATIONES SYNONYMICÆ.

1. *Phloeothrips Staticés* Hal. (The Entomological Magazine Vol. III. 1836. p. 442).

= *Phl. frumentarius* (?) Beling (Verh. der zool.-bot. Gesellsch. in Wien, 1872. XXII. p. 651—53).

2. *Limothrips denticornis* Hal. (l. c. p. 445).

= *Thrips secalina* Lindem. (Bull. de la Société d. Naturalistes de Moscou. 1886. Tom. 62. II. p. 212—229).

= *Th. Kollari* Heeg. (Beitr. zur Ins. Fauna Oesterreichs in Sitz.-Ber. der Kais. Akademie der Wissensch. in Wien, 1852. IX. p. 484—87).

3. *Chirothrips manicata* (Hal.) Walker (The Entomolog. Magazine l. c. p. 444 et List of the sp. of Hemipt. Ins. 1852. IV. p. 1106.).

= *Chirothr. longipennis* Burm. (Handb. der Entomol. 1839. Tom. II. s. p. 413).

= *Ch. antennatus* (?) Osborn (Canad. Entomologist. 1883. No. 8. p. 151).

EXPLICATIO TABULÆ III.

a) *Phloeothrips crassipes* n. sp.

Imago ♂ ;

b) spinæ marginis capitis ;

c) antenna ;

d) pes anticus ;

e) femora intermedia ;

f) pes posticus ;

g) tubus apicalis ;

h) *Limothrips angulicornis* n. sp.

Imago ♀ ;

i) antenna ;

j) pes anticus ;

k) • posticus.

ICHNEUMONIDÆ NOVÆ E FAUNA HUNGARICA
MUSAEI NATIONALIS HUNGARICI.

Auctore D^o J. KRIECHBAUMER Monacensi.

1. *Ichneumon cinctor* ♂.

Niger, ore et clypeo maxima parte, orbitis facialibus, macula radice antennarum, lineola minuta ante, altera infra alas, harum squamula et radice (saltem ex parte) maculaque supera coxarum mediarum flavis, coxis posticis supra et trochanteribus apice, femoribus et tibiis maxima parte, tarsis anterioribus, basi posticarum et abdominis segmentis 2 et 3 fulvis, his undique fusco-cinctis, postpetiolo aciculato, antennarum flagello subtus ferrugineo, alarum stigmatate pallide flavo.

Long. 17¹/₂ mm.

I. flavifemori Tbn. n. 65 (E. Z. 1873 p. 422) hæc species maxime affinis esse videtur; sed colore antennarum et abdominis segmentorum 2 et 3 certe diversa est.

Caput transversum, pone oculos subangulato rotundatum et paulo angustatum. Mesonotum subtiliter et minus dense punctatum, nitidulum; metanotum rugulosum, costis fortibus et acutis areatum, area supero-media transversa, margine postico arcuato, supero-lateralibus haud vel costula indistincta obliqua divisis. Abdomen elongato-lanceolatum, alutaceum, petiolo latiusculo, depresso, postpetiolo illo haud longiore sed apice triplo latiore, dorso bicarinato et subtilissime aciculato; segmento 2 latitudine parum longiore, apicem versus subrotundato-dilatato, gastrocælis magnis, trapeziformibus, spatio inter eos basi subtiliter crenulato; incisura inter hoc segmentum et tertium constricta, hoc ipso transverso, lateribus leviter rotundato, segmentis reliquis latitudine sensim decreescentibus, ultimo obtuse acuminato.

Clypeus et labrum flava, macula media communi rotundata nigra; orbitæ faciales flavæ breviusculæ, supra acuminatæ. Scutellum flavum apice nigro-emarginatum. Segmenta 2 et 3 rufo-fulva, marginibus omnibus anguste cum gastrocælis nigro-fuscis, maculis aliquot vix obscurioribus. Femora et tibiæ fulva, illorum posticorum macula basali postica, tibiæ basi plus minus flavæ.

In Hungariæ septentrionalis Comitatu Zemplén a Dre Cornelio Chyzer ad Runyina in unico solum specimine inventus.

2. *Ichneumon illustris* ♂.

Niger, ore, orbitis faciei, lineola infra alas, scutello, pedibus ex parte alarumque radice flavis, abdomine fulvo, basi nigro segmentis 2 et 3 plus minus flavis; capite pone oculos oblique angustato, postpetiolo subtiliter aciculato, alarum stigmatibus fulvo, squamula fusca, radice flava puncto fulvo.

Long. fere 20 mm.

Species eximia sed aliquot difficile dijudicanda. Propter plicam ventralem segmenti quarti parum elevatam ad *Amblyteles* quoque referri possit, sed habitu toto magis in *Ichneumones veros* cadere mihi videtur; quod si constat dubium esse non potest, quin ad divisionem secundam Wesmælii, et quidem ad species majores ejus referenda, aptissime forte juxta *I. discriminatorem* collocanda sit.

Caput transversum, pone oculos longe et oblique, ante apicem paulo emarginato-angustatum, lateribus albo-barbatum, margine postico valde reflexo, inter antennas corniculo minuto instructum. Antennæ modice longæ, crassæ, apicem versus valde acuminatæ, articulis apicalibus subnodulosis. Scutellum truncato-triangulare, convexum; metanoti areæ superomedia semiovalis, supero-laterales costa tenui divisæ. Abdomen elongatum, planiusculum, petiolo arcuatim in postpetiolum ampliato, tuberculis nullis, hoc subtilissime aciculato, carinis duabus valde elevatis, inter eas et latera tuberculoso-elevata longitudinaliter impresso; segmentum secundum latitudine fere dimidio longius, apicem versus modice dilatatum, gastrocælis minoribus, profunde impressis, oblongis, parum obliquis; tertium quadratum, cetera sensim angustata, longitudine vix decresecentia, ultimo solo fere duplo brevior; venter planiusculus, plica media segmentorum 2. et 3. acuta, 4. parum elevata, obtusa.

Orbitæ faciales macula breviuscula, basi obliqua, supra acuminata, pallide flava pictæ. Scutellum læte flavum. Abdominis segmentum primum apice medio macula rufescente præditum, 2. flavum, fere dimidio apicali fulvescente, 3. fere totum flavum, reliqua sordide fulvescentia. Coxæ, trochanteres et femora nigra, trochanterum apice cum trochantello apiceque femorum anteriorum latere antico plus minus flavis vel fulvis, tibiæ flavæ, intus plus minus fulvescentes, posticæ apice latius nigre; tarsi flavi articulo ultimo fusco. Alæ fulvescenti-hyalinæ, areola pentagona, antice breviter truncata.

In Alta-Tátra Hungariæ septentrionalis ad lacus Poprád mense Augusto 1885. ab Alexandro Moesáry detectus.

3. *Ichneumon sulphuratus* ♂.

Niger, ore, clypeo, facie, antennarum radice subtus, striola acuminata ante, lineola infra alas, scutello, pedibus ex parte, tibiis anterioribus tarsisque totis, abdominis segmentis primo apice, 2. et 3. totis, 4. angulis anticis alarum stigmatate, squamula et radice flavis, antennarum flagello subtus ferrugineo; capite pone oculos oblique angustato, postpetiolo aciculato, gastrocœlis obliquis, profunde impressis.

Long. 14¹/₂ mm.

Dubium videri possit, an segmentum tertium abdominis subquadratum aut longitudine distincte latius habeatur, an igitur ad species a Tischbeinio sub o. vel ad eas sub oo. (E. Z. 1873. p. 416 et 417) enumeratas hæc nostra species referenda sit. Inter illas *I. confusorio* colore faciei, antennarum et tarsorum maxime affinis videtur, sed coxis anterioribus maxima parte flavis ab eo differt; inter hos *I. emancipato* et *caloscelidi* similis, sed ab illo coxis et trochanteribus anterioribus maxima parte flavis et abdomine magis elongato, ab hoc coxarum et trochanterum colore, antennarum flagello subtus distincte ferrugineo et apice segmenti primi flavo differt. *Ambl. litigioso* quoque valde similis, sed clypeo, facie et abdominis segmentis 2 et 3 totis lætè flavis, antennarum flagello subtus ferrugineo, tarsorum articulis ultimis apice infuscatis bene distincta est.

Facies cum clypeo quadrata, hoc apice late truncato. Scutellum convexiusculum; metanoti area superomedia longitudine paulo latior, lateribus subrotundatis, margine postico medio subinflexo. Abdominis segmentum primum fere totum bicarinatum, inter carinas excavatum, petiolo in postpetiolium sinuato-dilatato, tuberculis nullis; 2. latitudine fere dimidio longius, basin versus parum angustatum, gastrocœlis trapeziformibus, modice magnis, angulo postico externo oblique producte; 3. subquadratum, longitudine vix latius; reliqua latitudine sensim sed parum decrescentia, ultimum obtuse acuminatum.

Color ut in diagnosi indicatus. Abdominis segmentum quartum in individuis typicis verosimiliter nigrum angulis anticis flavis, in præsentè strigis 3 fulvo-flavis pictum, media utrinque abbreviata, lateralibus duabus cum angulis flavis cohærentibus, arcuatis, quasi e maculis tribus confluentibus compositis, quarum media, paulo major, magis versus medium segmenti sita est (margo flavus segmenti sexti apice depressi ut hæc depressio ipsa abnormis mihi videtur). Coxæ anteriores flavæ, basi latius, supra medio quoque nigæ; trochanteres anteriores flavi, supra striga media nigra, postici nigri, trochantella subtus macula flava, ex parte fulva; femora anteriora fulva, postice basi (intermedia latius) nigra, apice cum tibiis flava, postica nigra, basi summa plus minus fulva aut flava; tibiæ posticæ flavæ, apice nigæ; tarsi fulvi, anteriores ex parte flavi, posticorum arti-

culis 2—5 apice fuscis. Alæ sordide hyalinæ, stigmatè flavo-ferrugineo, areola pentagona, nervum recurrentem paulo extra medium marginis postici recipiente.

In Littorali Hungarico ad Fanum Sancti Viti Flamononiensis (Fiume) inventus.

4. *Ichneumon lativentris* ♂.

Niger, ore, maculis duabus clypei, orbitis facialibus, lineola ante et altera infra alas scutellique macula magna albidis, femoribus anterioribus ex parte, tibiis anterioribus, posticarum basi tarsisque anticis fulvis, abdominis latiusculi segmentis 2 et 3 cum angulis anticis quarti rufis, capite pone oculos oblique angustato, metanoti area superomedia transversa, postpetiolo aciculato, alarum stigmatè piceo-flavo.

Long. 15 mm.

Certe speciebus a cel. Tischbeinio in E. Z. 1873 p. 418 sub oo. enumeratis associandus, sed his omnibus major,* antennis tarsisque posticis totis nigris, lineolis albis ante et infra alas distinctus.

Caput transversum, pone oculos oblique angustatum. Mesonotum irregulariter rugoso-punctatum, nitidulum; metanoti area superomedia transversa, late semilunaris, superolaterales haud vel vix divisæ. Abdomen lanceolato-ovatum, depressiusculum; postpetiolus petiolo paulo brevior, lateribus angulato prominulis, dorso bicarinatus et subtiliter aciculatus; segmentum 2 latitudine paulo longius, basi rotundato-angustatum, gastrocœlis mediocribus, oblique transversis; 3 longitudine latius, lateribus vix rotundatis (in hoc specimine latere sinistro minus quam dextero); reliqua latitudine sensim decrescentia, ultimum apice obtuse rotundatum. Pedes et antennæ sat fortes.

Orbitæ faciales albæ medio introrsum ampliata, supra longius acuminatæ. Scutelli macula magna transversa, late truncato-cordata. Linolæ albæ ante et infra alas sat explicatæ. Femora anteriora postice nigra, apice et antice maxima parte (antica latius) fulva. Alæ hyalinæ, nervis et radio fuscis, stigmatè pallido piceo-flavo, nervo discocubitali appendiculato, areola pentagona, antice breviter truncata.

Hunc marem cepi die 30, 6, 71 inter Goritiam et Quiscam.

Var. Segmentum quartum rufum, macula magna apicali semiorbitali nigra.

In Hungariæ septemtrionalis montibus ad balnea Korytnicza a Joanne Xantus mense Julio inventus.

* Tischb. *I. gracilicorni* quidem magnitudinem 12—16 mm. adscribit, sed hoc erroneum mihi videtur.

5. *Iohneumon fulvidaetylus* ♂.

Niger, fusco-pubescent, punctis duobus clypei, orbitis facialibus, lineola infra alas scutelloque albis, femoribus anterioribus apice, tibiis tarsisque fulvescenti-flavis, tibiis posticis apice nigris, abdominis segmentis 2 et 3 cum angulis anticis quarti rufo-fulvis, 3 macula fusca, postpetiolo aciculato, alarum stigmatate fulvo.

Long. 15 mm.

I. lativentri similis, sed præsertim abdomine sublineari, lineola alba ante alas nulla et tarsis omnibus fulvescenti-flavis facile distinguendus.

Caput transversum, pone oculos subrotundato-angustatum, nigropilosum. Antennæ abdominis longitudine, sat fortes, apicem versus acuminatæ, articulis ultimis nodulosis. Mesonotum rugoso-punctatum, notaulis vix ullis; scutellum truncato-triangulare, longitudine latius; metanoti area supero-media sat parva, semiovalis, supero-laterales costula obliqua parum elevata divisæ. Abdomen elongatum, medio sublineare, segmenti primi petiolus angustulus, postpetiolus carinis duabus divergentibus, segmenti apicem fere attingentibus instructus, inter eas subtiliter aciculatus, tuberculis lateralibus parum prominulis; segmentum 2. latitudine dimidio longius, basin versus angustatum, gastrocœlis mediocribus, intervallo aciculato, ceterum subtilissime longitudinaliter ruguloso-punctatum; 3. subquadratum, lateribus leniter rotundatis, sequentia longitudine et latitudine sensim decrescens, ultimum obtuse triangulare. Color ut in diagnosi indicatus. Fulvedo segmentorum 2 et 3 sordida, macula fusca secundi forte plerumque deficiens, tibiæ fulvæ basin versus cum apice femorum anteriorum flavescens. Alæ fuscescenti-hyalinæ, stigmatate dilute, squamula et radice saturatius fulvis, areola pentagona, nervum recurrentem extra medium marginis postici recipiente, nervis longitudinalibus cellulæ discoidalis subparallelis, anteriore (discocubitali) appendiculato.

In Hungaria septentrionali ad Tavarnok, Comitatu Nyitra, a Dom. C. Kelecsényi inventus.

6. *Iohneumon 6-guttatus* ♂.

Niger, mandibulis et pedibus maxima parte rufis, palpibus, labro, orbitis facialibus, lineola orbitalium posticarum, striola utrinque verticis, linea ante, altera infra alas, margine scutelli et postscutelli angulisque posticis segmentorum 1—3 albis, postpetiolo aciculato, apice punctato-ruguloso, antennarum articulis nodulosis, alarum stigmatate rufo-piceo.

Long. 16 mm.

Species *I. fortipedi* Wsm. divis. VI. maxime affinis et uti hic macula verticis et postpetiolo saltem antice aciculato ad divisionem primam vergens, sed ab omnibus speciebus ambarum divisorum abdominis segmen-

tis anterioribus albonotatis insignibus pedibus maxima parte rufis facile distinguenda.

Caput transversum, pone oculos parum rotundato-angustatum. Antennæ sat fortes et longæ, apicem versus valde acuminatæ, articulis nodulosis. Metanoti area supero-media magna, semiovalis, irregulariter striolata, nitidula, areæ supero-laterales plus minus distincte divisæ. Abdomen subtilissime punctulatum, opacum, usque ad apicem segmenti secundi dilatatum, deinde usque ad apicem corporis sensim angustatum; segmento primo medio carinis duabus acutiusculis, petiolo sensim in postpetiolum dilatato, tuberculis nullis, hoc basi aciculato-, apice punctato-ruguloso; segmento secundo gastrocœlis mediocribus (in hoc specimine sinistro profundo impresso, dextero valde explanato). Pedes validi.

Niger, subtiliter pubescens, capite thoraceque subnitidis. Orbitæ faciales albæ late semilunares, striolæ verticis et lineolæ orbitarum posticarum parvæ. Scutelli margo posticus sordide albus lateribus utrinque versus basin continuata. Maculæ apicales segmentorum 1—3 sordide albæ, primi minimæ, subrotundatæ, secundi et tertii paulo majores, transverse-subtriangulares, hujus quam illius paulo minores. Pedes rufi, coxis et trochanteribus cum maxima parte tarsorum posteriorum nigris. Alæ fuscescenti-hyalinæ, areola pentagona.

Circa Budapestinum a Rudolpho Kohaut in unico exemplari detectus.

7. *Ichneumon leucurus* ♂.

Niger, orbitis facialibus, puncto ad orbitas verticis, lineola ante et infra alas, puncto in alarum squamula et radice, scutello, lineola postscutelli abdominisque segmentis 6 et 7 albis, 1—4 (basi primi et apice quarti exceptis) pedibusque rufis, coxis trochanteribus, posteriorum femoribus et tibiis apice tarsisque nigris, postpetiolo punctato, alarum stigmato rufo.

Long. $10\frac{1}{2}$ mm.

Species *I. vestigatori* Wsm. maxime similis et affinis, sed præsertim femoribus posticis et abdominis segmento 4. apice tantum nigris, lineolis ante et infra alas dorsoque toto segmentorum 6 et 7 albis, statura paulo majore et robustiore ut mihi videtur sat diversa.

Caput transversum, pone oculos parum oblique angustatum. Antennæ breviusculæ et crassiusculæ, apicem versus acuminatæ, articulis subnodulosis. Metanoti area supero-media late semiovalis, margine postico valde arcuato, supero-lateralibus costula divisis. Abdomen elongatum, sublineare, subtilissime punctulatum; gastrocœlis oblongis, obliquis; segmento 3. quadrato, sequentibus longitudine et latitudine paulo decrescens. 6. transverso, 7. triangulari.

Orbitæ faciales albæ sat angustæ, vix supra radicem antennarum

elongatæ, subacuminatæ. Lineola alba postscutelli uti altera interrupta in apice segmenti quinti valde tenues et vix semper præsentés. Segmentum 6. supra, 7. undique et valvulæ genitales alba.

Ad Budapestinum in valle Luporum (Farkasvölgy) pariter tantum in uno specimine detectus.

Mischophorus, nov. gen. **Ichneumonidarum platyurorum.**

(μίσχος, petiolus; φογός, ferens.)

Hoc genus in marem singulum condidi, qui propter postpetiolum planum ad *Ichneumonidas platyuros* referendus ibique propter genas tumidas juxta *Eurylabos* collocandus est, a quibus ut ab omnibus Ichneumonidarum generibus mihi notis areola alarum distincte petiolata et pictura luxuriosa flava differt. Detecta femina characteres hujus generis majore cum certitudine et integritate constituere licebit.

8. Mischophorus flavosignatus ♂.

Niger, nitidus, capite, antennarum basi, thorace coxisque flavo-pictis, femoribus, tibiis tarsisque flavo-fulvis, antennis albo-annulatis.

Long. 14 mm.

Pictura flava luxuriosa capitis, thoracis et baseos pedum abdomineque toto nigro *Ichn. opulento* (cf. E. N. 1892 p. 292) valde similis, sed præter differentias genericas pedibus (basi excepta) flavo-fulvis facile distinguendus.

Caput transversum, pone oculos subrotundatum, vix angustatum, genis valde dilatato tumidis, striolato-punctatis, margine postico acutiusculo. Antennæ corpore paulo breviores, articulis cylindricis. Metanotum ruguloso-punctatum, notaulis basi distincte impressis et præterea medio utrinque impressione tenui longitudinali; scutellum oblongo-quadrangulare; metanoti area superomedia subhexagona, costis lateralibus posterioribus anterioribus multo longioribus, apice aperta, longitudinaliter striolata, supero-lateralibus brevibus, amplis, subrhombea-hexagonis, costula haud divisis, sed antice ab areis basali-lateralibus costula disjunctis. Abdomen elongatum, obtuse-lanceolatum, petiolo sensim in postpetiolum dilatato, tuberculis distinctis, postpetiolo plano, subtilissime aciculato, apice lævi, nitido; segmento 2. latitudine longiore, basin versus paulo angustato, subtiliter aciculato-rugoso, lateribus punctulatis; reliquis latitudine sensim decrescentibus, subtiliter punctulatis, magis nitidis, ultimo apice truncato. Flava sunt palpi, mandibulæ apice excepto, labrum, clypeus excepto macula marginali media, orbitæ internæ, supra antennas subinterruptæ, infra cum macula magna genarum confluentes, macula

media oblonga supra excisa faciei, macula infera articuli primi antennarum, colli margo superus, macula vel striola in apice infero propleurarum, striola ante et altera infra alas, macula rotundata in meso- et metapleuris supra coxas posteriores, scutellum, stria postscutelli, coxæ anteriores basi excepta, postici supra et apice, macula seu puncto infero trochanterum anteriorum. Articululus ultimus tarsorum plus minus infuscatus. Annulus albus antennarum articulos 11—17 occupat, his articulis omnibus subtus basi fusco-punctatis, eorum primis et ultimis supra quoque plus minus infuscatis. Alæ fusco-hyalinæ, nervis et stigmate fuscis, squamula et radice piceis, areola subtriangulari, breviter petiolata, radii pars interior vix, exterior valde flexuosa.

Hungariæ meridionalis et septentrionalis incola; e pupa *Harpyæ vinulæ* L. educavit nobisque donavit Dom. J. Dalström Lepidopterologus eximius Eperjesiensis.

9. *Platylabus suborbitalis* ♀.

Niger, antennarum annulo scutelloque albis, abdominis segmentis 1—4 (basi primi excepta) et interdum basi quinti rufis, ultimis nigris, albo-marginatis, pedibus rufis, coxis, trochanteribus, posticarum femoribus tibiisque apice imo cum tarsis nigris; capite brevi, pone oculos subrotundato-angustato, postpetiolo medio subtiliter aciculato, gastrocœlis mediocribus, intervallo punctato-ruguloso, alarum stigmate fusco, apicibus extremis pallidis.

Long. 8 mm.

Secundum tabulam analyticam Wesmælii (Ichn. Plat. p. 27—29) ad 7 pervenire vix aliquid impedit, sed neque cum *Pl. decipiente* neque cum *Pl. orbitali* species nostra convenit. Ab illo, cui certe magis affinis est, capite pone oculos brevior, non oblique- sed leniter rotundato-angustato, segmento quarto rufo, lineola alba juxta antennas (non ad orbitas frontales) differt. *Pl. orbitalis* statura minore, capite pone oculos fere recto, punctis verticis et lineola infra alas albis et segmento 5. plerumque toto rufo a nostra specie distinctus est.

In Hungariæ orientalis Comitatu Bihar a Joanne Pável inventus.

10. *Arotes annulicornis* m. ♀.

Niger, nitidus, annulo antennarum, basi summa tibiarum posticarum et tarsis posticis basi excepta albis, femoribus tibiisque anterioribus antice cum parte tarsorum plus minus testacis, femoribus posticis subtus carinatis.

Long. corp. 15—16, terebr. 13 mm.

Caput transversum, longitudine dimidio latius, pone oculos late rotundatum sed vix angustatum, supra subtiliter et disperse punctatum, clypeo et facie subtiliter rugulosis. Antennæ filiformes, cca 12 mm. longæ. Thorax latitudine duplo longior, antice breviter angustatus; mesonotum distincte trilobum, lobo medio postice canaliculato, fovea antescutellaris crenata; scutellum subrotundatum, modice convexum; metanotum rotundatum, leniter declive, area media oblonga, irregulari, antrorsum subdilatata, postice subito in aream petiolarem subquadrato-rhomboam dilatata, costis ceteris irregularibus, vix indicatis, juxta basin petioli spinulis duabus excavatis prominulis. Abdomen subtilissime disperse punctatum, subglabrum, nitidum, toto petiolatum, ovato-fusifforme, apice compressiusculum; segmentum primum ceteris singulis longius, apice basi vix duplo latius, nodulis valde prominulis, ante medium sitis; segmentum secundum latitudine parum longius, apicem versus vix dilatatum, basi oblique truncato-angustatum, juxta medium baseos utrinque profunde excavatum, segmentum tertium subquadratum, longitudine paulo latius, antice uti 2, impressionibus autem minus profundis, postice angustatum; quartum tertio angustius, fere exacte quadratum, quintum apicem versus paulo angustatum, sextum angustato-rotundatum. Valvulæ tenebræ apicem versus paulo dilatatae, apice rotundatae. Color ut in diagnosi indicatus. Annulus antennarum infra haud interruptus articulos 13 vel 14—19 flagelli occupat, primis eorum lateribus infuscatis. Tarsorum posticorum articulus 1 apice, 2—5 toti albi, unguiculis fuscis. Alarum stigma rufum, nervis crassis inclusum, quorum posterior basi excepta fuscus.

Patria: Hungaria orientalis seu Transsylvania, ibidem ad balnea Tusnád a Dom. Ludovico Méhely detectus.

11. *Arotes ustulatus* ♀ ♂.

♀. Niger, nitidus, annulo lato subapicali antennarum tarsisque posticis basi excepta albis, antennarum scapo subtus, apice coxarum anteriorum, trochanteribus, femoribus, tibiis (apice posticorum excepto), tarsis anterioribus, alarum squamula et radice fulvis, femoribus posticis subtus breviter carinatis, alis hyalinis, apice infuscatis, stigmatate fusco. — Long. corp. 15, abdom. 8½, terebr. 11 mm.

Species abdomine nigro præcedenti similis, sed annulo lato antapicali antennarum, femoribus tibiisque omnibus fulvis et apice alarum infuscato facile distinguenda.

Caput, antennæ et thorax fere ut in specie præcedente. Clypeus et facie subglabri; tuberculum breve, triangulare inter antennas. Antennæ 10½ mm. longæ. Mesonoti lobus medius canalicula nulla; metanoti areæ distinctiores, basalis media minor, quadrata, superomedia major, subquad-

rata, petiolaris late semiovalis, supero-laterales bene discreta, anterior majusecula, angulato-semiorbitalis, ceteris laevior, posterior trapezoidea, angulo postico externo deorsum producto. Abdomen glabellum, demto petiolo ovato-lanceolatum; segmentum primum longitudine trium sequentium a basi ultra medium leviter canaliculatum, segmenta cetera ut in specie praecedente, 2^o basi apicem primi utrinque paulo superante, inde magis abrupte dilatato, fossulis basalibus angustioribus, obliquis.

Antennarum annulus paulis per in flavum vergens articulos 19 ca. 30 flagelli occupat, ita ut solummodo 4—5 articuli ultimi sensim nigricantes annulum apice concludant. Trochantellus posticus cum intima basi femorum saturate niger, horum et eorum tibiaram apex minus saturate fuscescens est.

♂. Differt a femina articulis flagelli apice noduloso-incrassatis, ab 20. vel 21. usque ad apicem ipsum flavescenti-albis, facie cum clypeo (illius lineola supra nigra excepta), antennarum articulis 2 primis subtus, coxis tibiis et tarsi anterioribus, tarsi posticis maxima parte alarumque squamula et puncto radiceis flavis, coxis omnibus fulvis, basi nigris, tarsorum posticorum articulo primo fulvo, apice flavo.

Patria: Hungaria meridionalis: Oravicza et Mehádia a Dom. Joanne Frivaldszky et Joanne Pável detectus.

12. *Griphodes caligatus* ♂.

(γριφώδης, ænigmaticus.)

Sub hoc nomine marem singulum describam, cujus locus systematicus propter feminam adhuc occultam mihi dubius, sed verosimiliter in vicinitate *Ctenopalmatum* et *Notopygorum* quaerendus est.

Caput transversum, subbuccatum, clypeo transverso, medio ampliato et apice rotundato, linea subtili impressa a facie discreto. Antennae setaceae, corpore vix breviores, articulis elongatis, sensim brevioribus, apice noduloso-incrassatis. Thorax latitudine media duplo longior, antrosum angustatus, postice retusus, et utrinque infra denticulo brevi instructus; mesonotum subtiliter punctulatum, nitidulum, notaulis distinctis; scutellum modice elevatum, triangulare, compressiusculum; metanotum rugulosum, area media angusta, lanceolata, apice truncatula, basin metanoti fere attingente, postice in aream petiolarem parvum subito dilatata. Abdomen petiolatum, subfusiforme, planiusculum, subtiliter coriaceum, opacum, apicem versus nitidulum; segmento primo per totam fere longitudinem canaliculato, canalicula in postpetiolo paulo latiore, hoc petiolo fere longiore, subcampanulato-dilatato, lateribus marginato, tuberculis in medio (jam paulo dilatato) sitis; 2. et 3. subquadratis, 2. apicem versus paulo dilatato, 3. angustato, 4—8. transversis, longitudine et latitudine sensim

decrementibus, 8. minuto; valvulae genitales parum prominulae, latiusculae, apice oblique truncatae.

Niger, mandibulis rufis, pedibus fulvis, posticorum femoribus apice, tibiis maxima parte tarsisque nigris. Alae subhyalinae, nervis fuscis, squamula et radice rufis, stigmatate lanceolato, intus rufo-piceo, radium ante medium emittente, hujus parte basali subrecta, breviuscula, apicali illa plus dimidio longiore, subflexuosa, areola nulla, cellulae discoidalis angulo postico externo fere recto, nervo discocubitali valde arcuato, cum basali fere parallelo; alarum posticarum nervellus pone medium fractus. — Long. 16 mm.

Specimen unicum ad Budapestinum inventum est.

13. *Metopius erythropus* m. ♀. (rufipes Mocs. i. l., nec Cress.).

Niger, maculis duabus frontalibus, scutelli margine postico medio, fascia apicali segmentorum 1 et 3 medio interrupta, 4 integra maculisque duabus lateralibus secundi flavis, margine clypei, basi antennarum subtus, femoribus, tibiis tarsisque rufis, harum posticis apicem versus fuscis, alis hyalinis, virescenti-micantibus, margine antico apice infuscato. — Long. 13—14 mm.

Species femoribus tibiisque rufis ab omnibus speciebus Europaeis hucusque notis facile distinguenda, *M. dissectario* segmento 5. nigro et alis apice infuscatis ceterum maxime similis.

Caput transversum, pone oculos valde oblique angustatum, clypeo latitudine paulo longiore, apice rotundato. Antennae breviusculae, sat validae, apicem versus acuminatae. Mesonotum et scutellum rugoso-punctata, illud notaulis vix ullis, hoc apicem versus dilatatum, late marginatum, apice utrinque in dentem validum productum; impressione inter meso- et metapleuras longa, profunda, polita, nitidissima; metanotum areolatum, area basali-medio magna, pentagona, apicem versus acuminata sed apice ipso aperto et in aream angustam, elongatam posteriorem continuato, juxta quam utrinque area lateralis media latior antrorsum late acuminata. Abdomen elongatum, subclavato-lineare, longitudinaliter punctato-rugosum, segmento primo subquadrato, lateribus leviter emarginatis, dorso costulis duabus longitudinalibus apice in triangulum concurrentibus, segmento 2 subcampanulato, apice utrinque leviter emarginato, hoc et 3—5 latitudine paulo-longioribus, apicem versus paulo dilatatis, 6 versus apicem angustato, angulis apicalibus subprominulis, reflexis.

Caput maculis duabus parvis flavis in emarginatura oculorum sitis, marginibus clypei praesertim superioribus rufescentibus. Margo flavus segmenti primi latiusculus, medio vix, tertii magis interruptus, quarti latiusculus, integer, maculae apicalis secundi parvae, subrotundato-triangulares.

Habitat circa Budapestinum, ubi hoc individuum unicum a Dom. Mocsáry captum est.

14. Coleocentrus exareolatus ♀.

Niger, nitidus, palpis pedibusque fulvis, horum posteriorum femoribus ex parte, tibiis tarsisque totis fuscis, abdominis segmentis apice albo-membranaceis, alis areola nulla, squamula et radice flavis. — Long. corp. 17, thor. $5\frac{1}{2}$, terebr. 14 mm.

C. excitatori nostro valde similis et affinis, sed defectu areolæ, coxis omnibus rufis tarsisque posticis nigris facile distinguendus.

Metanotum impressione elongato-triangulari, a basi fere usque ad costam aream petiolarem includentem ducta, apice obsoleta cortisque duabus lateralibus instructum. Abdominis segmenta anteriora subtiliter punctulato-coriacea, minus nitida, primum canaliculatum, canalicula apicem non attingente, secundum basi utrinque profunde oblique impressum.

Femora postica supra postice fusca, geniculis extremis pallidis. Alarum stigma paulo angustius quam in *C. excitatore*, piceum, nervis nigris inclusum, harum posteriore crassiore.

Habitat in Hungaria orientali seu Transsylvania ad Görgény, ibidem a Dom. G. Horváth detectus.

Adnot. Etsi hæc species defectu areolæ typum generis peculiaris præbere videatur, attamen notis reliquis adeo cum ceteris speciebus hujus generis convenit, ut ab hoc eam dirimere non audeam.

Rynchobanchus, nov. gen. Banchidarum.

(ῥύγχος, rostrum; Banchus, gen. Hym. parasit.)

Caput transversum, facie quadrata, infra antennis tuberculato-elevato, ore protracto, clypeo medio foveola impressa.

Antennæ circiter abdominis longitudine, crassiusculæ, apicem versus acuminatæ.

Thorax altitudine vix longior, antice inter mesonoti marginem anticum et collum perpendiculariter declivis; mesonotum notaulis nullis; scutellum breve, obtuse triangulare, compressiusculo-gibbosum; metanotum oblique declive, rugosum, areis nullis; spiracula majuscula, linearia.

Abdomen sessile, ovato-fusiforme, irregulariter punctatum, glabrum, nitidum; segmentum primum apice quam basi vix duplo latius, latitudine apicali duplo longius, pone basin gibboso elevatum, medio canalicula utrinque acuminata præditum; 2. apicem versus lineari-dilatatum, latitudine apicali longitudine paulo majore, basi utrinque irregulariter impresso; 3. longitudine latius, apicem versus vix dilatatum; reliqua latitu-

dine sensim decrescentia, falcato-inflexa (an fortuito?), ultimum obtuse conicum; valvulae genitales breves, obtusae.

Pedes longiusculi, modice fortes, calcaribus longis, unguiculis subtilibus, simplicibus.

Alae anticae stigmatate elongato, acuminato, radium ante medium emitente, hujus dimidium basale fere rectum, apicale basi levissime curvatum, illo haud vel vix longius; areola majuscula, obliqua, trapezoidea, parum longior quam latior; cellula discoidalis latitudine apicali longior, angulo postico externo acuto, nervo discocubitali flexuoso, appendiculato; nervulus postfurcalis, nervo longitudinali in emissione hujus uti et in illa nervi basalis fracto; alarum posticarum nervellus valde obliquus, apici antico proxime fractus.

Habitu toto et praesertim nervis et cellulis alarum formaque terebrae *Bancho volutatorio* simillimus, sed nervo discocubitali distincte appendiculato et ore producto, subrostrato ab hoc genere, a specie allegata preterea scutello haud mucronato plane diversus.

15. *Rynohobanehus bicolor* ♀.

Niger; caput, thorax et pedes fusco-pubescentia. Orbitae internae et pars major externarum anguste pallide fulvae. Antennae ferrugineae, apice et articulo primo nigris. Abdominis segmentum primum apice, 2 macula basali media oblonga excepta, 3, 4 et 5 lateribus, 6 macula basali elongata, acute triangulari excepta et 7 rufa. Pedes nigri, femoribus anticis apice et antice, eorum tibiis antice et tarsis, intermediorum geniculis plus minus fulvis aut testaceis. Alae hyalinae, anticae apice extremo levissime infumatae, stigmatate rufo-piceo, fusco cincto, squamula et radice rufis.

Long. 13 mm.

Specimen unicum e Hungaria meridionali.

A HAZAI VAJFÜVEKRŐL.

DE GALEOPSISIDIBUS HUNGARIÆ.

Dr. BORBÁS VINCZÉ-től Budapesten.

Múlt nyár derekán JOHN BRIQUET, genfi botanikus tollából Brüsszelben «Monographie du genre Galeopsis» című, 323 lapra terjedő, negyed-rétű munka jelent meg azokról az ajakos növényekről, a melyeknek alsó ajaka inyénel — DIÓSZEGI-ék szavával élve — «két kicsuesorodás vagy fog» van, a melyről ők a *Galeopsis* Tourn. génuszt *foganótt*-nek, a németek pedig ezen üres vak függelékről Hohlzahn-nak nevezik. Régebbi magyar neve a *vajfű* és *kenderikefű*, az utóbbi lehet a virág vagy a szemgyümölcs pettyegetéséről. Leunis szerint *Galeopsis* iltisfejet jelent.

BRIQUET munkájának $\frac{2}{3}$ része az általános morfológiai viszonyokkal foglalkozik (1—198. l.), a vajfűvek valamennyi szervének szerkezetét, kifejlődését, biológiáját, teratológiáját és peloriáját ismerteti. Érdekes a *Tetrahit* subgenus szár daganatainak leírása, melyeknek a geotropikus és heliotropikus görbüléseknél van szerepe.* A munkát szép anatómiai ábrák illusztrálják.

A 199—323. lapokat a Galeopsisiek systematicájának szenteli. Hogy ehhez minő apparatussal fogott, bizonyítja, hogy az 1890—91 óta cserében forgó, sőt KERNER-nek Flora exsicc. Austro Hungaricájában, valamint BAENITZ-nek Herbarium Europæumában is kiadott *G. Murriana* BORB. és *G. Pernhofferi* WETTST. fajokról BRIQUET monographiájában se jót, se rosszat nem olvashatni, mert még mint előtte ismeretlennek a nevet se idézi. Másrészt a *Galeopsisiek* közönségesebb fűvek lévén, éppen BRIQUET munkájából látni, hogy hazánk régi botanikusai nem igen gyűjtötték, kevés jutott belőlök a külföldi herbariumokba, a melyekre BRIQUET tanulmánya közben támaszkodik. Ezért BRIQUET a 7 faj és 14 fajta közül hazánkból 4 fajnak és 9 fajtának csak kevés termőhelyét közli.

Igen feltűnő, de követésre nem méltó BRIQUET munkájában, hogy ő ugyanazt a typust vagyis fajt, miután már a systematicának ezen a lépésében ismertette, tovább még subspeciesnek és varietásnak is nevezi. és hosszabban leírja, holott annak a typusnak valóságban se subspeciese, se varietasa nincs a tőlalakon (typus) kívül. Így pl. a *G. dubia* Leers BRIQUET mun-

* V. ö. Botan. Centralblatt 1893. LVI. 337—39. l.

kájában a 268. l. le van írva mint faj. A következő lapokon ugyan ez a faj hosszasan le van írva mint subspecies *dubia Briq.* azután meg mint varietas *dubia Briq.* A kissé tájékozatlan itt könnyen háromféle növényt vagyis a fajon kívül egy fajtát meg egy fajváltozékot keresne; voltaképen pedig a typuson kívül itt semmi más eltérés nincs. Némely újabb botanikusnak ez az eljárása, hogy egy növényfajt természetbeli fajtái hián is, szükségtelenül végig visz a fajták sorozatán, és a rendes kettős nevéen kívül még harmadikkal is, sőt negyedikkel terhel, a növényssystematicában lomképen kezd fölburjánzani, mert ugyanannak a systematicai egységnek faj, fajta és fajváltozék néven s három helyen való hosszas leírása még a gyakorlott systematicusnak is alkalmatlan, a kevésbé gyakorlottnak pedig határozottan zavaró, a meghatározást nehezítő és fölöslegesen hosszabbító; általában pedig tökéletesen szükségtelen egy fajilag nem változó vagyis a természetben mintegy fajtátlan növénynek könyvbeli fajtáit keresni. Ugyan mi értelme lehet a *G. speciosa* Mill. subspecies *speciosa* BRIQ. és varietas *speciosa* BRIQ.-nek, holott ez semmi más mint a *G. speciosa* Mill. tőalakja? Elegendő a természet megalkotta fajtákat rendbe állítani.

Ennek az eljárásnak csak is az íróra nézve lehet látszó haszna vagy előnye, mert ily módon az író szükségtelenül is autornak deklarálja magát és lesz subspecies *dubia* BRIQ. és varietas *Briq.* a minék a természetben (a *G. dubia* Leers fajon kívül) semmi meg nem felel. Egy másik látszó haszon a monographia írójának az, hogy könyve, a használónak kárára és zavarára, vastagodik és drágul. Ily módon vastagodott meg a floristáknak nem nagy öröme NÄGELI és PETER «Die Hieracien Mittel-Europas» című munkája; ilyen lom a *Bupleurum Sadleri* meg a *Dianthus Smithi* WETTST.* újabb subspecies is. Ezek helyett valóban szükségesebb a fajok természet alkotta fajtáinak ismertetése.

A *Galeopsis*ek keskenylevelű és nem dagadt szárú fajai (1—4. szám, a 66—99. lapon) a síkság meg a dombos vidék füvei, a szélesebb levelűek meg a dagadt szárúak inkább a hegyek és erdők növényei. Biharmegye Kót- és Iráz pusztáinak nedves füves helyein több faj, talán a Sebes-Körös áramával meg a legelő marhákkal került a hegyes vidékről ide. Ezeknek az egynyári növényeknek a kelyhe gyakran sertésszőrű és kemény-, egész szúrós-fogú szokott lenni, úgy hogy az állatok szőrébe könnyen beleszűrődhatik vagy belé tapadhat s a kehely fenekén levő gyümölcszsemek könnyen messzire elhurezolódnak. Biologiailag a szár daganatai is nevezetesek. Ezeket is kemény serték borítják. De a daganat sertéi között gyakran ragadós-fejű mirigyszőrök is bőven vannak, a daganat fölött pedig mindjárt a virágnak gyümölcsöző örvei csoportosodnak. A *Galeopsis*ek szára könnyen darabokra törik, a gyümölcsörvek ezután, a kehely fogain meg a sertéken kívül,

* Beiträge zur Flora Albaniens p. 33, 50.

még a ragadós szőrökkel is tapadhatnak. A *Galeopsis* mezei ólak, istállók vagy marhaállások, falusi házak stb. körül gyakran láthatni, de dagadt szárú *Galeopsis* gyakran virágozik havasi pásztorkunyhó és aklok környékén is (*G. bifida*, *G. pubescens*, *G. neglecta*, *G. ionantha*). Épen ez okból a *Galeopsis* természetes földrajzi elterjedését nehéz megalapítani, a jószág a hegyeken és völgyekben széthurezolván közönséges növények lettek, csak a *G. Pyrenaica* BARTL. meg a *G. Reuteri* REHB. fil. maradtak idáig délnyugaton, amaz a francia és spanyol határbérezeken, emez a tengeri havasokon endemikus. A *Ladanum* fajtái inkább vetőmaggal terjednek.

A *Galeopsis* Európának s ázsiai Oroszországnak a növénye. DURAND szerint* több mint 12 faja van. BRIQUET úgy látszik, itt-ott többet összehúzott, mint valóban kellett volna. A *G. Ladanum*, *G. canescens* és *G. angustifolia*, könnyen szembeszökő hasonlatosságuk ellenere is, egymástól mégis könnyen és élesen megkülönböztethetők. Nevezetes mozzanat van ezeknek földrajzi elterjedésében is. Ha a *G. angustifoliát* meg a *G. canescens*t egy species alá foglaljuk; akkor az utóbbi mint mirigyszőrös lesz a délibb alak. A *G. Ladanum* L. (*G. latifolia* HOFM.) gyakran mirigyes, azért *G. glandulosa* C. KOCH (Linnaea 1848. 681, non Rehb.) és var. *glandulifera* Bamberger (Flora 1856, 738!) nevet is kapott. A mirigyszőrös *G. Ladanum* Európa éjszaki és közép tájain gyakori, ellenben a magyar és dalmát tengerpart mentén mirigytelen és szürkébb fajtája var. *Flanatica*) váltja fel és helyettesíti, tehát a *G. angustifoliát*-val ellenkezőleg, melynek dél felé gyakoriabbak a glandulás alakjai.

Néprajzilag a *G. Ladanum* azért nevezetes, hogy a fehér tisztessűhöz (*Stachys recta*) hasonlít, s piros tisztessűnek is nevezik. Ezt a füvet ország-szerte a gyermekek fürdő vizébe szedik, még pedig a fehér tisztessűvet a a fiúgyermek fürdővizébe forralják, a piros *Galeopsis Ladanumot* pedig a leány gyermekébe árulják (Balaton mellékén, Uj-Pesten).

Galeopsis fajvegyülést a természetből nem ismerek. A *Ladanum* Rehb. rokon fajtái, a *Tetrahit* Rehb. rokon formái, valamint a *G. dubia* *G. Ladanum* között is lehetséges. Az utóbbi két faj egymással közletről rokon, HAYNALD gyűjtése szerint Ems környékén vegyest is nő, a nemi egyesülés tehát könnyen megeshetik. Ellenben a *G. acuminata* Rehb. (állítólag *G. pubescens* \times *Tetrahit*) meg a *G. Pernhofferi* Wettst. (állítólag *G. bifida* \times *speciosa*) mint varietás vagy variatio szépen megfér a *G. bifida* alakkörében, a fajvegyülés segítségül hívása nélkül is.

Ellenben a *G. Murrianát* majd *G. Tetrahit* és *G. speciosa* (WETTST., MURR), majd *G. pubescens* és *G. speciosa*** fajvegyülékének értelmezni, határozott tévedés. Az utóbbi jelölés, a *G. Murriana* systematicai helyzeténél

* Index generum phanerogamorum p. 328.

** BRIQUET, Bulletin de l'Herbier Boissier I. p. 389 (1893).

fogva, mint a pirosvirágú *G. pubescens*ssel közelebről rokon, sárgavirágú parallel faj, inkább közelebb jár a valószínűséghez, mint az előbbi. A *G. Murrianá*t csupán azért sejtik hybrid eredetűnek, mert az Alpeselek keleti völgyeiben 1887-ig ismeretlen maradt. Itt azonban meglehetősen gyakori, helyenként seregesen nő, magról szaporodik s mint a kísérlet igazolja, kertben is bőven csírázik. Ha a *G. Murriana* a pirosvirágú *G. pubescens* vagy a *G. Tetrahit*, továbbá a sárga *G. speciosa* fajok nemi származéka lenne, szennyessárga vagy mocskos-lila virágának kellene lenni, mint az ilyen virágú *Verbascumok* példáiból (*V. rubiginosum* W. et. Krr., *Centaurea sordida* Willd.) ismerjük. A *G. Murriana* virága azonban keveredetlen szép sárga, tehát nem hybrideredetű, hanem a *G. pubescens*szel egyértékű, párhuzamos faj, szigorú értelmezéssel a *G. pubescens*nek sűrű sertés, sárga virágú fajtája, mely Tirol, Stajerország és Alsó-Ausztria völgyeiből még nem hurezolódott szét. Vajjon a *G. polychroma* Beck Fl. v. Nieder-Österr. 1016. l. (1893) a régebb keletű *G. Murriana*val megegyező-e, a rövid leírás nyomán ki nem magyarázható.

A *Galeopsis*nek *Ladanum* és *Tetrahit* RCHB. algénusza van, amaz inkább a *Lanium*-hoz hűz; a daganatos szárú *Tetrahit* jobban külön válik és önállóbb. A hazai alakokat a következő empirikus módon állítjuk össze.

- | | |
|--|----|
| 1. <i>Ladanum</i> Rehb. Caulis enodis, folia angusta | 2 |
| — <i>Tetrahit</i> Rehb. Caulis nodosus, « lata, magis ovata | 10 |
| 2. Flores purpurei | 3 |
| — « ochroleuci | 9 |
| 3. Folia angusta, linearia vel lineari-lanceolata, obsolete serrata, caulis eglandulosus, calyx canescens, anisodontus, | 4 |
| — Folia lanceolata vel lanceolato-ovata, serrata, calyx virescens, magis isodontus | 6 |
| 4. Calyx villosus, dentibus glandulosus = <i>G. canescens</i> . | |
| — Caulis, folia et calyx adpresse tomentosa, albicantia = <i>G. litoralis</i> (Vicq. et Brutt.) | |
| — Calyx adpresse tomentosus, dentibus eglandulosus aut parce glanduliferis | 5 |
| 5. Calycis dentes tubo conspicue breviores = <i>G. angustifolia</i> . | |
| — « « tubo fere aut omnino æquilongi = <i>G. Bala-tonensis</i> . | |
| 6. Corolla brevior, calycis longitudinem haud multo superans | 8 |
| — « longior, « longitudine multo maior; caulis glandulosus | 7 |
| 7. Folia lanceolata, serrata = <i>G. Ladanum</i> . L. | |
| — « magis oblongo-elongata, remote serrata = <i>G. Marrubiastrum</i> . | |

8. Caulis superne una cum calycis dentibus glandulifer = *G. parviflora* Lam.
Caulis canescens eglandulosus, calycis dentes tubum æquantes = *G. Flanatica*.
9. Corolla magna, calyx velutino-sericeus, abunde glandulosus = *G. dubia*.
— Corolla brevior, calyx parce glandulosus. Minus pubescens, folia parcius serrata = *G. Frehi*.
10. Flores ochroleuci aut albicantes 11
— « purpurei 22
11. Folia basi cuneato-angustata 12
— « « late rotundata aut subcordata 16
12. Flores grandes, speciosi, folia serrata = *G. speciosa*.
— « « folia crenata = *G. crenifrons*.
— « « minores vel mediocres 13
13. Lobus labii inferioris medius quadratus 14
— « « « « sublinearis linguæformis 15
14. Caulis et folia dense setosa = *G. persetosa*.
— Herba mediocriter hispida, flores albi = *G. neglecta*.
15. Folia elongato-lanceolata = *G. acuminata*.
— « ovato-lanceolata = *G. variegata*.
16. Corolla 2 cm. longa aut maior 18
— « brevior 17
17. Corolla alba, herba sparsim setosa = *G. lactiflora*.
— « ochroleuca, herba pilis mollibus pubescens = *G. leiotricha*.
18. Herba setis longis hispidissima 19
— « sparsius setosa aut brevius hispida 20
19. Corolla concolor, ochroleuca = *G. flavescens*.
— « bicolor = *G. hispidior* (FRIV.).
20. concolor = *G. sulphurea* JORD.
— « bicolor 21
21. Herba dense setuloso-canescens *G. Murriana*.
— « viridior, maior, sparsius pubescens = *G. subspeciosa*.
22. Folia basi late rotundata aut subcordata 23
— « « cuneato-angustata 26
23. Flores grandes 24
— « mediocres vel minores 25
24. Herba pilis adpressis pubescens = *G. pubescens*.
— « setosa = *G. setosa* (SCHUR).
25. Corolla purpurea. Herba elatior = *G. Tetrahit* L.
— « violacea « humilis = *G. ionantha*.

26. Corolla longa = *G. Carthusianorum*.
 — « minor aut mediocris --- --- --- --- --- --- --- 27
 27. Lobus labii inferioris quadratus = *G. silvestris*.
 — « « « linguæformis --- --- --- --- --- --- --- 28
 28. Folia elongato-lanceolata, obtuse serrata = *G. sublátrensis*.
 — « magis ovata aut ovato-lanceolata = *G. bifida* cum var.
arguta et *urticoide*.

1. *Galeopsis angustifolia* EHRH. Herb. 137. (1792), HOFFM. Deutschl. Flora II. p. 8. (1904); (*G. var. Kernerii* BRIQUET, Labiées des Alpes maritimes p. 165. (1891), KERN. Fl. exsicc. Austro-Hung. No. 943, dum n. 944. absque omni dubio ad *G. canescentem* SCHULT. pertinet. Ex his *G. Kernerii* postea in BRIQ. Monogr. p. 250 species mixta).

In valle fluv. Vagi imis montibus Tátræ (ENGLER in BRIQ. l. c. 251), ni ad *G. canescentem* pertineat. E patria ipse non vidi.

Austria infer.: Puchberg legit beat. E. BRANDMAYER, Moravia: ad Wsetin leg. beat. BUBELA, Annen Guestfaliæ.

b) subsusb. *Balatonensis* BOBB. ined. foliis anguste lanceolatis, serratis, calyce maiore, dentibus tubum una cum arista æquantibus aut parum brevioribus, circiter 5 mm. longis, corolla purpurea grandi ut in affinibus. Synon. *G. orophila* BRIQ. l. c. 248, vix *G. orophila* Timbal Lagr., Bull. soc. Dauph. p. 17. et 21. (1874) absque omni descript.!) et exsicc. No. 205.

Ab oppidis Posonii (SCHNELLER!) Günsii et a lacu Balatonis usque ad litus Hungarico-croaticum invenitur; forma igitur floræ nostræ austro-occidua: Kőszeg (BOBB. (1882), Kőszeg-Doropszló (PIERS!), Arács, Tihany (BOBB. 1891), Keszthely, Csepelsziget (SZENCZY et TAUSCHER in BRIQ. l. c. 249), in vineis nec non in valle Recina ad Flumen, Grohovo, Kamenják, Segniæ, Vratnik, Ostária (Szladovacsa), Brusani (BOBB. 1875). In valle Gáldensi, saxis cale (HAYNALD!) foliis parum latioribus.

Area geogr.

Carnoliæ: Adelsberg (BOBB. 1875). *G. arvalica* Fl. Sequan. exsicc no. 116 (non JORD.) huc pertinet.

Observ. *G. orophila* Timbal-Lagr. in herb. L. RICHT. species quidem magis angustifolia, foliis lanceolatis, argute serratis, calyce virescente ideoque ad formas *G. Ladani* pertinet; *G. orophila* l. c. edita in herb. mus. nation. Budapest. dentibus brevibus, parce glandulosis excellit. *G. orophila* fide etiam BRIQ. l. c. 250 «non typica», sed in *G. canescentem* transiens, revera autem species mixta indescripta.

G. Balatonensis a *G. canescente* differt pube magis adpressa, minus glandulosa, verticillastris in universum magis paucifloris, calyce maiore, dentibus magis elongatis, calyce haud villosus, vix vel parce glandulifero.

c) *G. canescens* SCHULT. Observ. (1809) p. 108—109, ex Reichenbachii «Icones» t. XVIII. p. 17, Bess. in lit. — «Varietatem, an speciem distinctam? quidquam magis, calycis dentibus subæqualibus, $\frac{1}{4}$ tubi æquantibus, breviter aristatis, pungentibus, BESSER, Primitiæ Fl. Galic. (1809) p. 26.

G. canescens BRIQU. l. c. 254. speciem sistit mixtam et pro maxima parte formam litori magis oeciduo indigenam, apud nos non crescentem, *G. angustifoliae* var. *litoralem* de VICQ. et BRUTT., Catal. des plant. de la Somme, p. 185, (1865), quæ in. BRIQU. l. c. p. 306 formis calycibus eglandulosis vel subglanduloso adseribitur, p. 254. autem calyce \pm glanduloso vel subglanduloso describitur.

Me judicante *G. canescens* Schult. (*G. angustifolia* Aut. nostr. plur.), terræ continentalis *, non litoris incola, est eadem forma, quæ in BRIQU. l. c. *G. calcarea* SCHÖNH. (Flora 1832 p. 593; *G. arvalica* JORD., *G. arenaria* GREN. et GODR. describitur. *G. canescens* SCHULT. etiam per autores GRENIER et GODRON (Fl. France II. 1850 p. 684) cum var. *arenaria* conjungitur.

G. canescens apud nos vulgatissima a Posonio et a comitatu Castriferrei et Saladiensi (Vanyare, Keszthely !!) usque ad Claudiopolim (BRIQU. l. c. 253, JANKA, Szamos-Ujvár et in ripa lacus Katonaënsis, HAYNALD) et ab oppido Rózsahely (leg. ENGL., BRIQU. l. c. 456) usque ad comitatum Veröcensem ** nec non usque ad litus Hungaricum (Recsinavölgy ad Flumen, BORB. 1869) extendit: Nemes-Podhrágy (HOLUBY!) Ozor cott. Trecsén, Zay-Ugrócz (BOHÁTSCH) in Zár monte inter Turóc. et Nitriens. Cott. (Wolny), Dévényi Nagytető et Köpcsény (SABR.!)***, Czák et aliorum in cottu Castrif., Somló-Vásárhely (BORB. 1880), Kis-Marton (ALBACH), Siófok, Kenese (BORB. 1891), Uj-Pest, Békás-Megyer, Budaörs, Farkasvölgy Budæ-Pestini, Solymár (ALBACH), Sziget-Ujfalu, Alsó-Sz.-Iván (cott. Albæ. TAUSCHER), Vacsiæ, Somos-Ujfalu (BORB. 1873), Kalocsa (KERN. fl. exsicc. Austro-Hung. 974).

In ditione Günsii una cum *G. Balatonensi* crescit.

Croatia: Segniæ (BORB. 1875).

Austria infer.: Mautern (KERN. l. c. 944), Semmering!, Vindobonæ (KOVÁTS 570), Wiener-Neustadt.

Var. *albicans* BORB. floribus albis, ad Nemes-Podhrágy (HOLUBY! in herb. RICHT.).

2. *G. Ladanium* L. Sp. pl. 579 (1753) (*G. latifolia* HOFFM. l. c.) a formis præcedentibus differt foliis latioribus, lanceolatis vel ovato-lanceo-

* In SCHULT. l. c. (1809) de loco *G. canescens* nulla mentio, in «Oesterreichs Flora» II. p. 151. «Unter der vorigen» (*G. Ladanium* et *G. latifolia*, «in allen Provinzen auf trockenen Feldern»).

** SCHULZER, KANITZ et KNAPP, Die bisher bekannten Pfl. Slavoniens p. 119. β . *angustifolia*).

*** *G. angustifolia* (var. *Kernerii* BRIQU. l. c. 251.) Posonio huc pertinere videtur.

latis, distincte pluridentatis, internodiorum superiorum glandulis stipitatis horizontaliter patentibus, calyce magis virescenti, patule glanduloso-piloso.

In Hungaria sat frequens: Rózsahegy (Engl. in Briq. 260), Batizfalva (BORB. 1890), Lucski (BORB. 1892), Késmárk (BORB. 1890), ad Stum Rochum (villa Lers) et ad Gnézda (ULLEP.!), Selmezbánya (BORB. 1880), Somos-Ujfalu (BORB. 1871), Szécsény (BORB. 1867), Rosnaviæ (STEHLO!), Mármaros (HANÁK), Dévényi Nagytető (SABR.!), in comitatu Castriferrei: Kőszeg, Kőszeg-Doroszló, Velem, Kis-Cell, in com. Sopron, ad Kethely (BORB. et PIERS 1882—92), Récsé et Bakónak cott. Saladiensis, Hidegkút (Temes), Iráz (Bihar), Székelyó (BORB. 1878), Hosszuaszó (BARTH), Oláh-Toplica (PERLAKY!), Ó-Radna (RICHT.), Vöröstorony, Rodostyó et Korondfürdő (RICHTER L.), Albæ-Carolinæ (HAYNALD), Csiklova, Oravica (BORB. 1883).

Croatia: ad Kamenják, Károlyváros (BORB. 1881), Lepavina (1883), Ostária, Babinpotok (1875).

Montes Hæmi ad Kalofer (FRIV.).

b) var. *Marrubiastrum* RCHB., Fl. Germ. excurs. I. (1831) p. 322, altior, viridis, simplex, foliis (conspicue maioribus) *Chaeturi Marrubiastri* ovalibus, pauciserratis.

In arvis ad Tarcasatető (Sulzriegel) cott. Castriferrei, in Croatia ad Lepavina (BORB. 1883).

Tirolia: Franzensfeste (BORB. 1875).

c) var. *parviflora* Lam. Encycl. II. (1786) p. 600, in convallibus ad Csiklova, in agris circa Orsova (BORB. 1873, 1883).

Fide Briq. l. c. in dicione Europæ austro-occidentali «specimina parviflora vulgatiore»; apud nos nonnisi in territorio, quod olim Banatus vocabatur, invenire potes. Moravia. Brünn (SCHUR!).

3. *G. Flanatica* BORB. ined. Canescens vel subcanescens, pilis adpressis, internodiis summis quoque eglandulosis canescentibusque (*G. parviflora* Lam. etiam in Helvetia lecta internodiis superioribus glandulosis excellit). Folia latitudine atque dentibus *G. Ladani* aut latiora, supra glabrata, aut sparse pilosa, subtus canescenti-pubescentia, profundius et argutius ac in *G. Ladano* serrata. Flores, quod magnitudinem attinet, inter illos *G. Ladani* et *G. parvifloræ* medii, purpurei, calycis canescentis atque adpresse pilosi dentes tubum cum arista parum superantes, eglandulosi vel parce glanduliferi.

In arvis et saxosis Arbæ Dalmatiæ, nec non circa Segniam Croatiae sat rara (BORB. 1875).

G. Flanatica a *G. canescente* foliis maioribus latioribusque eximie serratis, calycis laciniis elongatis, etc. diversa.

4. *G. dubia* Leers, Flora Herbornensis (1775) p. 133 (*G. ochroleuca* Lam. l. c. 1786.) in Hungaria incerta. Inter segetes Günsii varietatem flo-

ribus minoribus raram rev. *A. Freh* legit, postea planta annua et sine dubio introducta ibidem non invenitur. Hæc varietas (*G. Frehii* BORB. Geogr. atque enum. pl. comit. Castrifer. p. 220) a typo floribus fere duplo minoribus, habitu magis viridi, minus pubescente, serraturis foliorum brevius petiolatorum paucioribus diff. Calyx breviter atque satis adpresse pubescens, dentibus tubo brevioribus, aristatis, parce glanduliferis. Eadem varietas ad Ems Nassoviæ provenit (HAYNALD 1872).

5. *G. speciosa* Mill. in Hungariæ montibus nemorosis satis frequens: Modor, Posenii, Sz. Antal Schemnitzii, in alpibus Bélaënsibus, Drechselhäuschen, Lublófürdő (BORB.), Szántó, Dargó (SADL.), in fagetis alp. Apetzka (Marmaros, MÜLL.), Gyertyánliget (BORB. 1876), Borberekfürdő Rodnæ (RICHT. L.), Búdös, Derestyé, Zernyest, Petrozsény, Csetatyé boli, Riu mare ad Klopotiva (BORB. 1874), Stina Zirna alp. Árpás (ANDRÁ), Albæ Carolinæ (HAYNALD!), Uj-Szádova (Krassó-Szörény), Zsidóvár, Barbóza (HEUFF.!), Oravitza, Biharfüred, Felixfürdő, Fás territorii Körös-Ladány, Sziget-Ujfalu et Schilling insulæ Csepel (TAUSCHER), Futak (STOITZNER, in BRIQ. l. c.), Pécs, Szegszárd, Csapi cott. Saladiens. (BORB. 1893), Somhegy (Bakony, HERM. G.), in comitatu Castriferrei, Kis-Marton (ALBACH.).

Croatia inter Platak et Skrebudnyák, ad lacus Plitvicenses, Kamoral-Moravitza, Razdolje, Fužine, Lič, Lepavina.

Tirolia: Kufstein (BORB. 1875), Salisburgia: Land-Zell am See.

b) var. *perselosa* BORB. ined. caule foliisque basi cuneato-angustatis densissime setosis, floribus bicoloribus duplo minoribus (15 m. longis). In planis subhumidis Iráz puszta comitatus Bihar, verosimiliter per fluvium Chrysi velocis aut cum pecoribus ibidem invecta. In alpibus Árpásensibus.

c) var. *unicolor* Fries, Summa veget. (1846) p. 14, ad Reketyó prope Claudiopolim (RICHT. L. et STEFFEK), Tata (PERLAKY G.), Sziget-Ujfalu (TAUSCHER), Herkulesfürdő (BORB.). In monte Khoes ad Lucski caule hispiddissimo, foliis basi angustatis autem a *G. hispidiore* FRIV. recedens.

d) In umbrosis silvatiis ad Csapi cott. Saladiens. fere glabra foliis latioribus (f. *glabrata*); ibidem provenit var. *crenifrons* BORB. foliis crenatis magis quam serratis, crenis humilibus; etiam fere glabra. Formam hinc contrariam sistit var. *argutidens* BORB. in silvaticis montium convalliumque ad Stajrlak, foliis parum angustioribus longissime acuminatis, argute serratis serraturis porrectis, antrorsum versis; in cædis montis Szemenik hispiddissima.

II. Subsp. *G. sulphurea* Jord. 1848, mediocriter hispida, «foliis læte virentibus, sparsim pubescentibus, late ovato-lanceolatis, longe acuminatis, basi rotundatis», «corolla sulphurea», «lobo intermedio punctis lineisque purpureis et versus basim area pulchre citrina insignito».

In herbidiis fruticosis ad Dravum prope Sellye, in silvaticis ad Doboz

cott. Békés, S. Andream Budæ-Pestini, Lesnek cott. Hunyad, Albæ-Carolinæ (HAYNALD!), Cetatye boli (BORB. 1871).

In Balkani montibus (FRIV. in herb. mus. nation. Budapest.).

b) var. *flavescens* BORB., Geogr. atq. enum. pl. comit. Castrif. p. 221. *G. sulphureæ* forma minoriflora, caule foliisque basi ovatis hispidissimis. Provenit etiam in contermino Austriæ inferioris ad Vörösvágás (Redlschlag), inter hunc pagum et Kalteneck, ad Sellye (Borb. 1879), Szegszárd (ad Bába, leg. L. HOLLÓS).

c) var. *G. hispidior* FRIV. in BRIQ. Résumé d'une monographie du genre Galeopsis p. 29 (1891), Monogr. p. 286, caule robusto hispidissimo, una cum foliis ovatis, basi rotundatis, non longe acuminatis, calycibusque dense setoso-hispidissimis. Calycis dentibus elongatis.

In cæduis montis Szemenik ad Weidenthal, ad rivulos alpium Bükk-havas prope Borszék (PERLAKY 1893), Petrozsény (BORB. 1871).

Ex alpbibus Karlovæ adest herbario musei nation. Budapest. «*G. bicolor* HINKE, Sept. 1835» asservata, flores igitur bicolores.

6. *G. leiotricha* BORB., Békésmegye fl. p. 8, Oesterr. Bot. Zeitschr. 1889. p. 234; corollæ colore *G. speciosæ* Mill. respondet, characteribus autem *G. pubescenti* Bess. magis affinis. Caulis elatus pilis quam in *G. pubescente* paulo rigidioribus deorsum versis, fere adpressis pubescens, haud setosus, eglandulosus, in geniculis densius villosus, inferne magis glabratus. Folia magnitudinem et formam *G. pubescentis* fere referentia, ovata vel ovato-oblonga, basi rotundata, hinc inde breviter angustata, breviter acuminata, crenato-serrata, utrinque pilis rigidulis inspersa.

Verticillastri apice caulis elongato remoti, inferiores foliis maioribus, superiores foliis minoribus subrotundo-spathulatis suffulti. Calyx non adeo pubescens ac in *G. pubescente*, sed fere glaber, pili tamen adsunt sparsi atque rigidiores, dentes tubo breviores, triangulati-acuminati, aristati, glandulis paucis. Corolla minor, circa 12 mm. longa, sulphurea, calyce (tubo eius cum petiolis foliolorum subjectorum atropurpureo) paulo longior, lacinia media labii inferioris late obovata, intense violacea, faucem versus violaceo-lineata. Nuculas maturat lentiformes, obsolete trigonas, fusco-marmoratas.

In herbis Iráz puszta comit. Bihar. Cetera exemplaria minoriflora similiora, sed more *G. versicoloris* setosa, in convallibus ad specum principis Josephi et circa Rézbánya, Biharfüred, Oravitza, Csiklova, Herkulesfürdő, Apatin, Petrozsény, Lublófürdő formam sistunt *G. versicoloris* (var. *parviflora* Knaf, Celak. Prodr. der Fl. von Böhm. 356, *G. subalpina* SCHUR Sert. nro 2254, Enum. pl. Transs. 537.) gynodynamam.

G. leiotricha habitum refert *G. pubescentis*, aqua differt colore floris minoris, a reliquis speciebus autem subgeneris Tetrahit pubescentia, florum colore, foliorum formæ etc. diversa.

7. *G. Murriana* BORB. in Huter «Enumerationes anni 1890 plant.

exsicc.» p. 1., Progr. der Ober-Realschule zu Innsbruck 1890/1, 55, BORB. et WETTST. in Kern. Fl. exsicc. Austro-Hung. nro 2136 (1891), *G. Tetrahit* × *versicolor* WETTST. Botan. Centralblatt IX. tom. 36, nro 52, p. 393; *G. Tetrahit* × *speciosa* in Kern. l. c., *G. pubescens* × *speciosa* Briq. Bullet. de l'Herbier Boissier vol. I (1893) p. 389, opinio posterior sine dubio magis verosimilis, quam illa WETTSTEINI, nam *G. Murriana* habitu et pubescentia *G. pubescentem* refert et minus ab ea quam *G. Tetrahit* et *G. speciosa* differt. Sine dubio species non hybrida, flores enim non sordidae, ut in hybridis specierum flavi- et purpureiflorarum, e. g. in *Verbascis*. *G. Murriana* est species constans *G. pubescenti* parallela (veluti *G. dubia* et *G. Ladanum*) in convallibus alpium orientalium crescens, (etiam ad Lienz Tiroliae, leg. BORB. 1875.), a qua pubescentia rigidiorae, florum colore etc. praecipue diversa.

Var. *subspeciosa* BORB. elata, viridis, habitu sparsius pubescente *G. speciosam* refert, a qua differt pubescentia minore, foliis basi rotundatis, floribus minoribus. Typus *G. Murrianae* satis aequaliter dense setulosa et in caule et in foliorum pagina utraque. Var. *subspeciosa* grandifolia, a *G. Murriana* differt viredine, caule sparsius piloso, foliis floribusque maioribus, illis acuminatis, superioribus etiam obliquis, utrinque minute sparseque puberulis. Hanc varietatem e connubio *G. pubescentis* atque *G. speciosae* ortam esse magis dicere potes, at haec quoque vix hybrida, sed varietas magis umbricola.

Tirolia, Afling. Aug. 1891. leg. MURR. (Bænitz HERB. Europ. no 6312.)

S. *G. pubescens* BESS. Primit. Fl. Galic. II. (1809) 27, *heterotricha* «caulis pubescenti-villosus, iunior aequae ac folia canescens; ad genicula saepius setis deflexis immixtis» (ex BESS.) circa Batizfalva, Barlangliget, Késmárk (BORB. 1890), Markusfalva (L. RICHT.), Rosnavia (STEHLO), Kohány (SADL.), Nyiregyháza (DIETZ), Nemes-Podhrágy, in convallibus ad Arács, in comitatu Castriferrei, Csatári erdő Szegszárdini (HOLLÓS), Farkasvölgy Budae-Pestini, Nagy-Várad, Hosszuaszó (BARTH in Briqu. l. c. 279), Ó-Rodna, Varasd, Ogulin (BORB. 1876), Medák, Lepavina. Liptó-Sz.-Iván.

Rosenberg Bohem. australis (Topitz), Lienz Tiroliae.

Romania: ad monasterium Kozia et in ditione Gura Iotrului (GRECESCU !)

b) *homotricha*, caule pilis etiam in geniculis aequalibus adpressisque pubescente; geniculis eglandulosis.

Ad Kis-Disznód (RICHT. L. et STEFF.), Kulpa-Bród (BORB. 1883, PERNHOFFER in Kern. Fl. exsicc. 2139), Ostária (BORB. 1881), Batizfalva (BORB. 1890), in convallibus ad Arács, Kis-Marton (ALBACH!), Mandok (HAYNALD pat.).

Austria superior: Steyr (ZIMMETER !)

c) *glandulosa* RECHB. Iconographia I (1823) p. 41, fig. 101! «minus

villosa, pilis glandulosis ad genicula immixtis» (BESS. l. c. 28), fide REICHENB. l. c.; etiam bracteis atque calyceis dentibus glandulosis.

Ad Thermas Stubnya (BORB. 1892), Budæ-Pestini ad viam versus Kovácsi in cæduis, in herbis Iráz, Kis-Disznód (RICHT. L. et STEFF.), Felek (HAYNALD), Szász-Ujfalu (FUSS M.).

d) var. *setosa* SCHUR, Enum. pl. Transsylv. (1866) p. 537 (var. *setulosa* BORB. Geogr. atq. enum. pl. c. Castriferr. (1887) p. 221, *G. urticifolia* TAUSCH., HERB. no 1169, in OTT Catal. 36 (1851), Lotos 1852 p. 69 (an etiam ORTM.?) genicula præter setas pilis glanduliferis tecta: Szombathely; Bozsok, Rót et aliorum in cott. Castrif., Kethely (cott. Sopron, Piers), in montibus ad Vanyarc et in monte Badacsony (BORB. 1891), Somhegy montis Bakony (HERM. G.), Kis-Marton (ALBACH!), in cæduis inter Budam et Kovácsi, in insula Pestana (HEUFF.!), Stubnya, Tarcal (L. RICHT.), Lublófürdő, Orló, Huszt (BORB., annis variis), Szécsény (HAYNALD!), Szász-Ujfalu (FUSS M.).

Carniolia: Adelsberg (BORB. 1869).

Tirolia: Lienz (BORB. 1875).

e) var. *Carthusianorum* Briq. Lab. des Alpes mar. (1891) p. 171; foliis parum angustioribus, magis ovato-lanceolatis, longe acuminatis, basi haud rotundatis, nec subcordatis, sed magis (ut in *G. speciosa* atque *G. Tetrahit*) cuneatis, magis subtiliter serratis (ex Briq.)

Exemplaria nostra plurima var. *homotrichae* (quod pubescentiam attinet) respondent, a qua foliorum forma cuneata, nec non viredine recedunt, nam var. *homotricha* pilis canescit aut subcanescit.

Ad Tárkány (Láng in Briq. 281), Velem (BORB. 1882), K.-Moravitza, Kulpa-Bród (BORB. 1881).

9. *G. Tetrahit* L. Sp. pl. I (1753) p. 579, (*G. arvensis* SCHLECHT. Fl. Berolin. 1823. p. 320, nam Linnæus *Galeopsidem* Tetrahit, inter Europæ segetes et olera crescere dicit), foliis sat latis basi rotundatis, floribus purpureis mediocribus, sat amplis.

In herbis ad lacum Csorbaënsem *typica* atque var. *maioriflora*, floribus illis *G. pubescentis* paulo minoribus, Koritniza (L. RICHT.), Stubnya-fürdő, Borostyánkő cott. Castriferr. (BORB. 1880), Nemes-Podhrágy (HOLUBY), in agris nemorosis Budæ (TAUSCHER), in valle Fényes ad Örményes cott. Krassó-Ször. (BORB. 1874), Temes-Szlatina (BORB. 1889), Liptó-Sz.-Iván.

Croatia ad Grbalj in valle fluvii Kulpa (BORB. 1883), Segniam et ad lacum Plitvicenses, Ogulin (BORB. 1875).

Tirolia: Kufstein (BORB. 1875).

b) var. *lactiflora* BORB. ined. eadem lati-atque ovalifolia, corolla alba, lobo medio violaceo-variegata.

Inter segetes et in locis subhumidis circa Thermas Stubnya et Háj cott. Turóc (BORB. 1892), ad balnea Lublaviensia (BORB. 1885).

c) Var. *ionantha* BORB. ined., habitum refert *G. Reichenbachii* Reut. foliis mediocribus minoribusque ovatis, grosse serratis, sed calyx atque bracteae laud perhispidae, sed magis villosae, dentibus tubum aequantibus, mediocriter aristatis. Petioli in medio caulis dimidiam foliorum longitudinem aequantes. Corolla violacea, labio inferiore intensius eodem colore variegato, lobo medio subquadrato, laud crenulato. Habitus humilis, mediocriter hispidus. *G. Reichenbachii* «fasciculis densissimis aureis pilorum sub internodiis, pilis omnibus mollibus nec setosis, labio crenulato» et foliis breviter petiolatis ex REICHB. ICON. XVIII. p. 17 excellit.

In umbrosis infra montem Šnieznik ad Platak Croatiae, 12. Jul. 1881 florentem legi.

d) *Varietates foliis, angustioribus, magis lanceolatis, basi angustatis:*

dd) *G. silvestris* SCHLECHT. l. c. (1823) p. 320, corolla purpurea, (*G. urticifolia* ORTM. in Weitenweberi Beiträge III. (1838) 217, Linnæa 1839 p. 18 ex Briq.) Posonii (SCHNELL. in Briqu. l. c. 293), Fás territorii Körös-Ladány (BORB. 1880), Felixfűrdő, Anina, Oravitza, Stajerlak (BORB. 1889), Petrosény (BORB. 1871).

Croatia ad Lokve (BORB. 1876).

Tirolia boreal.: Ehrwald am Fernpass (MURR!)

Siberia: Nerczynsk (KARO!)

ee) *G. neglecta* SCHULT. Oesterreichs Flora, ed. II (1814) tom. 2. p. 153! (*G. Tetrahit* Kern. Fl. exsicc. Austro-Hung. 2135!, *G. Verloti* Jord.! in Bill. Fl. Gall. et Germ. exsicc. 1946 (1856); *G. Tetrahit* var. *pallens* Fr. Fl. Halland. (1818) p. 10 «harmoge floris vulgo ut in *G. versicolori*; Fries Novit. Mantissa altera p. 39); foliis ovato-lanceolatis, basi angustatis, geniculis præter setas etiam glanduliferis, corolla alba, labii inferioris medio flavescente, basi purpureo striato.

Inter segetes ad pagos Háj et Stubnya (BORB. 1892), Tátra-Hajlék (Drechselhäuschen), in valle Fehérviz Tátrae (BORB. 1890), Léka, Goberling (BORB. 1882), Bükkszád (BORB. 1878) Transsilv.

Croatia, in arvis ad Ostária (BORB. 1881).

Styria: Seckau (Kern. l. c.)

10. *G. bifida* Bœnn. Prodr. Fl. Monast. 178 (1824) (*G. bifida* var. *subalpina* SCHUR Enum. pl. Transsilv. 1866 p. 537) a *G. Tetrahit* «constanter differt foliis basi magis productis, corolla sæpius purpurea graciliore, præcipue vero labii inferioris lacinia intermedia angustiore» (Bœnn.) et longiore linguæformi, apice emarginata, serius margine revoluta. Folia supra nitentia. Verticillastri contigui.

Ad Polichno (RELL in Briqu. l. c. 302), Késmárk et Batizfalva (BORB. 1890), Stum Rochum (ULLEPITSCH), Schemnitzii (BORB. 1880), ad lacum Csorbaënsem Tátrae (BORB. 1890), Iráz, Szeghalom, Körös-Ladány, Vaskoh, Anina, Oravitza, Krassova (BORB. 1889), Szudriás et Barbóza (HEUFF.!). In

comitatu Castriferrei, Somhegy (Bakony, HERM. G.), in insula civica Pestana (SADL.), Sziget-Ujfalu et Csépe (TAUSCHER!), Felek Claudiopoli, Csetatye boli, Petrozsény, Páreng (BORB. 1874), Borberekfürdő Rodnæ (L. RICHT.).

Croatia: Csitluk (BORB. 1875).

Styria: Seekau (KERN. l. c. 2137), Mürzzuschlag (BORB. 1873).

Germania: Lychen (Heyland).

b) Var. *arguta* BORB. foliis angute serratis, rigidius setulosis, in montibus ad pagum Golecz nec non in vicinis cæduis montis Szemenik cott. Krassó-Szörény (BORB. 1889).

c) *variegata* BORB. Geogr. atque enum. pl. comit. Castrif. 1887 p. 221. corolla ochroleuca, præcipue in labio inferiore luteo-violaceoque variegata, lacinia intermedia elongata (*G. Pernhofferi* WETTST. in Kern. Fl. exsicc. Austræ-Hungar. 2138, 1891).

In arvis ad Szalónak, Rába-Keresztur et Tarcsatető.

Styria: Seekau (PERNHOFFER!).

d) Var. *subtátrencis* BORB. ined. foliis elongatis, lanceolatis, illis *G. Ladani* parum similibus, longe petiolatis, sensim acuminatis, minute, sparse atque adpresse puberulis, dentibus humilibus (1—2 mm.) obtuse serratis, petiolis verticillastos conspicue superantibus. Corolla purpurea.

Ad Batizfalva (BORB. 1890).

d) Var. *urticoides* BORB. (*G. pubescens* BORB. Békésm. Fl. 76; var. *urticæfolia* Oest. Botan. Zeitschr. 1889 p. 234, non ORTM.).

Breviter pubescens aut setulosa, foliis multo maioribus, latioribusque magis ovatis, illis *Urticæ dioicæ* similioribus, tenuibus longe petiolatis. Corolla purpurea.

In silvaticis ad Dobož.

Etiam *G. acuminata* RECHB., Fl. Germ. excurs. I (1831) p. 323. et Icones XVIII. tab. 30 varietas mera *G. bifidæ* (nec hybrida) esse videtur, foliis elongato-lanceolatis, quam in nostris relative longioribusve, inflorescentia elongata interrupta, corolla flavescente, labii inferioris laciniis singulis macula violacea notatis. Inflorescentia universalis *G. bifidæ* apud nos quoque elongata atque interrupta fit (Batizfalva, inter Rába-Keresztur et Németh-Ujvár, Anina, Iráz), sed exemplaria hæc ceterum typica manent.

*

Galeopsis latifolia, *G. saligna* et *G. tuberosa* REL. KITAEV. 38, Verhandl. der zool.-botan. Gesellsch. XIII. (1863) p. 76., in herbario auctoris non invenitur. Loca autem *Galeopsidum* natalia herbario musei nation. Budapestinensis (incluso herbario HAYNALDI) supra enumerari.

TERMÉSZETRAJZI FÜZETEK

VOL. XVII.

REVUE.

1894. Nr. 1-2.

Alle Arbeiten, — ausgenommen die lateinisch geschriebenen, — erscheinen ausser der ungarischen noch in einer anderen (deutscher, französischer oder englischer) Sprache.

Vor jedem Artikel ist die Pag. des ungarischen Textes angegeben.

Die Tafeln sind gemeinsam für beide Texte.

Der Wissenschaft gegenüber sind die Autoren verantwortlich.

Toutes les publications exceptées celles en latin, paraissent, hors du hongrois, encore dans quelque autre langue (en allemand, français ou anglais).

A la tête de toute communication la page du texte hongrois sera citée.

Les planches sont les mêmes pour tous les deux textes.

Seuls les auteurs sont responsables au point de vue scientifique.

Every publication, excepted those written in latin, will be published, besides the Hungarian, also in an other (German, French or English) language.

At the head of every article the page of the Hungarian text will be quoted.

The tables are the same for both texts.

The authors alone are responsible for the scientific contents of their respective papers.

Pag. 1.

Species novae vel minus cognitae generis Pepsis Fabr. Auctore ALEXANDRO MOCSÁRY Budapestinensi descripta.

Pag. 15.

Opiliones Musaei nationalis hungarici. Tab. I, II. Auctore Dr. A. LENDL Budapestinensi descripta.

Pag. 38.

DIE FORAMINIFEREN DES OBER-MEDITERRANEN TEGELS VON ZSUPANEK.

VON AUGUST FRANZENAU in Budapest.

Im Westen von der im Csernathale gelegenen Gemeinde *Zsupanek* (nördlich von Orsova), wurde das Vorkommen eines Tegels neogenen Alters durch Dr. FRANZ SCHAFARZIK im Aufnahmebericht der kön. ung. geologischen Anstalt vom Jahre 1890 eingehender beschrieben, insoferne nicht nur dessen geologische Verhältnisse klargelegt wurden, sondern er auch auf Grund der daraus gewonnenen organischen Ueberreste sehr treffend mit dem Badener Tegel als gleichhalt hingestellt wurde.

Laut den mitgetheilten Verzeichnisse fanden sich mit 32 Mollusken-Arten vergesellschaftet ein Crustacen-Rest, Lithothamnium ramosissimum, Rss. und von Foraminiferen die Heterostegina costata d'ORB., nächst welcher aber das häufige Auftreten anderweitiger Formen dieser Ordnung in Allgemeinem hervorgehoben ist.

Letztere bestimmen zu können, setzte mich Herr Dr. KARL ZIMÁNYI in den Stand, der im verflossenen Jahre die Gegend der unteren Donau bereisend von dem Tegel eine Portion erwarb und mir ihn zur Untersuchung überliess.

Der gegebenen Beschreibung entsprechend war dieser Tegel blaulich-grau. Von grösseren darin angetroffenen Versteinerungen kann ich zwei Columbella-Schalen, dann Buccinum (Zeuxis) Hørnesi MAY., eine Uebergangsform von dieser zu Buccinum restitutum FONT. und eine kleine Capulus-Schale anführen.

Der Schlemmrückstand des im Wasser leicht zerfallenden Tegels bildet einen kaum nennenswerthen Theil der Probe und besteht grösstentheils aus organischen Ueberresten oder deren Bruchstücken, sowie ganz untergeordnet aus Quarzkörnern und Glimmerblättchen.

In dem Schlemmrückstand wurden neben den Foraminiferen, winzig kleine Mollusken-Schalen, Echinus-Stücke, eine Ostrakoden-Schale, ein Fisch-Wirbel und Otolithen wenigstens zweier Arten beobachtet.

Die im Foraminiferen-Material angetroffenen Arten sind folgende.

Biloculina ventricosa Rss. Zwei bedeutend rundere Schalèn, als das von REUSS abgebildete Exemplar. — Tritt als Seltenheit im sandigem Tegel von Kostej und im Salzthon von Wieliczka auf.

Spiroloculina excavata d'ORB. Häufig. — Ist aus dem Tegel von Lapugy, aus dem sandigen Tegel von Kostej, aus dem tuffartigen Sandstein von Letkés, wie auch aus dem Tegel von Baden und dem Salzthon von Wieliczka bekannt.

Miliolina Schreibersii d'ORB. sp. Die Untersuchung des reichlich vorhandenen Materiales führte zu den Resultaten, dass die d'ORBIGNY'sche *Adelosina pulchella* als der Jugendzustand dieser Art zu betrachten ist, wie auch, dass die BRADY'sche *Miliolina separans* nur verwachsene Exemplare von dieser sind. — Liegt im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej, im sandigen Mergel von Bujtur und im Badener Tegel.

Miliolina venusta KARR. sp. Eine Schale. — Wurde bis jetzt aus Tertiärschichten nur aus dem sandigen Tegel Kostej's angeführt.

Miliolina Haidingeri d'ORB. sp. Bruchstücke dieser grossen Art sind häufig. — Kommt im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej, im Foraminiferen-Sand-Niveau des Leithakalkes von Rákos, im Tegel von Baden und im Salzthon von Wieliczka vor.

Miliolina Cuvieriana d'ORB. sp. (Quinqueloculina Ungeriana d'ORB.)

Häufig. — Ist im sandigen Tegel von Kostej häufig, im tuffartigen Sandstein von Letkés und im sandigen Mergel von Bujtur selten, im Tegel von Baden häufig, im Salzthon von Wieliczka nicht selten.

Miliolina Ungeriana d'ORB. var. *stenostoma* KARR. sp. Ein Gehäuse. Ich fand diese Species im sandigen Tegel von Kostej und im Foraminiferen-Sand der Leithakalkschichten von Rákos, aber überall selten.

Miliolina Akneriana d'ORB. sp. Zwei Exemplare. — Selten im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej, im Tegel von Baden und im Salzthon von Wieliczka, hingegen häufig im sandigen Mergel von Bujtur, wie auch im Foraminiferen-Sande der Leithakalkbildungen von Rákos.

Miliolina sp. Eine an *Quinqueloculina Krenneri* FRNZN. erinnernde Schale.

Articulina sulcata Rss. Zwei Gehäuse. — Wurde im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej und im sandigen Mergel von Bujtur selten, im Foraminiferen-Sand-Horizont der Leithakalkschichten von Rákos häufig, im Tegel von Baden und im Salzthon von Wieliczka sehr selten angetroffen.

Hauerina compressa d'ORB. Das Exemplar ist klein, erscheint demnach dick. Den letzten Umgang bilden nur drei Kammern. — Ist als Seltenheit aus dem Leithakalk von Nussdorf bekannt.

Peneroplis Hauerii d'ORB. sp. Eine kleine Schale. — Liegt selten im Tegel von Felső-Lapugy und im sandigen Tegel von Kostej, nicht selten im sandigen Mergel von Bujtur, dagegen häufig im Foraminiferen-Sand der Leithakalkbildung von Rákos.

Alveolina melo FICHTEL & MOLL. sp. Ein Gehäuse mit abgeriebener Oberfläche. — Ist selten im Tegel von Felső-Lapugy, nicht selten im sandigen Tegel von Kostej, aber häufig im sandigen Mergel von Bujtur und im Foraminiferen-Sande der Leithakalkschichten bei Rákos.

Textularia carinata d'ORB. Die häufigen Schalen sind immer keilförmig. — Diese Art wurde häufig im Tegel von Felső-Lapugy und im tuffartigen Sandstein von Letkés, nicht selten im sandigen Tegel von Kostej, selten im sandigen Mergel von Bujtur getroffen. Im Tegel von Baden und im Salzthon von Wieliczka ist sie häufig.

Textularia serrata Rss. sp. Zwei Exemplare. — Kommt im sandigen Tegel von Bujtur, wie auch im Salzthon von Wieliczka nur selten vor.

Textularia articulata d'ORB. Drei Gehäuse. — Wurde aus dem sandigen Mergel von Bujtur und aus dem Tegel von Baden häufig gewonnen.

Textularia gramen d'ORB. Häufige kleine Schalen. — Eine nicht seltene Form des sandigen Tegels von Bujtur, liegt aber häufig im Tegel von Baden, hingegen selten im Salzthon von Wieliczka.

Textularia abbreviata d'ORB. Häufig. — Kommt im Tegel von Felső-

Lapugy, im sandigen Tegel von Kosteĵ und im tuffartigen Sandstein von Letkés selten, im Salzthon von Wieliczka dagegen häufig vor.

Bulimina inflata SEG. Drei schlanke Schalen. — Wurde nicht selten im tuffartigen Sandstein von Letkés beobachtet.

Bulimina inconstans EGG. Häufige Schalen der breiten Form. — Den Ortenburger neogen-marinen Schichten eigenthümliche Species.

Bulimina aculeata d'ORB. Die kurzen Schalen sind selten, die langgezogenen häufig. — Ist so im tuffartigen Sandstein von Letkés als auch im Tegel von Baden und im Salzthon von Wieliczka nicht selten.

Bulimina cuspidata FRNZN. Selten. — Eine Form des Sandsteines von Markuševec aus der Umgebung Agrams.

Bulimina porrecta FRNZN. Nicht selten. — In Gesellschaft der vorigen Art.

Bulimina socialis BORN. Selten. — Wurde mit den zwei früheren zusammen angetroffen.

Bulimina affinis d'ORB. Die seltenen Gehäuse besitzen den Umriss der von Rhesak aus dem Tegel von Poremba beschriebenen schlanken Form. — Selten im tuffartigen Sandstein von Letkés.

Bulimina pyrula d'ORB. Die seltenen Schalen gleichen den bei Markuševec vorkommenden. — Liegt im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kosteĵ, im Badener Tegel selten, im Salzthon von Wieliczka sehr selten.

Bulimina ovata d'ORB. Eine Schale. — In denselben Ablagerungen und in selben Quantitäten wie die vorige Art, ausserdem selten im tuffartigen Sandstein von Letkés.

Bulimina elegans d'ORB. Bei dem einzigen Exemplar sind die Kammern nicht so regelrecht dreireihig aneinander gewachsen, wie bei der Markuševecer Schale, vielmehr gleicht es einer von BRADY abgebildeten. Die Mündung liegt in einer breiten, tiefen Rinne.

Bulimina n. sp. Selten.

Bolivina punctata d'ORB. Vier Bruchstücke derjenigen Form gleichend, welche in dem, mit dem Kleinzeller gleichalten Romhányer Tegel heimisch ist.

Cassidulina punctata Rss. Die Poren der nicht seltenen Schalen sind sehr fein. — Ist selten im Tegel von Felső-Lapugy und im Salzthon von Wieliczka.

Cassidulina oblonga Rss. Bei unseren nicht seltenen Schalen vertritt die spaltförmige Mündung eine mehr ovale. — Ebendort und in derselben Quantität wie die frühere Art, ausserdem im tuffartigen Sandstein von Letkés.

Glandulina rotundata Rss. Das Ende der Schale, auf welcher die Mündung sitzt, ist spitzer, als bei den Exemplaren von Markuševec. —

Bekannt aus dem Tegel von Grinzing und aus dem neogen-marinen bernsteinführenden Sande von Lemberg.

Nodosaria scabra Rss. Häufige Bruchstücke dieser Art. — Selten im sandigen Tegel von Kostej und im Tegel von Baden, nicht selten im Salzthon von Wieliczka.

Nodosaria Brusinae FRNZN. Ein Bruchstück mit vier Kammern. — Bis jetzt nur aus dem Sandstein von Markuševce bekannt, dessen Foraminiferen wahrscheinlich aus einer neogen-marinen Schichte hinein gelangten.

Nodosaria sp. Vier verschiedene Bruchstücke.

Cristellaria limbata Rss. Zwei Gehäuse. — Diese ursprünglich oligocäne Form wurde auch im tuffartigen Sandstein von Letkés beobachtet.

Amphimorphina Haueriana NEUG. Wenige Bruchstücke. — Als Seltenheit im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej und im Salzthon von Wieliczka bekannt.

Globigerina bulloides d'ORB. Die häufigen, gewöhnlich nur 0·2 Millimeter langen Schalen besitzen grosse Mündungen. — Ebenfalls häufig im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej, im tuffartigen Sandstein von Letkés und im Salzthon von Wieliczka, hingegen selten im sandigen Tegel von Bujtur, im Foraminiferen-Sand-Horizont der Leithakalkablagerung von Rákos und im Tegel von Baden.

Globigerina triloba Rss. Die nicht seltenen Gehäuse sind bedeutend grösser, als die der vorigen Art. — Liegt häufig im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej, im tuffartigen Sandstein von Letkés und im Tegel von Baden, nicht selten im sandigen Mergel von Bujtur, selten im Salzthon von Wieliczka.

Globigerina Dutertrei d'ORB. Nicht selten. — Von dieser bis jetzt nur lebend bekannten Art beobachtete ich neben diesen Vorkommen auch Exemplare der Species in einer, aus der Umgegend von Dragomérfalva im Komitate Máramaros stammenden Probe.

Pullenia bulloides d'ORB. Eine beschädigte Schale. — Wurde im Tegel von Felső-Lapugy, im sandigen Tegel von Kostej, im sandigen Mergel von Bujtur und im Tegel von Baden selten beobachtet. Ist dagegen häufig im tuffartigen Sandstein von Letkés.

Discorbina planorbis d'ORB. sp. Drei beschädigte Gehäuse. — Kommt im Tegel von Felső-Lapugy, im Foraminiferen-Sand der Leithakalkschichten von Rákos und im Tegel von Baden selten, im sandigen Tegel von Kostej und im tuffartigen Sandstein von Letkés nicht selten, hingegen im sandigen Mergel von Bujtur und im Salzthon von Wieliczka häufig vor.

Discorbina rugosa d'ORB. Häufig. Zur Bezeichnung dieser, im Wiener Becken vorkommenden Art wendete d'ORBIGNY (Die fossilen Foraminiferen des tertiären Beckens von Wien. Paris. 1846. p. 175 Tab. X, fig. 13—15.) den Namen *Rosalina complanata* an. — Die Species liegt selten im Tegel

von Lapugy und Baden, nicht selten im sandigen Tegel von Bujtur und tuffartigen Sandstein von Letkés.

Truncatulina lucida Rss. Den Mitteltheil der Spiralseite der drei Exemplare decken callose Massen.

Truncatulina Ungeriana d'ORB. sp. Zwei beschädigte Gehäuse. — Ist häufig im Tegel von Felső-Lapugy und Baden und im Salzthon von Wieliczka, nicht selten im tuffartigen Sandstein von Letkés, selten im sandigen Tegel von Kostej.

Truncatulina Bouéana d'ORB. Nicht selten. — Ebenfalls nicht selten im tuffartigen Sandstein von Letkés, aber selten im Tegel von Felső-Lapugy und im sandigen Tegel von Kostej.

Heterolepa Dulemplei d'ORB. sp. Die Zahl der Kammern des letzten Umganges variirt zwischen 6 und 9. Eine häufige Art. — Tritt im Tegel von Felső-Lapugy und im sandigen Mergel von Bujtur selten, im sandigen Tegel von Kostej und im Salzthon von Wieliczka nicht selten, im tuffartigen Sandstein von Letkés und Tegel von Baden häufig auf.

Heterolepa Girardana Rss. sp. Häufig. — Wurde im sandigen Tegel von Kostej und im sandigen Mergel von Bujtur selten, im tuffartigen Sandstein von Letkés nicht selten beobachtet.

Pulvinulina umbonata Rss. Häufig. — Gleichfalls häufig im tuffartigen Sandstein von Letkés, aber selten im sandigen Mergel von Bujtur.

Pulvinulina Hauerii d'ORB. sp. Häufig. — Im Tegel von Felső-Lapugy und tuffartigen Sandstein von Letkés häufig, dagegen selten im sandigen Tegel von Kostej, im Tegel von Baden und im Salzthon von Wieliczka.

Rotalia Beccarii L. sp. Eine sehr abgeriebene, kleine Schale. — Selten im Tegel von Baden und Felső-Lapugy, nicht selten im tuffartigen Sandstein von Letkés, häufig im sandigen Tegel von Kostej, im sandigen Mergel von Bujtur und in den Foraminiferen-Sandschichten der Leithakalk-ablagerung von Rákos.

Nonionina communis d'ORB. Häufig. — Kommt häufig im sandigen Tegel von Kostej, im tuffartigen Sandstein von Letkés und im Foraminiferen-Sand der Leithakalkschichten von Rákos, nicht selten im sandigen Mergel von Bujtur, selten im Tegel von Felső-Lapugy und Baden, sehr selten im Salzthon von Wieliczka vor.

Polystomella macella FICHEL & MOLL, sp. Drei Gehäuse mit stark aufgeblähtem Mitteltheil, wie dies bei *Polystomella crispa* L. sp. der Fall zu sein pflegt, bei welchen aber die Nabelscheibe fehlt. Liegt im tuffartigen Sandstein von Letkés selten, im sandigen Mergel von Bujtur und im Foraminiferen Sand-Horizont der Leithakalk-Schichten von Rákos häufig.

Heterostegina costata d'ORB. Wird von Dr. SCHAFARZIK angeführt, kommt aber in meinem untersuchten Material nicht vor.

Der gegebenen Zusammenstellung nach war es somit möglich im

Tegel von Zsupanek 54 Foraminiferen-Arten auszuweisen, von denen, da von dreien nur die Gattung bestimmbar war, 51 zur Charakterisirung der Fauna übrigbleiben.

Von letzteren sind mit Ausnahme der

- Bulimina inconstans EGG.,
- “ cuspidata FRNZN.,
- “ porrecta FRNZN.,
- “ socialis BORN.,
- “ elegans d'ORB.,
- Nodosaria Brusinae FRNZN.,
- Globigerina Dutertrei d'ORB.
- Truncatulina lucida Rss.

alle in den Ablagerungen der zweiten Mediterran-Stufe von Ungarn, des Wiener Beckens und von Galizien bekannt und zwar kommen

31 Arten in dem räumlich zunächst gelegenen sandigen Tegel von Kostej,

26 im Tegel von Felső-Lapugy,

23 im tuffartigen Sandstein von Letkés, im Tegel von Baden und im Salzthon von Wieliczka, aber nur

11 im Foraminiferen-Sand-Horizont der Leithakalkschichten von Rákos vor.

Mithin stimmt der Charakter der Foraminiferenfauna mit dem von Dr. SCHAFARZIK auf Grund der Bestimmungen der Mollusken gewonnenen Resultate überein.

Die derzeit lebenden 34 Arten der Foraminiferenfauna lassen darauf schliessen, dass der Tegel in einem nicht sehr tiefen Meere zur Ablagerung gelangte, indem 22 solche Formen constatirt wurden, die das seichte Wasser bevorzugen, hingegen nur drei, die unserem Wissen nach die tieferen Meere bewohnen, die anderen aber in mittelmässigen Tiefen sich aufhalten.

Für das zur Untersuchung überlassene Material sei es mir gestattet, auch an diesem Orte Herrn Dr. KARL ZIMÁNYI meinen Dank auszusprechen.

Pag. 44.

Thysanoptera nova. Tab. III. Auctore JOSEPHO JABLONOWSKI
Budapestinensi.

Pag. 48.

*Ichneumonidae novae e fauna Hungarica Musaei
Nationalis Hungarici.* Auctore Dr. J. KRIECHBAUMER Monacensi.

Pag. 61.

ÜBER DIE GALEOPSISARTEN VON UNGARN.

Von Dr. VINCENZ v. BORBÁS in Budapest.

JOHN BRIQUET hat bei der Bearbeitung seiner sonst gründlichen und brauchbaren «Monographie du genre *Galeopsis*» (Brüssel 1893) nur wenig Material dieser Gattung aus Ungarn zur Ansicht gehabt, ja es blieben ihm sogar die seit 1890 durch den Tauschverkehr verbreiteten *G. Murriana* BORB. und *G. Pernhofferi* WETTST. ganz unbekannt. Auf Seite 61—74 will ich die Arbeit BRIQUET's mit den ungarischen, mehr orientalischen Formen und Standorten ergänzen.

Ich kann überhaupt nicht billigen, dass Herr BRIQUET auch dort, wo in der Natur wirklich keine Verschiedenheit existiert, Subspecies und Varietäten macht und dadurch die Arbeit der Systematiker erschwert und überflüssige Subspecies- und Varietäten-Namen in Anwendung bringt.

So ist z. B. *Galeopsis dubia* Leers (exclusâ *G. nepetaefolia* Timb.-Lagr.) eine einzige typische Form, ohne alle Subspecies oder Varietäten, und dennoch findet man in Briq. l. c. S. 269 eine Subspecies *dubia* Briq. und ausserdem eine var. *dubia* Briq. langweilig beschrieben, während doch *G. dubia* Leers nur einen constanten Typus darstellt, ohne alle Subspecies oder Varietäten. Ich kann nicht begreifen, weshalb ich eine nicht existierende Subspecies oder Varietät einer Art weiter suchen soll, welche ich schon als typische Form bestimmen konnte und in der Natur unveränderlich ist, also keine zubenennende Variation zeigt. Oder was nutzt eine *Galeopsis dubia* Leers, subspecies *dubia* Briq., var. *dubia* Briq., statt der einfachen und genügenden *G. dubia* Leers? Es ist sehr genügend hier ausser dem Typus (ohne alle α subspecies) eine β *nepetaefolia* zu beschreiben. Wer würde es billigen, wenn jemand neben der var. *apetala* Koch des Hirtentaschels die gewöhnliche typische Form als eine var. α , oder subspecies α *petalophora* benennen würde?!

Durch solche weitere überflüssige Benennung der typischen Form sind die «Hieracien Mittel-Europas» von NÄGELI und PETER so dick und für den Systematiker so lästig und schwer geworden; ein so überflüssiger Name ist auch *Bupleurum Sadleri* Wettst. Fl. v. Alban. p. 50.

Die Galeopsisarten haben nach meiner Erfahrung grösstentheils keine sichere geogr. Verbreitung und die meisten Arten derselben auch keinen bestimmten Standort. Die Formen des *Ladanum* verbreiten sich mit den Ge-

treidesamen, die Arten der *Tetrahit* Rehb. aber mit dem Weidevieh. Die häufigste Form des *Ladanium* in Ungarn ist die *G. canescens* Schult., welche BRIQUET nicht richtig aufgefasst hat, denn seine *G. canescens* (non Schult.) ist grösstentheils *G. litoralis* (Vicq. et Brutt.). — *G. Balatonensis* ist mehr eine südwestliche Form.

Auffallend ist es, dass *G. canescens* Schult. (*G. calcarea* Briq.), eine Vertreterin der nicht glandulösen *G. angustifolia* Ehrh. in Ungarn, durch zahlreiche Drüsen des Kelches kenntlich ist, dass also der drüsenlose Typus (*G. angustifolia*) in Mittel-Europa durch eine drüsenreiche Form vertreten wird. Ganz umgekehrt ist die Sache mit *G. Ladanium* L. Diese Art kommt auch im Norden mit zahlreichen Drüsen vor (var. *glandulifera* Bamb.), während auf dem ungarischen Litorale, wo man mehr drüsige Arten erwarten möchte, sie durch drüsenlose *G. flantica* substituiert wird.

Auch die Grösse der Corolle ist bei uns erwähnenswerth. BRIQUET sagt h. c. 259, dass bei *G. intermedia* Vill. oder *G. parviflora* Lam. «specimina parviflora vulgatiore». Bei uns herrschen die grossblüthigen Formen vor, und eine kleinblüthige Form (*G. parviflora* Lam.) habe ich nur im südöstlichen Theile Ungarns, in dem alten Banate beobachtet.

Die Arten der *Tetrahit* bohren sich mit den dornigen Kelchzähnen in die Haare des Viehes ein. Bei mehreren Arten ist aber auch das Gelenk des Stengels drüsig. Da aber der Stengel dieser Arten auch sonst zerbrechlich ist, so haften die Stücke sammt dem Fruchtquirl an die Thiere an und werden durch diese weit verbreitet. So sah ich Galeopsisarten öfters bei Alpenwohnungen, Viehständen, Alpenschäfereien etc. z. B. am Szemenikberge, Šnieznikberge (in Croatien), bei dem Csorbaër See. Umgekehrter Weise sammelte ich mehrere Arten der *Galeopsis* im Tieflande auf der Puszta Iráz des Biharers Comitates, wo einige Samen auch durch den Strom der Schnellen-Körös angelangt sein können, oder aber durch das Weidevieh hierher gebracht worden sind. Auf diese Weise, sowie mit den Getreidesamen werden die *Galeopsis*-Arten auf weite Strecken verschleppt, und kommen sie demnach zumeist auf Culturboden und in der Nähe menschlicher Wohnungen vor. Nur im Südwesten Europas bleiben einige Formen mehr auf bestimmte Orte beschränkt. Auch *G. Murriana* verliess noch nicht die Thäler der östlichen Alpen.

Die Galeopsisarten sind zwar polymorph, dennoch kann ich die verschiedenen Formen den Arten gut unterordnen und übersichtlich klassifizieren. Deshalb stellte ich diese Formen auf S. 64—66 künstlich zusammen.

Wirkliche Hybride kenne ich zwischen *Galeopsis*-Arten nicht. Alle verdächtigen Formen, welche man bei dieser Gattung für Bastarde angab, konnte ich natürlicher Weise als Formen oder Varietäten bekannter Arten erkennen. Auch *G. Murriana* betrachte ich für eine selbständige Art oder im strengsten Sinne für eine Varietät der *G. pubescens* Bess. Die Behaa-

rung der *G. Murriana* stimmt mehr mit jener der letzteren Art überein, so wäre noch die Angabe BRIQUER'S,* wonach *G. Murriana* eine *G. pubescens* × *speciosa* sei, noch die wahrscheinlichste. Gegen die Annahme eines hybriden Ursprunges spricht aber hier die praktische Erfahrung. So wissen wir z. B., dass die Hybriden der gelb- und roth- (resp. lila-) blüthigen Arten sich durch schmutzig-gelbe Blüthen auszeichnen, oder dass an diesen Blüthen die Mischung dieser Farben deutlich erkenntlich ist (*Verbascum rubiginosum* W. et Kit., *V. commutatum* Kern., *Centaurea sordida* W., *Galium ochroleucum* Wolf, auch einige, wahrscheinlich hybride Formen der *Knautia* resp. *Trichera Kitaibelii* Schult. in Ober-Ungarn). Die Blüthenfarbe der *G. Murriana* ist aber rein gelb ohne alle Mischung der rothen Farbe, so dass ich ihren vermuthlichen hybriden Ursprung nicht bestätigen kann.

Es ist noch erwähnenswerth, dass in Ungarn *G. Ladanum* durch das Volk mit *Stachys recta* verwechselt wird und beide *tisztesfü* (herba nobilis Clus.) genannt werden. Beide Kräuter werden in Ungarn häufig gesammelt und verkauft, da sie öfters in das Badewasser der Kinder gegeben werden, und zwar die rothblühende *G. Ladanum* in jenes der Mädchen, die weissblüthige *Stachys recta* aber in jedes der Knaben.

Bei der Betrachtung der einzelnen Arten beschreibe ich die Varietäten oder Formen nicht lange, ich hebe nur die charakteristischen Merkmale hervor.** Die Species- oder Gattungscharaktere bei der Aufstellung der Varietäten zu wiederholen halte ich für überflüssig; wo man eine genauere Beschreibung der Abweichungen als nothwendig erwartet hätte, habe ich sie für später vorbehalten, wann ich die nähere Verwandtschaft gewisser Pflanzengruppen genauer erörtern werde. Über das Weitere vergleiche S. 61—74. des ung. und latein. Textes.

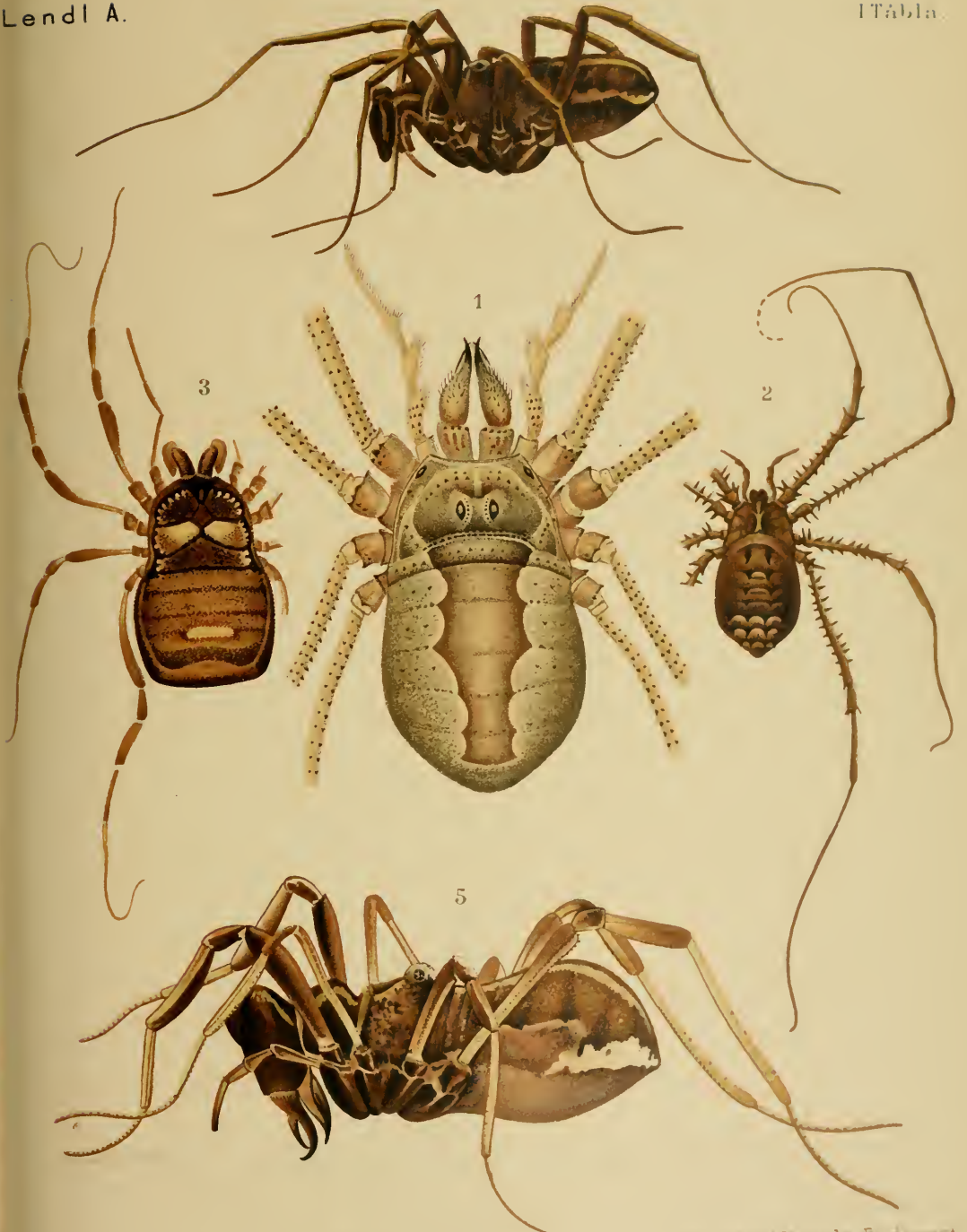
Pag. 34.

E Fauna Apidarum Hungariae. Auctore ALEXANDRO MOCSÁRY Budapestinensi descripta.

* Bulletin de l'Herbier Brissier, vol. I. (1893) p. 389.

** Oesterr. Botan. Zeitschr. 1893. p. 194 und 321.

Lendl A.



Természetráji Füzetek

XVII.kötet, 1894.

Lendl A.

II. Tábla



6



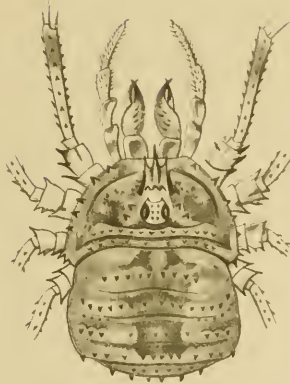
7



8



9



10



11



12



13



14



15



16



17

